

Onsdagen den 13 mars

Kl. 09.00–17.17

---

§ 1 Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Jimmy Loord* (KD) avsagt sig uppdraget som ledamot av riksdagen från och med den 1 april.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Andre vice talmannen meddelade att *Erik Ezelius* (S) avsagt sig uppdraget som suppleant i EU-nämnden.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 2 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att Socialdemokraternas riksdagsgrupp anmält Daniel Andersson som suppleant i EU-nämnden.

Andre vice talmannen förklarade vald till

suppleant i EU-nämnden

Daniel Andersson (S)

§ 3 Utökning av antalet suppleanter

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter i EU-nämnden skulle utökas från 80 till 87.

Kammaren medgav denna utökning.

§ 4 Val av extra suppleanter

Val av extra suppleanter i EU-nämnden företogs.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleanter i EU-nämnden

Ida Gabrielsson (V)

Ali Esbati (V)

Karin Rågsjö (V)

Lorena Delgado Varas (V)

Linda Westerlund Snecker (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Vasiliki Tsouplaki (V)

§ 5 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2018/19:118

Till riksdagen

Interpellation 2018/19:118 Återvändande IS-terrorister
av Louise Meijer (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 29 mars 2019.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 6 mars 2019

Justitiedepartementet

Morgan Johansson

§ 6 Anmälan om granskningsrapport

Andre vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till finansutskottet:
RiR 2019:8 Köp på saklig grund – myndigheters skydd mot förtroende-
skadliga närstående-transaktioner

§ 7 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2018/19:12 och 54 till skatteutskottet

2018/19:56 till civilutskottet

2018/19:62 till finansutskottet

2018/19:63 till utrikesutskottet

2018/19:64 till miljö- och jordbruksutskottet

2018/19:66 och 71 till justitieutskottet

§ 8 Ärende för bordläggning

Prot. 2018/19:64
13 mars

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Socialutskottets betänkande
2018/19:SoU12 Stöd till personer med funktionsnedsättning

§ 9 Extra ändringsbudget för 2019 Kapitalhöjning i Europeiska investeringsbanken

Finansutskottets betänkande 2018/19:FiU33
Extra ändringsbudget för 2019 Kapitalhöjning i Europeiska investeringsbanken (prop. 2018/19:46)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 31.)

§ 10 Möjlighet för företag i Förenade kungariket att under viss tid driva värdepappersrörelse utan krav på tillstånd

Finansutskottets betänkande 2018/19:FiU35
Möjlighet för företag i Förenade kungariket att under viss tid driva värdepappersrörelse utan krav på tillstånd (prop. 2018/19:44)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 31.)

§ 11 Kompletterande bestämmelser till EU:s hamntjänstförordning

Trafikutskottets betänkande 2018/19:TU8
Kompletterande bestämmelser till EU:s hamntjänstförordning (prop. 2018/19:39)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 31.)

§ 12 Kompletterande bestämmelser till lagen om tobak och liknande produkter

Socialutskottets betänkande 2018/19:SoU17
Kompletterande bestämmelser till lagen om tobak och liknande produkter (prop. 2018/19:43)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 31.)

§ 13 Kommissionens meddelande om den inre marknaden i en värld som förändras

Näringsutskottets utlåtande 2018/19:NU10

Kommissionens meddelande om den inre marknaden i en värld som förändras (COM(2018) 772)
föredrogs.

Anf. 1 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Anledningen till att jag är först ut i denna debatt rörande kommissionens meddelande om den inre marknaden i en värld som förändras är som bekant att Sverigedemokraterna var ensamma om att inkomma med en reservation i ärendet – en reservation som på intet sätt var sprungen ur protektionism eller okunskap rörande den inre marknads fördelar för svenska företag och svensk ekonomi, även om detta sannolikt kommer att indiceras av andra i denna talarstol.

Fru talman! Sverigedemokraterna förespråkar fri och öppen handel. Däremot är vi som bekant kritiska mot stora delar av den överstatliga stat som EU har kommit att utvecklas till, men det är en kritik som aldrig har grundat sig i frihandel eller syftet med den inre marknaden. Tvärtom står vi bakom unionens exklusiva rätt att stifta frihandelsavtal, då det är både en förutsättning för tullunionens existens och en sann fördel att vi med en gemensam ekonomi och marknad kan sätta oss vid förhandlingsbordet. Vi ser även värdet i de synergieffekter som skapas av den inre marknaden och uppskattar hur den underlättar för svenska företag att verka inom resten av unionen.

Fru talman! Jag är övertygad om att vad jag precis yttrat är någonting som en majoritet i denna kammare kan skriva under på. Vad vi däremot förmodligen inte kan nå konsensus om är framtiden för, och utsträckningen av, den inre marknaden och ärligt talat framtiden för EU i stort och därmed även för Sverige.

Vi har olika visioner om det framtida samarbetet, fru talman, och valet i maj kommer att stå mellan dem som vill ge bort än mer av makten över Sverige från landets medborgare till byråkrater i Bryssel och oss som värnar om svenskt självbestämmande samt anser att beslutandemakten ska ligga folket nära.

Det kommer att stå mellan dem som sätter sina egna ideologiska önsningar om en global värld utan gränser framför medborgarnas säkerhet och oss som på riktigt ser och förstår den utbredda otrygghet och misär som är det oundvikliga resultatet av svaga yttre gränser och uteblivna interna gränskontroller.

Det kommer att stå mellan dem som föraktar och önskar suddas ut kulturella och historiska skillnader mellan Europas länder och oss som värdesätter ländernas egen kultur och olikheter.

Fru talman! Det kommer att finnas både skäl och möjlighet att återkomma till detta i större allmänhet. Våra väsensskilda bilder av vad som bäst gagnar vårt lands medborgare och deras intressen kommer att göra sig påmind gång på gång i den stundande valrörelsen. Det kommer inte att undgå någon att det är just Sverige och våra intressen som Sverigedemokraterna vill slå vakt om i valet.

Med det sagt, fru talman, ligger knappast de största motsättningarna inför valet på den inre marknaden. Jag gläds till exempel åt att utskottet betonar vikten av subsidiaritetsprincipen, nationellt självbestämmande över företagsbeskattning och att arbetsmarknadens parter ska bära ansvaret för att reglera villkoren på arbetsmarknaden.

Trots dessa positiva inslag anser dock Sverigedemokraterna att övriga utskottet tar för lättvindigt på de alltmer överstatliga tendenser som kommissionen önskar inkorporera under den inre marknads flagg.

Fru talman! Jag finner det bekymmersamt att utskottets ställningstagande inte svart på vitt fördömer de federalistiska tankarna om bankunion, kapitalmarknadsunion med mera som ryms inom kommissionens meddelande. Vi menar att utskottets ställningstagande inte alls borde öppna upp för missförstånd på grund av otydlighet, allra minst i frågor som rör potentiell fortsatt maktförflyttning.

Men vad vet jag, fru talman. Kanske är det inte ett missförstånd? Den svenska regeringen har trots allt tillsatt en utredning om svenskt deltagande i bankunionen. Kanske är det inte en slump att Alliansen inte vill vara alltför tydlig i sin så kallade kritik mot den sociala pelaren, då man gång på gång låtit inslag av densamma passera utskottet obemärkt. Kanske är det inte svårare än att vissa partier endast önskar blidka väljarna genom att i medierna titt som tätt motsätta sig den konstanta maktförskjutningen mot Bryssel eller de kommande höjningarna av den svenska medlemsavgiften. Det mesta tyder tyvärr på detta, fru talman.

Man kan självklart ha olika åsikter om vår nations vara eller icke vara, men önskvärt vore att man då åtminstone är lika ärlig som Liberalerna med att man är redo att offra vårt självbestämmande på EU-federationens altare.

Vi sverigedemokrater kan dock se väljarna i ögonen och på riktigt konstatera att vi alltid gör vårt yttersta för att bekämpa EU:s maktutvidgning, kraftigt sänka den svenska medlemsavgiften och föra makten tillbaka till folket. Det är oväsentligt vilken fråga det handlar om; enligt oss måste man kunna stå bakom det unionen gör bra samtidigt som man kritiserar det den gör dåligt eller inte borde göra alls.

Så även i detta fall rörande den inre marknaden, och därav vår reservation.

(Applåder)

Anf. 2 ÅSA ERIKSSON (S):

Fru talman! Den här debatten om EU-kommissionens prioriteringar i arbetet med EU:s inre marknad kan te sig alldeles onödig eftersom näringsutskottets förslag är att den bara ska läggas till handlingarna – eller så är den hur viktig som helst.

Ända sedan 2008 har målet för den svenska handelspolitiken varit högsta möjliga grad av frihandel, en effektiv inre marknad och en öppen handelspolitik i EU. Detta har de allra flesta partier i Sveriges riksdag varit helt överens om.

Sveriges medlemskap i EU och utvecklingen av den inre marknaden har spelat stor roll både för svenska konsumenter, för svenska företag och framför allt för vår ekonomiska tillväxt. Som arbetstagare och studenter kan vi arbeta och studera var vi vill inom EU.

EU-länderna är tillsammans en stark och attraktiv part när vi ska förhandla om frihandelsavtal, och vi får mycket bättre villkor än vad till exempel Storbritannien nu verkar få när de ska förhandla om bilaterala avtal efter att de lämnar EU. Enligt OECD är det låginkomsthushåll i rika länder som tjänar mest på frihandel eftersom varor som framför allt det kundsegmentet köper blir avsevärt dyrare med tullar.

De nya reglerna för portabilitet i EU gör att vi i dag kan ta med oss streamingtjänster som Netflix och andra när vi reser. De nyligen antagna reglerna mot geoblockering gör att vi kan handla på nätet på lika villkor på hela den inre marknaden. Och jag är övertygad om att i princip alla, utom kanske telefonoperatörerna, uppskattar EU-beslutet om att man inte längre får ta ut några roamingavgifter mellan EU-länder, vilket gör att vi nu kan surfa fritt i andra EU-länder på samma sätt som hemma. Tack, kära EU-politiker, för det!

Fru talman! Vi är ett litet och extremt exportberoende land, och inte mindre än 1,4 miljoner svenskar har ett jobb att gå till tack vare vår utrikeshandel. För första gången sedan millennieskiftet ökar exporten i alla Sveriges län. Det skapar jobb och tillväxt i hela landet. Det är riktigt bra!

Ungefär tre fjärdedelar av utrikeshandeln går just till den inre marknaden, så den är livsviktig för svensk ekonomi och vår gemensamma välfärd. Slopade tullar, mindre administration och harmoniserade regelverk har gjort att 16 procent av alla svenska företag nu är exportföretag, och de allra flesta börjar sin internationella resa på den inre marknaden.

Jag vill citera Svenskt Näringslivs regionchef i Västmanland: ”EU har gett oss helt nya möjligheter att handla och samarbeta inom en av världens största integrerade ekonomier. EU:s inre marknad ger företagare från Västmanlands län [och för den delen alla andra län] tillgång till över femhundra miljoner potentiella kunder, och miljoner företag, investerare och samarbetspartners. Genom EU får vi dessutom tillgång till frihandelsavtal med icke medlemsländer, och kan agera på marknader som annars hade varit svårtillgängliga.”

Business Sweden bedömer att ytterligare ungefär 35 000 svenska företag har exportpotential. Man kan räkna på vad det skulle göra för den svenska ekonomin och tillväxten om detta blev verklighet.

Fru talman! Om någon fortfarande skulle tro att det var dumt att Sverige gick med i EU och den inre marknaden bör följande fakta beaktas: Vår varuexport till länderna på den inre marknaden har ökat med drygt 500 miljarder kronor sedan EU-inträdet 1995. Antalet svenska företag på den inre marknaden har fördubblats de senaste tio åren. Hur skulle svensk ekonomi och svensk välfärd ha sett ut utan EU-medlemskapet?

Fru talman! Trots allt detta ser vi ett uppsving för högerpopulistiska och protektionistiska krafter i Europa. Gång på gång påvisas i olika studier att frihandel gynnar tillväxten, fattigdomsbekämpningen och jobbskapandet. Ändå har vi till exempel Sverigedemokraterna som, förutom att vingla hit och dit med krav på utträde och folkomröstningar och nu senast stanna kvar-i-EU-pudeln, är minst sagt otydliga i sin linje gällande handelspolitiken och den inre marknaden. Man skriver till exempel i en sekunden att man är för frihandel – det har vi också nyss hört ledamoten Tobias Andersson redogöra för här i talarstolen – och i nästa sekund att handelsavtal ska ”prioritera reell industriell tillväxt i Sverige”. Detta håller inte. Man får antingen äta frihandelskakan eller lämna den därhän. Det kan inte vara lätt

att som väljare förstå vad Sverigedemokraterna egentligen vill med handelspolitiken och med EU.

Fru talman! De prioriteringar som kommissionen gör i skrivelsen håller vi i stort med om, men vi socialdemokrater vill betona vikten av att vi själva i Sveriges riksdag beslutar om vår skattepolitik, att den framgångsrika svenska modellen med starka parter på arbetsmarknaden värnas och att den inre marknaden anpassas till den digitala ekonomin.

En annan viktig aspekt, som framför allt OECD alltid framhåller, är att den tillväxt som handeln skapar måste komma alla till del. Vi ser att handelns fördelar gynnar män mer än kvinnor, och där finns mer att göra. Jämställdhet är inte bara rätt; det är också ekonomiskt smart. När kvinnor har jämlik tillgång till ekonomin och arbetsmarknaden leder det till mer hållbar tillväxt och till utveckling.

Därför har regeringen tagit fram ett verktyg för att analysera handelsavtal, och man har också drivit på arbetet i Unctad med att underlätta kartläggning och analyser med ett nytt verktyg, Trade and Gender Tool Box. Detta är jättebra, men mer måste göras även på den inre marknaden.

Ska högerpopulisterna och protektionisterna få ökat inflytande och förhindra utvecklingen av den inre marknaden och i förlängningen den svenska tillväxten och välfärden, eller ska vi som inser fördelarna med öppenhet och konkurrens få folkets mandat att genomföra de nödvändiga förändringar som behövs för till exempel anpassning till den digitala ekonomin, bättre möjligheter till tjänsteexport och cirkulär ekonomi? Är den här debatten onödig eller hur viktig som helst? Den 26 maj avgör väljarna i vilken riktning EU ska gå. Jag hoppas förstås på ett starkt mandat för oss som vill fortsätta driva på för öppenhet och konkurrens.

(Applåder)

Anf. 3 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1, då jag missade det under mitt anförande.

Under de senaste åren med socialdemokratiskt styre har vi tydligt kunnat se hur Sveriges tillväxt mätt i bnp per capita nästan helt har uteblivit. Vi låg i det absoluta bottenskiktet i unionen förra året, och enligt kommissionen spås vi 2019 och 2020 ha den tredje sämsta tillväxten i EU – detta i en tid då kronan är svag, vår ränta är låg och konjunkturen ännu inte helt har slagit om.

Det finns onekligen ett flertal faktorer bakom detta, och vi hinner inte reda ut dem alla här i dag, fru talman. Vad jag däremot skulle vilja lyfta fram är att kommissionen i det meddelande vi i dag debatterar belyser en högst sannolik delorsak, nämligen överimplementeringen av EU-direktiv. Man ”konstaterar samtidigt att det förekommer överimplementering när det gäller minimikrav för harmonisering av nationella regler på unionsnivå, där medlemsstaterna ställer högre krav än unionsreglerna kräver, något som riskerar att leda till oproportionerliga bördor för enskilda och företag”.

Denna problematik, fru talman, bör även ses i ljuset av att Sverige halkat efter i regelförenklaringsarbetet, vilket innebär en ytterligare börda för vårt näringsliv. Sverigedemokraterna såg tidigt denna problematik och har länge motarbetat detta här i riksdagen, i både motioner och debatter.

Min fråga till ledamoten Eriksson är därför om den nyss beskrivna problembilden rörande överimplementering är något även Socialdemokraterna uppmärksammat och, om så är fallet, hur man ämnar motarbeta detta för att på riktigt säkerställa att vårt näringsliv inte blir lidande till följd av onödig byråkrati och regelkrångel.

Anf. 4 ÅSA ERIKSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Tobias Andersson, för att du nu yrkade bifall till reservationen, för då får jag anledning att yrka avslag på densamma!

Ledamotens beskrivning av den svenska ekonomin är något ensidig. Jag vill påminna om att Sverige har den högsta sysselsättningsgraden i hela EU och att vi enligt alla studier är ett av de länder som gynnas allra mest av EU:s inre marknad. Svensk ekonomi går som bekant som tåget.

Överimplementering av regler är ibland inte att rekommendera. Men när det gäller till exempel djurskydd, miljöhänsyn, krav på arbetares villkor och annat är jag stolt över att Sverige ibland har höga krav. På de områdena är det jätteviktigt.

Från svensk sida ser vi ett större problem med länder som inte implementerar de regler som vi har kommit överens om i EU. Detta är också något i texten som ledamoten Andersson skulle kunna citera, för det framgår också väldigt tydligt att det är ett av de större problemen. Vi behöver inte bara komma överens om regler, utan vi behöver också implementera dem.

Anf. 5 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! I vår valplattform belyser vi också vikten av att man å ena sidan säkerställer att länder efterföljer de krav som råder, inte minst när det gäller djurskydd, samt att vi försöker exportera den svenska djurväl-färdsmodellen till övriga unionen. Där är vi alltså helt eniga. Vi slår i vår plattform också fast att vi ser värdet i att vi kan bekämpa miljö- och klimatutmaningarna tillsammans genom till exempel gemensam miljöteknisk forskning. Här är vi helt eniga.

Det vi kanske inte är eniga om är hur vi här i Sverige säkerställer att vårt näringsliv har konkurrenskraftiga förutsättningar och hur vi säkerställer att vi inte överimplementerar regler som vi faktiskt inte har behov av.

Nu pratar vi inte om djurväl-färd eller miljöhänsyn, utan vi pratar om sådant som är rent destruktivt för det svenska näringslivet. Inte minst har Svenskt Näringslivs regelnämnd belyst detta vid ett flertal tillfällen, och nu belyses det även av kommissionen.

Då kvarstår frågorna hur vi säkerställer att vi inte överimplementerar kommande EU-direktiv och hur vi på ett effektivt och aktivt sätt kan säkerställa att vi genomför en regelförenkling här i Sverige. Där har vi nämligen hamnat efter, inte minst enligt OECD. Frågan till ledamoten Eriksson kvarstår: Hur bekämpar vi detta? Hur säkerställer vi att vi inte fortsätter att överimplementera, och hur bedriver vi ett aktivt regelförenklingsarbete här hemma?

Anf. 6 ÅSA ERIKSSON (S) replik:

Fru talman! Jag kan inte tänka mig att ledamoten Andersson menar att Sverige inte skulle implementera de överenskomna reglerna. Det hoppas jag är klart. Att vi alla jobbar för regelförenklingar för att underlätta för de svenska företagen tror jag också att ledamoten är väl medveten om. Mycket har gjorts, men mycket kvarstår också att göra. Det kan jag hålla med om.

Jag måste säga att jag är väldigt förvånad över att ledamoten över huvud taget inte kommenterar den vingliga hållning till EU som jag redogjorde för i mitt anförande och inte heller synen på frihandelns vara eller icke vara, där jag anser att SD har dubbla budskap. Men eftersom jag inte kan ställa någon fråga i min slutreplik kan jag bara konstatera att jag är förvånad över att ledamoten inte kommenterade detta.

Regler som vi har beslutat om i EU ska implementeras i Sverige. På vissa områden behöver vi, som jag har redogjort för, ha ännu skarpare regler, men någon onödig överimplementering är ingenting som vi förordar.

Anf. 7 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Vi har nu att behandla EU-kommissionens meddelande om den inre marknaden i en värld som förändras.

Världen förändras, och det går rätt fort. Vi ser att handelsfrågorna hela tiden är uppe på den högsta politiska nivån och att just handel och handels hinder mellan världens stora länder är i hetluften. Lägg därtill den förändrade världsmarknaden vad avser energi och energislag i kölvattnet av att gårdagens fossila energi byts ut mot morgondagens fossilfria. Då är det förståeligt att världen och villkoren för olika länders handel förändras.

Ett av våra huvudsyften med att vara med i EU är förutom den viktiga säkerhetsfrågan att man samarbetar med grannar med liknande värderingar och samma syn på demokrati – den gemensamma inre marknaden. Det är en gigantisk handelsplattform med utmaningar men framför allt med möjligheter.

De europeiska länderna har en starkare röst i världen tillsammans än varje land för sig. Samarbetet i EU gör att medlemsländerna tillsammans kan söka handelsavtal också med länder utanför EU, som avtalet med Japan som nyligen kom på plats.

För Sverige som litet exportberoende land är tillgången till den stora europeiska marknaden ytterst värdefull. Vi exporterar motsvarande hälften av vår bnp. Exporten är enormt viktig för vår ekonomi. Av vår export går den absolut största delen till EU-länder.

Det är inte bara Sverige som är beroende av den inre marknaden, utan hela Europa som kontinent är beroende av att vi har låga handelshinder mellan våra länder för att vi ska klara den globala konkurrensen. En väl fungerande handel är grunden, inte bara för Sveriges välstånd utan för välståndet i hela EU.

Fru talman! Därför ser vi det som viktigt att vi nu fortsätter att utveckla den inre marknaden. Det finns tendenser till protektionism inom EU-familjen som måste motarbetas. Här är det viktigt att vi i Sverige tydligt visar att vi står upp för den inre marknaden.

Alla EU:s länder ska kunna känna sig trygga med att vi alla vinner på samarbetet. Därför måste vi också vårda vårt EU och på samma sätt som då EU kom till förstå värdet och ha respekt för de överenskommelser som

gäller. Vi behöver vidare tydligt driva den pågående digitaliseringen – en digitalisering som ytterligare kan riva handelshinder men inte är helt oproblematisk. Digitaliseringen innebär nya utmaningar vad avser att tillse att alla får tillgång till den digitala marknaden men också när det gäller säkerhetsfrågorna, som ser annorlunda ut i en digital värld.

Digitaliseringen kommer, rätt genomförd, att kunna effektivisera och spara stora summor genom att göra den gemensamma handeln enklare och billigare. Men det kommer självklart också att tillkomma nya former av brottslighet då marknaden mer och mer digitaliseras. Den brottsligheten behöver vi vara beredda att motarbeta. Här behövs också brett samarbete och gemensamma strategier för att effektivt beivra kriminalitet.

Fru talman! En omställning till en klimatneutral ekonomi och klimatneutral energi är en av de stora utmaningarna för den inre marknaden. Omställningen måste ske på ett sätt som inte felaktigt styr konkurrensen. Här gäller det att Sverige på ett tydligt sätt visar att de länder som ställer om inte ska bli ekonomiska förlorare på detta, utan omställningen ska också leda till ekonomisk utveckling.

Anf. 8 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! EU:s 28 medlemsländer och EES-länderna utgör tillsammans EU:s inre marknad. Mellan de 31 länderna ska varor, tjänster, personer och kapital kunna röra sig utan att hindras av tullar, avgifter, diskriminering eller nationella krav.

Den inre marknaden är också en av grundbultarna i den ekonomiska och monetära unionen. Integration av den inre marknaden, det vill säga att hindren upphävs, är av stor betydelse för att kapital, företag, tjänster och personer ska kunna flöda fritt, vilket innebär att den inre marknaden stärks. Detta är analysen som man kan utläsa i ärendet. Man påpekar att det fortfarande kvarstår hinder och att länderna måste vara villiga att bryta dessa, så att man får en riktig fri inre marknad.

Ärendet bygger på en lägesbedömning om den inre marknaden som utskottet har besvarat. Vi har ställt oss bakom utskottets ställningstagande.

Inom det skattepolitiska området konstaterar utskottet att det är viktigt att skydda medlemsstaternas skattesuveränitet och att varje medlemsstat bör hitta en form att säkra välfärden genom att ta ut och använda skatteintäkter på lämpligt sätt. Man påpekar att en alltför extensiv tillämpning av de regler som ger unionen lagstiftningskompetens i förlängningen kan leda till en urholkning av medlemsstaternas suveränitet. Här håller vi med.

Utskottet påminner inom det arbetsrättsliga området om att en grundbult för den svenska arbetsmarknaden är att det är arbetsmarknadens parter, i form av arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer, som bär det huvudsakliga ansvaret för att reglera villkoren på arbetsmarknaden. Den svenska arbetsmarknadsmodellen med ansvarstagande parter har varit gynnsam för Sverige och inneburit en arbetsmarknad och ekonomi som utvecklats väl över tid. Utskottet vill därför understryka vikten av att olika former av EU-beslut respekterar hur Sverige har valt att reglera sin arbetsmarknad.

Båda dessa svar pekar på det som vi från Vänsterpartiet anser vara ett grundproblem i skapandet av den inre marknaden. Den inre marknaden är en grundbult, och därför måste vi hela tiden förhålla olika viktiga komponenter för vårt välstånd till om de utgör ett hinder eller ej för den inre

marknaden. EU:s inre marknad bygger på en princip som säger: För att ställa arbetsrättskrav eller miljökrav måste du bevisa att de är nödvändiga och att de inte i onödan inkräktar på marknaden, eftersom marknaden på så sätt är överordnad.

Jag citerar nu ur utlåtandet: ”Jag menar att prioriteringen för den inre marknaden måste vara den omvända, dvs. att arbetsrätten och miljön måste vara överordnade företagets och marknadens intressen så att den inre marknaden blir ett verktyg för att utveckla medlemsländerna. EU:s politik för handel såväl inom den inre marknaden som gentemot tredjeländer måste förändras i en mer rättvis, solidarisk och miljömedveten riktning. Tyvärr innebär kommissionens meddelande inte någon kursändring jämfört med den politik som förs sedan tidigare, trots behovet av det.”

Vi behöver ställa om, och den inre marknaden skulle kunna vara ett utmärkt verktyg för det.

Anf. 9 ARMAN TEIMOURI (L):

Fru talman! Målsättningen för en väl fungerande inre marknad måste vara att olika typer av hinder avvecklas. Det europeiska samarbetet byggdes som ett fredsprojekt genom handel. Genom enklare och mer handel mellan människor och företag runt om i Europa skulle Europas länder bygga upp en starkare gemenskap. Den gemensamma inre marknaden är grunden i EU-samarbetet och avgörande för EU:s framtid.

Därför kan vi konstatera att det ekonomiska samarbetet inom unionen är centralt. Svensk bnp har ökat med runt 50 procent sedan vi blev medlemmar i EU för ca 25 år sedan. Sverige ska vara en stark röst för frihandel, i första hand genom globala avtal men också genom regionala överenskommelser. Globalisering genom handel leder till bättre hushållning med resurser och snabbare teknikspridning. Frihandel är grunden för välförhållandet i Sverige.

Den ökade konkurrensen utifrån har sporrat våra företag och gjort dem framgångsrika, utan att vi byggt upp handelsmurar. Tre fjärdedelar av vår handel sker på EU:s inre marknad. Svenska företag har tillträde till en marknad med över 500 miljoner konsumenter i stället för bara de drygt 10 miljoner som finns i Sverige. Det skapar fler jobb i Sverige, vilket bidrar till tillväxt och konkurrenskraft och i förlängningen till ökade skatteintäkter som bekostar vår gemensamma välfärd.

Fru talman! Sverige är beroende av den europeiska marknaden. Det är avgörande för oss att EU-samarbetet och euron fungerar bra. Den inre marknaden ska utvecklas, och reformtakten ska vara hög. Sverige ska driva på för att skapa en gemensam digital inre marknad, där det blir lättare med digitala tjänster och e-handel över nationsgränserna.

Liberalerna vill stärka EU:s inre marknad och verka för att EU ska ha en öppen handelspolitik.

Den inre marknaden är EU:s största framgångssaga och bidrar varje dag till jobb och tillväxt men också till konkurrens över gränserna, vilket leder till lägre priser och högre kvalitet för konsumenterna. EU måste fortsätta riva de hinder som finns kvar för att den fria rörligheten för varor, tjänster, kapital och personer ska fungera samt bekämpa alla försök i medlemsländerna att införa protektionistiska regler, särskilt på tjänsteområdet.

Europa måste kunna hantera globaliseringens och digitaliseringens utmaningar. Då behövs en stark liberal politik, en politik som främjar arbete,

utbildning, forskning och tillväxt som kommer fler EU-medborgare till del genom välfärdsreformer.

För att jobben ska bli fler måste fler hinder rivas. Den inre marknaden måste fungera ännu bättre, oavsett om det handlar om varor, tjänster, kapital eller människor. EU måste öppna handeln än mer med resten av världen. Världen behöver mer frihandel och färre murar.

Och ska 28 länder i Europa kunna hävda sig mot Kina, Asien och Trumps handelskrig måste vi hålla emot.

Anf. 10 MATHIAS TEGNÉR (S):

Fru talman! Dagens debatt handlar inte bara om hur Sverige förhåller sig till EU utan också om hur vi förhåller oss till handel. Även om dagens debatt ska handla om den inre marknaden i EU skulle jag vilja börja med det jag uppfattar som den större bilden.

EU har sedan starten upprätthållit de fyra friheterna: fri rörlighet för människor, varor, tjänster och kapital. Det har skapat relationer och beroenden i hela Europa, och det har lett till att vi har haft fred i Europa under en längre tid än vi någonsin tidigare har haft. Europa och länderna i Europasamarbetet har aldrig skonats från krig så som nu. Det är lätt att glömma, men det är något att minnas i oroliga tider. Jag är glad att Arman Teimouri från Liberalerna tog upp det i sitt anförande.

Fru talman! Jag skulle också vilja säga några ord om handel. I grund och botten är handel bra för Sverige. Vårt land är litet och exportberoende. Därför är det egentligen inte så konstigt.

Internationell handel handlar i grund och botten om specialisering, det vill säga att vissa länder är bättre på att göra vissa saker och producerar då dessa saker och att andra länder är bättre på att göra andra saker och producerar de sakerna.

Den teoretiska slutsatsen blir att alla får det bättre, eftersom vi får tillgång till bättre och billigare varor. Världen är naturligtvis inte så enkel, men i grunden blir det denna effekt. Handel leder till välstånd, till arbete och till bättre och billigare produkter för svenska konsumenter.

Men i populismens tidevarv börjar nu frihandeln ifrågasättas. Jag menar naturligtvis inte att alla affärstransaktioner är bra, och det finns naturligtvis saker som vi inte ska handla med. Problemet är bara att i en uppskruvad debatt blir huvudregeln undantag och undantaget huvudregel.

Sanningen är att Sverige är ett litet exportberoende land. 1,4 miljoner invånare i vårt land går till jobb som är kopplade till vår export. Och en absolut majoritet av vår handel sker på EU:s inre marknad.

Handeln med både varor och tjänster har ökat explosionsartat sedan EU-inträdet. Det är bra för Sverige – därom är de flesta ense. Samtidigt kan vi inte diskutera frihandel i ett vakuum. Vi vet att det finns vinnare och förlorare i frihandeln. En av anledningarna till att svenskar i allmänhet är positiva till internationell handel är att vi har trygghetssystem och omställningssystem som skyddar människor i omställning.

Därför är det ett hot mot frihandel och den inre marknaden när partier på högerkanten argumenterar för att ersättningar till sjuka och arbetslösa måste flyttas ned för att folk ska arbeta. Dessa partier och personer har aldrig kunnat förklara hur det kommer sig att länder med stora generella välfärdssystem och rimliga nivåer i gemensamma försäkringar också har låg arbetslöshet och hög sysselsättningsnivå. Det här är en viktig strid i

svensk politik, för utan trygghets- och omställningssystem riskerar människor att tappa tron på den fria handeln och på EU:s inre marknad.

Fru talman! Det är viktigt, riktigt och nödvändigt att föra en politik som håller ihop vårt land om vi på sikt vill säkra stödet för frihandel och EU:s inre marknad. Det här är också någonting som internationella organisationer har förstått. Både IMF och OECD talar just om sammanhållningen i samhällen som en nyckel för handel. Att ökande klyftor är ett hot mot den handel som vi gemensamt vurmar för är dock ett sammanhang som högern i Sverige inte verkar ha insett.

Fru talman! Även om EU:s inre marknad i många avseenden fungerar bra finns det områden med större potential. Inom tjänsteområdet har länder som Tyskland 600 skyddade titlar, medan Sverige har ungefär 30. Det innebär exempelvis att en svensk bagare inte nödvändigtvis enkelt kan sälja sina tjänster i Tyskland eller i Danmark.

Detta är ett område som behöver prioriteras i arbetet inom den inre marknaden, och jag är glad att det är något som vår eminenta handelsminister Ann Linde brukar lyfta upp.

Ett annat område är rörligheten av kapital, där vi fortfarande kan se att vissa länder har designat regler för att skydda sina egna andelar och sina egna aktörer på kapitalmarknaden. Även detta är ett område som behöver reformeras.

Sammanfattningsvis, fru talman, vill jag understryka tre saker.

För det första: Den inre marknaden är en del av EU:s fredsprojekt. Detta glöms ofta bort, och jag menar att vi behöver framhålla det.

För det andra: Den inre marknaden är inte perfekt. Den måste vidareutvecklas, bland annat inom området för tjänster.

För det tredje: Om vi på sikt vill värna frihandel och den inre marknaden måste sammanhållningen i vårt land öka.

Vi behöver en kraftfull politik för trygghet och omställning. Kort sagt behöver vi fortsätta att verka för jämlikhet i Sverige. Det är bara så vi på sikt kan värna handel och välstånd.

(Applåder)

Anf. 11 LOTTA OLSSON (M) replik:

Fru talman! Mathias Tegnér tar upp den viktiga sociala dimensionen i vårt land och i Europa och menar att Europa och Sverige går samma väg. Men det är ju inte riktigt så socialdemokratin ser på det. Vi har en väldigt hög social säkerhet och högt socialt omhändertagande i Sverige, men på EU-nivå värnar inte Socialdemokraterna detta. Man vill i stället flytta en del av de sociala reformerna till EU-nivå, vilket innebär att vi kan få Ungerns eller Rumäniens nivå på det sociala skydds nätet. Vi ser ju ibland på våra gator att personer från dessa länder inte är skyddade.

Här är Socialdemokraterna alltså mer trogna sina socialistiska kamrater på EU-nivå än man är det svenska folket.

Det är också så att jämlikhet väldigt mycket handlar om ekonomi och hur man ekonomiskt kan få utveckling i ett land. Där är det faktum att svenska folket arbetar i så hög grad den stora skillnaden, liksom att kvinnors och mäns livsinkomster är något så när lika. Här är det enormt viktigt att driva en arbetslinje och inte ha lite av en släpphänt von oben-inställning till sina medmänniskor som går ut på att man hellre lever på ersättningar än får ett riktigt jobb. Det är ju bara när man har ett riktigt jobb som man

får vara med på riktigt i samhället och få alla de pensioner och andra trygghetsmarkörer som vi har i vårt samhälle.

Här slarvar man helt enkelt i arbetet.

Anf. 12 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Fru talman! Jag fångade inte helt upp frågan från Lotta Olsson, men jag kan ändå kommentera påståendena kopplade till arbetslinjen.

Vi är naturligtvis helt eniga om att arbetslinjen är extremt viktig. Därför är det också glädjande att det inte sedan början av 80-talet har varit så få människor i Sverige som är beroende av bidrag, och det är just för att vi har fört en aktiv politik för att människor ska komma i arbete.

När Moderaterna styrde senast var ungdomsarbetslösheten så hög så att vi fick stöd från andra delar av Europa. Hur kommer det sig, undrar jag, att sysselsättningsnivån är högst i länder med gemensamma sociala välfärdssystem? Hur kommer det sig att länder som Sverige faktiskt har den högsta sysselsättningsnivån som någonsin har uppmätts i ett EU-land? Det är naturligtvis för att det finns kopplingar mellan möjligheten att arbeta och möjligheten till omställning och trygghet när man blir sjuk eller arbetslös.

Jag skulle därför vilja ta chansen att ställa en fråga till ledamoten Olsson. Organisationer som IMF och OECD har kommit fram till det som vi socialdemokrater har talat om länge, nämligen att rejäla trygghetssystem är viktiga för att värna frihandel och internationell konkurrens över tid. Utan dessa trygghetssystem går samhällen isär, och otryggheten och miss-tänksamheten mot andra länder ökar. Hur kommer det sig att IMF och OECD har sett detta men inte Moderaterna?

Anf. 13 LOTTA OLSSON (M) replik:

Fru talman! Mathias Tegnér väljer att avsiktligt missförstå mig. Självklart är de sociala trygghetssystem vi har i Sverige enormt viktiga, och det är för att värna dem som vi verkligen måste stå upp för vår arbetslinje och vårt trygghetssystem. Då duger det inte att socialister på EU-nivå ska bestämma hur det svenska trygghetssystemet ser ut.

Under alliansregeringens åtta år hade vi en djup lågkonjunktur, men man lade också reformer som har varit en väldigt bra grund för det vi ser i dag. Det första året i Socialdemokraternas regeringstid den förra mandatperioden hade vi också en budget som gav allianspolitik.

Det är detta vi skördar nu. Under brinnande högkonjunktur ser vi att vi har en jättehög sysselsättningsnivå, men vi ser också att tillväxten inte kommer till ordentligt. Och så fungerar socialistisk politik. I stället måste man värna de reformer som leder till den här utvecklingen i förlängningen och inte tro att vi nu har nått en nivå där vi kan sätta oss och förhandla bort mycket av det som har varit våra styrkor.

För att värna detta måste vi stå upp för de värden som faktiskt har gjort Sverige starkt under alla år. Det handlar tråkigt nog om idogt arbete och om att man sparar på sina resurser och ser till att de håller på lång sikt, inte om kortsiktiga och dåliga reformer som inte gäller över tid.

Anf. 14 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Fru talman! Tack, Lotta Olsson! Vi började med att vara eniga när det gäller arbetslinjen, nämligen att det är extremt viktigt att de människor som

kan arbeta också ska arbeta. Men det är nog också den enda punkt där vi är eniga.

Jag tycker att ledamoten skarvar lite grann när det gäller högkonjunktur och lågkonjunktur. Jag är själv ekonom, och jag skulle inte riktigt säga att det var så enkelt som att det var lågkonjunktur under åtta år när Alliansen styrde, och sedan kom högkonjunkturen under fyra år med en S-regering. Det argumentet har prövats förut när det gäller tidigare borgerliga regeringar som har misslyckats med att hålla koll på ekonomin, och det används fortfarande.

Jag kan tycka att det är synd att det finns så få socialister i Europa, ska jag villigt erkänna. Men när det gäller idén att det är socialister i Europa som ska skapa våra sociala välfärdssystem styrs ju de flesta länder i EU i dag av borgerliga regeringar, och även EU-parlamentet är borgerligt. Att argumentera för att det är socialister i Europa som försöker styra våra välfärdssystem tycker jag därför inte håller. Det förändrar inte maktbalansen mellan Sverige och EU, men jag tycker att det är bra att man försöker lyfta upp goda exempel inom ramen för den sociala pelaren. Man flyttar ju inte politik från Sverige till andra länder.

Ledamoten sa att det är viktigt med rejäla välfärdssystem i Sverige, men under de åtta åren med borgerligt styre slaktades faktiskt både sjukförsäkring och a-kassa. Taken sänktes, vilket gjorde att otryggheten växte. Det är en av orsakerna till att misstänksamheten mot frihandel ökat. Vi behöver vända detta; vi behöver mer jämlikhet i Sverige, inte mindre. (Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 31.)

§ 14 Höjda och miljödifferentierade vägavgifter inom eurovinjettsamarbetet

Skatteutskottets betänkande 2018/19:SkU9

Höjda och miljödifferentierade vägavgifter inom eurovinjettsamarbetet
(prop. 2018/19:32)
föredrogs.

Anf. 15 ERIC WESTROTH (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation i SkU9.

Vi ska i dag ta upp frågan om utformningen av Eurovinjettsystemet. Regeringens proposition är en uppföljning i denna fråga, som faktiskt innebär flera positiva aspekter för hanteringen av vägavgifter.

Det är givetvis en god sak att man justerar regelverket till den nya verklighet som råder, inte minst vad gäller ny teknik och miljömålsättningar. Det har, som kanske är bekant, tillkommit en del miljökategorier på området, och till dessa måste regelverket givetvis vara anpassat.

Fru talman! Som vi alla märker i dag när vi kör på våra större och mindre vägar är en allt högre andel av den tunga trafiken utlandsregistrerad. Ofta är detta en följd av ökad handel mellan de europeiska länderna. Transporterna innebär därför positiva inslag, till exempel arbetstillfällen

Prot. 2018/19:64
13 mars

-----
*Kommissionens
meddelande om den
inre marknaden i en
värld som förändras*

*Höjda och miljö-
differentierade
vägavgifter inom
eurovinjettsamarbetet*

och ekonomisk utveckling. Mot detta har vi inga invändningar. Med detta har det dock kommit ett allt större inslag av fordon som körs i illegala syften. Det kan handla om allt från skatter som inte betalas för personalkostnader för chaufförerna, att smuggelgods transporteras in och ut ur landet till att utföra otillåtna inrikestransporter.

När det gäller Eurovinjettsystemet är dock det främsta problemet kopplat till att uppbörden av avgiften inte stämmer med lagstadgade regler. Om lagstiftningen inte följs och inte alla betalar in till systemet blir frågan vad det är för mening med att höja avgifterna, som föreslås i propositionen. Effekten blir att de som faktiskt betalar får erlägga en högre avgift, inte för att täcka användandet av vägar utan för att täcka det svinn, eller bortfall, som blir av alla de åkerier som inte betalar – däribland många utländska aktörer.

Systemet med Eurovinjett innebär att skatterna ska träffa lika och göra transportbranschen mer konkurrensneutral eftersom ingen annan kontroll av betalning av Eurovinjett görs mer än i samband med kontroll av fordonet. Då finns det anledning att anta att risken för upptäckt om man inte betalar sin Eurovinjett är relativt liten. Vi vill därför att ny teknik och ett nytt skattetekniskt förfarande inrättas för att minska skattefelet och stävja fusk med inbetalningar till systemet.

Här har vi låtit oss inspireras av det tyska Lkw-Maut-systemet, som låter åkarna installera en transponder som registrerar fordonets passage vid avläsningsställen. Då registreras fordonets passage med tidpunkt och sträcka, vilket sedan ligger till grund för debitering av vägtrafikskatt hos det aktuella transportföretaget. Det finns även ett manuellt system, men transpondersystemet premieras främst. Även om ett automatiserat och digitaliserat system inte skulle ersätta vägkontrollerna, skulle det i alla fall avlasta den redan hårt arbetande och många gånger överbelastade och underbemannade personal som finns inom polisen för att utföra dessa vägkontroller.

Anf. 16 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Själv ordet Eurovinjett säger inte så mycket, men det handlar om att se till att avgifter inbetalas. När det är fråga om gränsöverskridande transporter är det viktigt att pengarna kommer in.

Eurovinjettsamarbetet har funnits sedan 1998. Det gäller tunga gods-transporter som kör på bland annat svenska vägar. Danmark, Nederländerna, Luxemburg och såklart även Sverige är med i samarbetet. Belgien är fortfarande med i samarbetet, men det föreslås att landet tas bort eftersom det inte tar ut några vägavgifter. Samarbetet är alltså inte relevant för Belgien. Tidigare har Tyskland också varit med i samarbetet.

Avgiften för att köra på vägar i alla dessa länder har inte höjts sedan 2001. Det innebär att priset har urholkats, och det är nu ned i motsvarande 74 procent av vad det kostade 2001. Det är alltså hög tid att höja avgiften. Det som nu föreslås är inte bara en höjning av avgiften, utan det är också frågan om en differentiering, det vill säga att det skiljer i utsläppskrav på fordonen. Det har kommit nya bättre utsläppskrav på nya fordon, och de ska tas med i beräkningen. Ett syfte är att gynna det som är miljövänligt och lägga straffavgift på det som inte är bra för miljön. Det nya regelverket blir anpassat efter de nya avgaskraven på tunga fordon.

Det intressanta är att när man väl har betalt vägavgiften kan man köra fritt. Till exempel kan fordon från de andra länderna som är med i samarbetet köra i Sverige utan att betala avgiften här, men den ska självklart betalas in. Det finns lite olika sätt att betala in avgiften, men det viktiga är att pengarna kommer in. För de utländska fordonen gäller att de får köra på motorvägar och vissa Europavägar i Sverige som inte är motorvägar. De svenska fordonen får när de har betalat avgiften köra på alla vägar i Sverige.

Förslaget har remitterats, och remissinstanserna är överlag mycket positiva till det. Det är ett välkommet förslag som är i takt med tiden när det gäller avgiftsnivån och anpassningen efter de nya utsläppskraven där fordonsflottan har gått framåt och blivit mer miljövänligt. Det är viktigt att vi gynnar detta.

Jag yrkar bifall till förslaget.

Anf. 17 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! I dag debatterar vi betänkandet *Höjda och miljödifferentierade vägavgifter inom eurovinjettsamarbetet*.

Ansvarsfulla politiker ska alltid tänka en gång extra när frågan om höjda avgifter för företag kommer på tal. Just i det här fallet är höjningen rimlig, bland annat eftersom avgifterna går till underhåll av vägnätet.

Den direkta anledningen till höjningen är att vägavgifterna för tunga transporter inte har höjts på 18 år, vilket har lett till att den reala avgiftsnivån har sjunkit och i dag motsvarar 74 procent av de ursprungliga avgiftsnivåerna som infördes 2001. Avgiftsnivåerna har inte heller anpassats till de nya utsläppskraven på lastbilar.

Vi moderater anser att denna typ av miljödifferentierade vägavgifter är bra, till skillnad från många andra av regeringen införda eller höjda så kallade miljöskatter. Det ska löna sig att investera i miljövänliga fordon. Förslaget påverkar därför inte alls företag som kör med lastbilar med den senaste och renaste utsläppsklassen Euro 6. För lastbilar med miljöklass Euro 5 handlar det om en höjning med 6 procent som infaller först den 1 januari 2020. Med andra ord påverkar höjningen framför allt lastbilar i de lägre miljöklasserna, alltså bilar som för det mesta är registrerade i andra länder.

Det är mycket positivt med åtgärder som premierar miljömedvetna svenska företag. Åkeribranschen har en pressad situation, tyngd såväl av allehanda skatter och avgifter som av konkurrensen från utländska åkerier. Av den anledningen borde kanske miljödifferentieringen till och med ha varit större. Finansdepartementet självt uttrycker det så här i promemorian: ”Trots denna differentiering som gynnar fordon med låga luftutsläpp väntas avgiftshöjningen inte ha någon effekt på mängden transporter och inte heller styra val av fordonsinköp, då avgiftshöjningarna är små i relation till övriga kostnader förknippade med tunga transporter. Avgiftshöjningarna väntas därför inte ha någon märkbar effekt på miljön.”

Fru talman! Det är problematiskt att utlandsregistrerade bilar betalar avgifter bara för motorvägsnätet och vissa Europavägar. Även användningen av riksvägar och landsvägar måste beläggas med avgift, av minst två skäl. Det första skälet är att avgiftsbefrielse gör att dessa lastbilar i dag väljer mindre vägar, som oftast går genom tätbebyggda områden. Det ska-

par trafikfaror. Det andra skälet är att vägnätet bekostas av svenska skattebetalare. Det är inte gratis. Så länge vissa vägar inte omfattas av avgifterna bidrar utländska åkerier inte alls till deras finansiering.

En annan angelägen fråga i sammanhanget är om regelefterlevnaden inom den yrkesmässiga trafiken kontrolleras och att det inte accepteras att utlandsregistrerade lastbilar struntar i att betala vinjetten. Det finns ytterst få poliser kvar som har den speciella kompetensen att kontrollera lastbilar. Regeringens politik har lett till stor polisbrist i Sverige, och de kvarvarande poliserna är alltför upptagna med att bekämpa den grova brottsligheten för att kunna utföra lastbilskontroller på vägarna.

Slutligen har jag en fråga till kollegorna på regeringssidan. Som en röd tråd genom remissvaren från näringslivet går önskemålet om en översyn av all beskattning av transportområdet och ett klargörande beträffande vilka skatter som är fiskala och vilka som är miljöstyrande. I godstransportstrategin utlovades att regeringen skulle ta ett samlat grepp om skatter och avgifter inom transportområdet, och jag undrar: När kommer det samlade greppet?

(Applåder)

Anf. 18 PER ÅSLING (C):

Herr talman! Godstransporterna på våra vägar ökar för varje år, och transportsektorn är den främsta källan till koldioxidutsläpp i Sverige. Flerparten riksdagspartier och branschen har satt upp ett tufft klimatmål, nämligen att minska utsläppen med 70 procent till år 2030. Det är därför viktigt att vägavgifterna inom Eurovinjettsamarbetet nu förändras. Utsläppsminskningen är en mycket stor utmaning, och det gäller att skapa klarhet om att miljömålen verkligen gäller och ska uppnås.

Sveriges andel av de globala utsläppen är liten. Ska vi påverka klimatet måste vi göra saker som får spridning i andra länder. Vi behöver sikta in oss på åtgärder som både minskar utsläppen och ökar tillväxten. Grön skatteväxling och smarta styrmedel är därför att föredra framför skatter som bara drar in pengar till statskassan. Med den Eurovinjettförändring som nu kommer att genomföras beräknas bruttointäkterna öka med ca 240 miljoner kronor. Av dessa kommer drygt 170 miljoner från utländska åkeriers vinjetter.

Herr talman! För Centerpartiet har det varit viktigt att en reformerad Eurovinjett inte blir en kilometerskatt – att skatt inte tas ut utan miljöstyrning. Samtidigt är det oerhört viktigt att EU-länderna har system som liknar varandra. Tunga lastbilar kör många miljoner kilometer till och från Sverige. Därför måste vi inom ramen för EU-samarbetet dra i samma riktning. Skatten är inte till för att skjuta till mer pengar till de statliga finanserna, utan skatten ska bekosta slitaget på vägar och utgöra en klimatstyrning av godstransporterna.

Herr talman! Grundprincipen är att alla transportslag ska bära sina samhällskostnader. Alla transportslag behöver omfattas av klimatmålen. Att ställa om transportsektorn är en utmaning, men det är inte omöjligt. Teknikutvecklingen sker snabbt genom effektivisering, elektrifiering och förnybara drivmedel, men också genom digitalisering och automatisering. Det skapar stora möjligheter att minska utsläppen och miljöpåverkan från transporter utan att minska mobiliteten, det vill säga möjligheten för människor och varor att enkelt och snabbt resa och transporteras.

Från Centerpartiets sida ser vi det som mycket angeläget och nödvändigt att öka användningen av inhemska förnybara drivmedel som ersätter fossila bränslen i personbilar, tunga transporter och arbetsmaskiner. Den omställningen måste ske nu, herr talman.

Med det sagt vill jag tillägga att vi ställer oss bakom betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 31.)

§ 15 Företag, kapital och fastighet

Skatteutskottets betänkande 2018/19:SkU11
Företag, kapital och fastighet
föredrogs.

Anf. 19 SOFIA WESTERGREN (M):

Herr talman! Vi ska nu debattera betänkande SkU11 *Företag, kapital och fastighet*.

Det svenska näringslivet och våra företag är grunden till all vår välfärd. Det är med ett starkt och konkurrenskraftigt näringsliv som nya jobb kan växa till och generera skatteintäkter som stärker vår gemensamma välfärd. Företag ska uppskattas mer än beskattas. Tyvärr är Sverige på väg åt fel håll – vi tillhör numera bottenligan i EU vad gäller tillväxt per capita. Samtidigt har Sverige ett av världens högsta skattetryck. I ett läge som det Sverige nu befinner sig i, med risk för att bolag flyttar utomlands, måste vi sätta företagets villkor och utmaningar på agendan.

Här tänker jag särskilt på fåmansföretagen och familjeföretagen. Entreprenörerna spelar stor roll i ekonomin; där skapas en betydande del av de nya jobben. Fyra av fem jobb finns hos de mindre företagen. Regeringen verkar inte ta hänsyn till företagarnas alltmer pressade situation. Skattebördan på jobb och företagande växte kraftigt under den föregående mandatperioden, och mycket talar för att regeringen har som ambition att fortsätta belasta företagen och vanligt folk med ytterligare skattepålagor under den innevarande mandatperioden.

Regeringen fortsätter att skapa stor oro bland företagare. Hot om förmögenhetsskatt, arvsskatt, gåvoskatt, höjda drivmedelsskatter med mera riskerar att driva företag utomlands och minskar viljan att investera. Att höja skatten är skadligt för både företagsklimatet och jobbtillväxten.

Utan plan och färdriktning ska nu regeringen verkställa januariöverenskommelsen med en mängd förslag som de själva inte ens tror på. Det är ingen solid grund för ett bättre och mer hållbart företagsklimat.

Mycket talar för ytterligare skattehöjningar under kommande år med den rödgröna regeringen. Just skattehöjningar råkar ju vara Socialdemokraternas och Miljöpartiets paradgren.

Herr talman! Jag är uppvuxen i ett familjeföretag och har drivit några företag. Jag har levt med de höga svenska företagsskatterna och de omfattande regelbördorna och vet vad de betyder i praktiken. Regelkrångel, höga skatter och stor byråkrati är en enorm belastning för företagen i dag. Att skattemyndigheten har tolkningsföreträde är samtidigt en rättsosäkerhet som jag gärna pratar mer om i ett annat anförande.

Prot. 2018/19:64
13 mars

-----
*Höjda och miljö-
differentierade
vägavgifter inom
eurovinjettsamarbetet*

*Företag, kapital
och fastighet*

Sveriges företag står inför en omfattande generationsväxling. För ett familjeföretag innebär en överlåtelse inom familjen ofta en betydligt högre skatt än om bolaget säljs externt. Detta motverkar den långsiktighet som familjeföretagande innebär.

För att främja långsiktigt företagande bör generationsväxlingar underlättas. Detta är människor som tar stora risker och som bär jobbet och ansvaret för ett företag med sig 24 timmar om dygnet, 365 dagar om året.

Familjeföretag är ofta uppbyggda under lång tid, med engagemang från många familjemedlemmar med djupgående kunskap om företagets organisation, funktion och syften. När det är dags för den äldre generationen att lämna över företaget till den yngre är det inte rimligt att detta ska innebära mycket hårdare beskattning än om samma företag säljs externt.

För oss moderater är det uppenbart att vi måste förenkla generationsväxlingar. Vi kommer att arbeta för en likvärdig beskattning oavsett om försäljningen av företaget sker till närstående eller till en extern part.

Herr talman! Vi ser därför fram emot att en mer likvärdig beskattning – oavsett om försäljningen av företaget sker familjeinternt eller om företaget säljs till en extern part – införs av regeringen som en följd av den moderata och kristdemokratiska budget som riksdagen har beslutat om.

Jag yrkar bifall till reservation 7. Tack till er som har lyssnat!
(Applåder)

Anf. 20 BO BROMAN (SD):

Herr talman! Givetvis ställer vi sverigedemokrater oss bakom samtliga våra reservationer, men för att vinna tid vid voteringen yrkar jag bifall endast till reservationerna 2 och 8.

Sverige är vårt gemensamma land – ett vackert land med en mångfald av kapitalägare, resursfyllda fastigheter och vackra byggnader som bär på vårt rika kulturarv och inte minst växande framgångsrika företag. Det är en flora av ägda investeringar och en park av tillgångar som gynnat oss som land, både under perioder av tillväxt och i mindre goda tider.

Men det finns alltid utrymme att förbättra villkoren för allt detta. Fundamentalt för alla investeringar, oavsett om de är i fastigheter, företag eller andra tillgångar, är att någon människa en gång har börjat som småsparare och med tiden har kunnat ta det där första steget till att satsa på ett investeringsprojekt. Sverigedemokraterna vill därför värna småspararnas förutsättningar.

Herr talman! Investeringssparkontot, ISK, lanserades för några år sedan och har blivit en mycket populär sparform för vanliga hushåll, inte minst mot bakgrund av att dess schablonbeskattningsmodell eliminerade det krångel som många småsparare upplevt i deklarationstider.

Men tyvärr blev även investeringssparkontot för några år sedan föremål för höjd beskattning genom tillagda fasta räntesatser som en del av beräkningen av schablonintäkten. Sverigedemokraterna motsätter sig detta och vill återgå till ursprungsmodellen för beräkning av avkastningsskatten.

Herr talman! Sverige växer, och många av våra småföretag har goda utsikter för tillväxt. Men det finns fortfarande hinder kvar som vi politiker kan undanröja.

Vi här i kammaren kan ge de växande företagen rätt verktyg och ta bort onödiga flaskhalsar. Detta gäller personal i allmänhet, men minst lika vik-

tigt är att öppna upp på kapitalägarsidan. Vi vill därför se att investeraravdraget utvecklas till att även inkludera juridiska personer. Vi vill även se över nivån på investeraravdraget.

Avdrag har alltid varit ett verktyg för att skapa incitament; det är beprövat på många områden. Inte minst privata hushålls möjligheter till avdrag har dragit ekonomiska transaktioner till sig. Det är viktigt att se att företag som går i tankar på att göra investeringar förmodligen skulle öka sin benägenhet att också genomföra dem ifall de fick göra avdrag för sina investeringar. Därför är det så viktigt att vi går vidare med förslaget om att utöka investeraravdragets villkor till att även gälla för företag och inte enbart för privatpersoner.

Herr talman! Mer än hälften av Sveriges totala landyta är täckt av skog. Det gör Sverige till ett av de skogrikaste länderna i världen om man dessutom tar hänsyn till vår folkmängd. Skogen har haft en viktig betydelse för sysselsättning och som näring men även kulturellt. Den har länge varit en central råvara för uppförande av vackra byggnader runt om i vårt land – en del av vårt svenska kulturarv.

Svenska skogsbrukare har under lång tid fört sin skog vidare till nästa generation som ett led i att avverkningen ibland går över generationsgränserna. Det är därför naturligt att också de ekonomiska förutsättningarna är anpassade till denna verklighet.

Att den svenska skattelagstiftningen innehåller särskilda regler för uppskjuten beskattning vid skogsavverkning är således fullt naturligt och logiskt ur ett geografiskt och historiskt perspektiv. Ibland har det dock från vänsterhåll förts diskussioner om skogskontots bevarande där man lyft frågan om ett avskaffande.

Det är vår bestämda uppfattning att skogskontot självklart inte ska tas bort – som den statliga Skatteförenklingsutredningen föreslår – utan måste fortsätta att finnas kvar.

Herr talman! I Sverige har vi i dag en del olika villkor för energiproduktion jämfört med industriproduktion. Ökad likhet i skatteunderlag som har liknande funktion sänder signaler om ett mer ärligt, transparent och effektivt skattesystem. Att subventionera vindkraften med en lägre fastighetsskatt anser vi snedvrider konkurrensen. Den bör därför justeras till samma nivåer som för de fastigheter som används för övrig energiproduktion.

Herr talman! De senaste årens kraftiga befolkningsökning har bidragit till en stor efterfrågan på bostäder samtidigt som förutsättningarna för att bygga nytt och öka utbudet i de större tätorterna har varit högst begränsade av såväl fysiska som juridiska, ekonomiska och politiska skäl.

Detta har satt ett tryck på bostadssituationen i samtliga Sveriges kommuner. Ibland har man tvingats att riva gamla, vackra byggnader för att få fram mark att bygga på. Vi undrar därför om det inte är dags att utreda beskattningen av obebyggd tomtmark, då det tenderar att vara så att vissa aktörer köper upp och håller fast vid obebyggd mark.

Herr talman! Jag vill avsluta med att säga ett par ord om tonnageskatten. I ett globalt perspektiv kan vi se hur de stora rederierna har fått ta allt större plats, både på grund av de skalfördelar de har och som följd av de många handelsavtal som slutits de senare decennierna. Konkurrensen för de små fartygen är därför redan påtaglig, och detta är såklart en naturlig

del av verkligheten. Vi anser att det är rimligt att fler fartyg får ta del av möjligheten att tillämpa den schablonmässiga tonnageskatten.

Anf. 21 PER ÅSLING (C):

Herr talman! Skattepolitikens största förtjänster och risker ligger på en övergripande nivå i det långa perspektivet. I grunden handlar det om långsiktiga förutsättningar för människor att driva företag och att växla upp sitt företagande och om att stärka den svenska konkurrenskraften.

Utan företag som anställer kan vi inte heller få in de skattemedel vi behöver för att stärka vår välfärd. Skatter är styrmedel som påverkar beteenden. De utgör därför en signal som är viktig att ta fasta på – en signal om vart skattepolitiken är på väg som är minst lika viktig som de skatter som det görs förändringar i här och nu.

Herr talman! Det är viktigt att skatter utformas så att svenska företags konkurrenskraft stärks och att Skatteverket tar in de skatter som riksdagen har beslutat. Skatterna måste utformas så att människor vågar ta risker och starta företag. Skatter ska medverka till tillväxt och utveckling i hela landet och underlätta jobbskapande. Det är därför viktigt att de är rättssäkra och långsiktiga. Trösklarna till småskaligt företagande måste sänkas genom regelförenklningar och lägre skatter. Centerpartiet driver på för en skyndsam översyn av beskattningen av just företag.

Herr talman! Regelkrångel är tyvärr en fråga som hela tiden kommer upp i denna kammare. Behovet av att modernisera, förenkla och förbättra skatteregelverket är uppenbart. Särskilt mindre företag och ideella föreningar, till exempel idrottsföreningar, drabbas proportionellt hårdare när det gäller administration, eftersom de sällan eller aldrig har tillgång till ekonomiavdelningar som arbetar med skatterådgivning och administration.

Herr talman! Skattesystemet på en övergripande nivå liksom enskilda skatter har ett stort behov av förändring. Den senaste stora skattereformen ligger snart 30 år bakom oss, och samhället precis som företagen ser helt annorlunda ut i dag.

Låt mig ta ett exempel på behovet av modernisering.

Professionella ombud, bland annat sådana som erbjuder sina tjänster via digitala plattformar, måste hanteras som andra företag. Det har dock framkommit att kontrollen av beskattningen av tjänsterna är relativt summarisk, vilket är fallet på många digitala plattformar. Detta exempel illustrerar hur skattelagstiftningen och tillämpningen av denna inte heller följt med sin tid. Beskattningen av plattformstjänster är i stort behov av uppdatering, och det bör även utredas hur beskattningen av digitala plattformsbaserade tjänster kan förenklas. Vi vill därför att möjligheten att införa en enkel och likformig schablonbeskattning av alla enklare tjänster som utförs på digitala plattformar upp till ett visst takbelopp ska utredas.

Herr talman! I samma omfattning som skattelagstiftningen måste moderniseras måste enskilda insatser riktas mot skatteregler som får oönskade konsekvenser. Jag vill ta ett exempel, nämligen beskattningen av ledamöter som får ersättning för styrelseuppdrag.

I juni 2017 fastslog Högsta förvaltningsdomstolen att inkomst för styrelseuppdrag som faktureras genom aktiebolag är att betrakta som inkomst av tjänst för den som innehar styrelseuppdraget i stället för, som tidigare, inkomst av näringsverksamhet. Den här domen skapar stor oro, vilket

drabbar i första hand mindre företag som är i stort behov av externa styrelseledamöter. Dessutom är det enligt näringslivets representanter och företrädare allt svårare att få styrelseledamöter att ta uppdrag i dessa bolag, vilket hämmar tillväxt och utveckling i våra företag. Därför föreslår vi från Centerpartiets sida att skattelagstiftningen ska ses över så att styrelseuppdrag som faktureras genom aktiebolag betraktas som näringsverksamhet och inte inkomst av tjänst för den som utför styrelseuppdraget.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till centerreservationerna nr 3 och 11.

Anf. 22 TONY HADDOU (V):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till Vänsterpartiets reservation 17 i betänkandet under Boendebeskattning.

Herr talman! Sverige behöver en ny bostadspolitik som kan möta de utmaningar vi står inför. I dag råder bostadsbrist i en majoritet av landets kommuner. Bristen på bostäder begränsar människors frihet och i förlängningen samhällets utveckling. Det saknas framför allt hyresrätter med rimliga hyror, något som marknaden inte klarar av att bygga på egen hand. Bostadsbristen byggs bort med en politik för ökat bostadsbyggande med fokus på miljövänliga hyresrätter med rimliga hyror. För det krävs att staten tar ett större ansvar för finansieringen och att kommunerna tar ett större ansvar för bostadsförsörjningen för alla oavsett inkomst.

En av flera åtgärder som bör utredas är att införa skattefria underhållsfonder. Enligt nuvarande regler kan småhusägare och bostadsrättsföreningar göra avsättningar för framtida underhåll utan skattekonsekvenser, medan avsättningar för framtida underhåll i hyresfastigheter beskattas med 22 procent. Det försvårar möjligheterna till underhåll i hyresfastigheter och är ett av flera exempel på att hyresbostäder är skattemässigt missgynnade jämfört med ägda bostäder.

Hyresgästföreningen har länge krävt rättvisa villkor mellan ägt och hyrt boende. De har därför bland annat föreslagit så kallade skattefria underhållsfonder för att säkerställa resurser för periodiskt underhåll och upprustning av hyresbostäder. Vänsterpartiet delar Hyresgästföreningens uppfattning. Regeringen bör tillsätta en utredning om hur skattefria underhållsfonder kan användas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Herr talman! En annan åtgärd berör fastighetsskatten. Förra veckan presenterade SVT sin granskning av vad som hänt efter slopandet av fastighetsskatten, som bygger på de tio åren efter att reformen genomfördes. Resultatet har blivit att landsbygden betalar för skattesänkningar i storstäderna. I en majoritet av landets kommuner betalar husägare mer i fastighetsavgift i dag än vad de gjorde innan skatten togs bort. Men i kommuner som Danderyd och Lidingö betalar man fortfarande bara hälften så mycket som tidigare. I Kiruna och Gällivare däremot betalar husägare 60–70 procent mer i dag än vad de gjorde för tio år sedan.

Den samlade högern presenterade slopad fastighetsskatt som att alla husägare skulle få minskade kostnader. Nu visar granskningen utfallet, att kostnaden för landets husägare har ökat.

Som kompensationsåtgärd för skattebortfallet infördes en kommunal fastighetsavgift med ett maxtak. Men de senaste åren har avgifterna skjutit i höjden så pass mycket att husägarna i 160 av landets kommuner betalar mer

i fastighetsavgift än vad man gjorde tidigare i skatt. Och klyftorna ökar ju rejält mellan de områden som har gynnats och de som har missgynnats. Men så jobbar ju uppenbarligen den samlade högern: mer pengar till Danderyd, Lidingö och Vellinge och mindre till Gällivare och Arjeplog.

Jag inledde med att Sverige behöver en ny bostadspolitik, och den behöver komma från vänster så att de rika faktiskt tar ett större ansvar och betalar för sig.

Anf. 23 HAMPUS HAGMAN (KD):

Herr talman! Syftet med Kristdemokraternas ekonomiska politik och skattepolitik är att den ska bygga ett samhälle där varje människas förmåga tillvaratas och där alla människor ges förutsättningar att växa, samtidigt som vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning i samhället.

Politiken måste leda till att fler kommer i arbete, inte minst genom att vi underlättar för alla dem som skapar jobben. Det är företagande och jobb som skapar de skatteintäkter som används i vården, i skolan, i äldreomsorgen och för att finansiera fler poliser. När vi underlättar för fler jobb möjliggör vi också större skatteintäkter.

Det är välfungerande och välmående företag som skapar jobb. Därför måste politiken på alla nivåer i samhället förenkla och möjliggöra företagande, och skattesystemen är ju en viktig del i detta. Skatter och regelverk måste utformas så att det blir attraktivt och så enkelt som möjligt att starta och driva företag.

Herr talman! Det betänkande vi nu debatterar behandlar företags-, kapital- och fastighetsbeskattning. På det senare området, fastigheter, finns det risk att det händer grejer under den kommande mandatperioden med tanke på den överenskommelse som finns mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna.

Jag säger risk, för då och då lyfts idén upp om att återinföra fastighets-skatten. Fastighetskatten drev människor från hus och hem, och att återinföra den fastighetsskatt som vi hade före alliansregeringen 2006 är helt uteslutet för Kristdemokraterna.

Liberalerna har tydligt sagt, inte minst i partiledardebatten för några veckor sedan, att någon ny fastighetsskatt inte är aktuell. Det är bra, och vi kristdemokrater förväntar oss att det beskedet gäller även framöver.

Det finns dock mycket som behöver göras på bostadsmarknaden. De kraftigt stigande bostadspriserna och villkoren som finns vid köp har ökat kraven på en stor kontantinsats. Det innebär också att tröskeln in till bostadsmarknaden har höjts. Tillsammans med ett bristande utbud av hyresrätter leder detta till att allt fler riskerar att stå utan eget boende.

Detta är förstås något som är negativt i sig, men det påverkar också samhället negativt. När färre människor hittar någonstans att bo, framför allt i våra stora städer, kan det dämpa den svenska tillväxten. Företag lyfter ofta upp just bristen på bostäder som det riktigt stora hindret för att växa.

Det krävs förstås många olika typer av åtgärder för att komma till rätta med bostadsbristen, och det är en diskussion som givetvis förtjänar sina egna debatter. Men en åtgärd som är en del av lösningen är att underlätta sparande.

Det finns flera modeller för hur ett bosparande skulle kunna se ut, och det norska systemet borde kunna stå som förebild för oss. I detta system är

insättningar avdragsgilla upp till en viss summa, och pengarna finns på ett räntekonto under spartiden.

En nackdel med de bosparsystem som har funnits i Sverige är att pengarna har satts in på ett vanligt räntekonto. Med dagens låga räntor blir avkastningen på pengarna låg, och i takt med att ekonomin växer går spararen miste om tillväxt på pengarna.

Kristdemokraterna vill därför utreda en alternativ modell för bosparande som kan funka inom systemet för investeringssparkonto. Insättningarna ska vara avdragsgilla och göras i företrädesvis fonder. Bosparandet ska kunna ske i åldern 18–34 år och vara avdragsgillt upp till en fjärdedels prisbasbelopp, vilket innebär cirka 11 200 kr per år i sparande. En person skulle därmed kunna göra avdragsgilla insättningar på drygt 180 000 kr i bosparsystemet. Skulle det avdragsgilla sparandet sedan användas till andra inköp än bostadsköp måste en retroaktiv beskattning ske.

Vi föreslår alltså att en modell för bosparande inom systemet för investeringssparkonto utreds.

Herr talman! Jag står givetvis bakom alla våra reservationer i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 5.

Anf. 24 PATRIK LUNDQVIST (S):

Herr talman! Jag ska börja med att tala om en viktig framtidsfråga, jämlikhet. Sedan 90-talet har världen gått mot mer och mer ojämlikhet både globalt och inom enskilda länder. Liberaliseringar av kontrollsystem och generösa skattesänkningar på kapital, fastigheter och företag ligger till stor del bakom denna utveckling – alltså sådant vi talar om nu.

Under en tid har jämlikhet varit en växande fråga både internationellt och här i Sverige. OECD, Världsbanken och IMF har insett allvaret i att ett fåtal får alltmer och äger alltmer av det som produceras i världen.

Sverige är inget undantag, och olika regeringar har varit med på denna resa. Trycket både i allmän opinion och från starka lobbygrupper med kapitalet som finansjär har stundvis och om vartannat varit väldigt hårt i denna riktning. Många är de som har försökt att stå emot och bromsat, men tidsandan, eller vad vi vill kalla det, har varit för stark. Det har gått att justera utvecklingen men inte styra den i en annan riktning. Åtminstone har ingen hittills lyckats med det.

Därför är jag nu glad att vi i januariavtalet har slagit fast att vi ska utjämna dagens växande ekonomiska klyftor. Jag ser detta som en av våra viktigaste framtidsfrågor. Rättvisa mellan dem som har mycket och dem som har mindre och ett samhälle byggt på jämlikhet och som håller ihop är målet.

Vi ser ökade konflikter runt om i världen just på grund av att ojämlikheten har setts som ett icke-problem under alltför lång tid. Många har dragit lans för att det skulle vara rätt att vissa tjänar 60–70 gånger mer än andra och att lösningen på arbetslösheten är att folk tar sig i kragen och skärper sig – varpå stödet från samhället reducerats till neddragna och strypta ersättningar och möjligen en nonsenssyssla som fas 3 för att motivera folk att ta sig därifrån.

Skillnader kommer vi givetvis alltid att ha, men någonstans blir de för stora och sliter samhället itu och skadar oss allihop.

Det är givetvis bra att uppskatta företagare; det gör jag också. Men majoriteten av dem som jobbar och bygger vårt samhälle är inte egenföretagare, och dessa förtjänar också en enorm uppskattning.

Vi har sett denna utveckling förut, när människor blir allt fattigare och får det svårare. Nu nosar vi på det igen, men vi behöver inte pröva det på allvar den här gången.

Klassamhällets fula tryne visar sig i Frankrike där gula västarna slåss mot skattesänkningar för de rikaste samtidigt som vanligt folk får dras med ökade skatter och nedskärningar i det offentliga medan inkomsterna inte ökar. I USA växer kraven på en ökad och bättre fördelning av det gemensamma. Inte minst syns det i striden om sjukvård och utbildning. Grunden är densamma som i Frankrike och i Sverige – även om vi kanske har stått emot mer än andra.

Samhällskontraktet knakar alltså i fogarna rätt rejält runt om i västvärlden, till stor del för att fokus alltför länge varit på att minska det gemensamma och sänka skatter.

För att motverka denna utveckling måste vi utjämna skillnaderna och återupprätta tilltron till att Sverige är till för alla, inte bara några få. Det kan vi inte åstadkomma genom sänkta skatter och ytterligare en uppsjö med avdrag. Skattesystemet måste både vara rättvist och ge förutsättningar för en jämn och likvärdig bas för medborgarna så att alla kan skapa det liv de vill ha.

Detta innebär alltså att undantagen måste minska och att olika branscher måste få mer likvärdiga förutsättningar men också att olika värden och inkomster beskattas mer rättvist än i dag.

Med det som bakgrund yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motioner.

Partierna i januariöverenskommelsen kommer framöver att se över hela skattesystemet. I detta ingår utjämning av skillnader men också mycket annat, såsom att skattesystemet ska bidra till att stärka svensk konkurrenskraft, begränsa hushållens skuldsättning, förbättra bostadsmarknaden, begränsa undantag i skattesystemet och säkra välfärdens finansiering. Det ska bli ett nöje att återkomma till dessa frågor när det arbetet kommer igång.

(Applåder)

Anf. 25 JOAR FORSSELL (L):

Herr talman! Jag tackar för en rolig och givande debatt.

Låt mig först säga en sak med anledning av Socialdemokraternas anförande. Även om jag i dag kommer att tala om varför jag tycker att företag ska få enklare regler och lägre skatt betyder det inte att jag inte tycker att personer som jobbar och inte är företagare också ska få enklare regler och lägre skatt.

Socialdemokraterna sa i det föregående anförandet att man också skulle visa uppskattning för dem som arbetar. Jag vill såklart att alla människor, oavsett om det är en företagsam människa som företagare eller en företagsam människa som arbetar, ska få sänkt skatt.

Ett perspektiv som har tappats bort lite i debatten här i dag är att det faktiskt är rätt att sänka skatten. Det pratas ofta i denna kammare om hur viktigt det är för svenskt välstånd och för att vi ska kunna finansiera välfärd att ha en låg företagsbeskattning och att det är enkelt att skapa värde

genom företagande. Det är sant, men det huvudsakliga ingångsvärdet måste alltid vara att den som genom hårt arbete, genom företagande och genom att skapa ett värde åt andra som själva frivilligt har gett den företagsamma människan sina pengar faktiskt måste få behålla mer av sina egna pengar själv, därför att det är rätt och därför att det är den personens egna surt förvärvade slantar.

Herr talman! Med detta sagt är det också riktigt att den välfärd vi har i Sverige är omöjlig om man inte först har ett välstånd. Det går inte att ha välfärd om man inte har ett välstånd att fördela, och välstånd skapas när företagsamma människor skapar värde för andra, sliter och investerar egen kunskap, eget kapital, egen arbetskraft och egen ansträngning i att skapa värde för andra. Det är detta som är företagande.

Välstånd skapas när nya entreprenörer vågar testa en innovativ idé och välter omkull det gamla, föråldrade företaget som inte längre klarar sig på marknaden därför att det inte levererar något som kunderna vill ha, vilket brukar kallas kreativ förstörelse. Detta måste skattesystemet också möjliggöra i större utsträckning, så att vi får en mer dynamisk ekonomi som växer när företagsamma människor anstränger sig och vågar utmana gamla företag.

Det finns ett perspektiv som jag tycker är otroligt viktigt i denna debatt, och det är att det är alldeles för svårt att bli rik i Sverige. Det är alldeles för svårt att komma från ingenting, från en tuff bakgrund, och bli rik här. Hemma i Tensta där jag bor pratade jag med en person som jobbar med att hjälpa personer att starta små företag eller mikroföretag. Denna person sa till mig att det vanligaste företag som startas ute hos oss i Järva, som är en utsatt förort med stor arbetslöshet och stora sociala problem och där det verkligen behövs fler företag och mer entreprenörskap, drivs av en kvinna med invandrarbakgrund, som ofta inte har jobbat tidigare sitt liv, som ofta saknar utbildning och som helt enkelt inte har varit en del av den svenska arbetsmarknaden utan varit isolerad innan hon fick chansen att starta ett företag.

Denna kvinna startar allt som oftast ett RUT-bolag. Allt som krävs är 5 000–10 000 spänn för att köpa en första spänn, en dunk rengöringsmedel och en annons i lokaltidningen, börja prata med grannarna och sätta upp lite lappar i bostadsområden i närheten där rikedomen är lite större. Kvinnan får genom sitt företagande inte bara mer självförtroende utan också det som med ett fullt ord i debatten kallas fuck off-kapital – det är så termen är. Hon får alltså möjlighet att trots sin tuffa bakgrund dra från sammanhang som inte är bra. Denna kvinna får genom sitt företagande, genom sina egna surt förvärvade slantar, genom sin egen ansträngning och genom sitt eget företagande möjlighet att säga: ”Nej, jag vill inte vara kvar. Jag drar härifrån”, om hon till exempel har en dålig relation eller ett socialt destruktivt sammanhang. Men då krävs att det är enklare att spara ihop till de första 10 000 kronorna.

Herr talman! För oss som debatterar i denna sal kanske 10 000 kronor inte låter som särskilt mycket pengar, för vi är ganska välbetalda. Men för den person som inte har jobbat eller tjänat egna pengar tidigare är 10 000 kronor otroligt mycket och kan vara svårt att få ihop. Därför behövs enklare och lägre beskattning på sparande så att var och en, oavsett bakgrund och hur bemedlad man är, kan spara ihop till det första startkapitalet.

Herr talman! Kristdemokraterna var ett av de partier som tidigare i debatten lyfte fram att det finns en risk med att Socialdemokraterna har pratat om till exempel fastighetsskatten i den allmänna skattepolitiska debatten nu under våren och tidigare under hösten. Jag delar Kristdemokraternas oro. Jag håller helt med om att det hela tiden, varje dag, finns en överhängande risk för att partier som inte delar en liberal syn på det privata ägandet och på att vi ska ha låga skatter i samhället gång efter annan kommer att gå fram med förslag om att höja skatten. Men om man låter dessa partier ensamma bestämma över skattepolitiken är det ju ännu större risk att de får igenom sina förslag.

Herr talman! Jag önskar att Kristdemokraterna, Moderaterna och andra partier som delar min syn på skattepolitik – att vi ska ha så låg beskattning som möjligt och att människor ska få behålla mycket av sina pengar själva – deltar i det viktiga arbete med en skattereform som ska ske under denna mandatperiod. Jag tror att detta arbete blir mer framgångsrikt då, och chanserna att Liberalerna kan stoppa fastighetsskatten och att vi får fler skattepolitiska vinster ökar. Vi har redan fått några i januariavtalet: Vi kommer att ändra 3:12-reglerna. Vi kommer att sänka arbetsgivaravgifterna. Vi kommer att genomdriva regelförenklingar för mikroföretag. Vi kommer att se till att företags ansvar för kompetensutveckling blir enklare. Detta är något som även Moderaterna har föreslagit i ett antal motioner som vi debatterar här i kammaren i dag.

Jag önskar att dessa partier också kan vara med och genomdriva en skattereform som liberaliserar och ser till att det blir enklare att företaga, enklare att vara en företagsam människa och enklare att vara en entreprenör som välter gamla, föråldrade bolag.

Herr talman! I min förra roll, innan jag blev riksdagsledamot, var jag ordförande i Liberalernas ungdomsförbund. Då ägnade jag ganska lång tid – i alla fall några veckor, vilket är lång tid i ett ungdomsförbund – åt att sitta ned med Socialdemokraternas ungdomsförbunds ordförande Philip Botström och försöka komma överens om en skattereform. Det var inte det lättaste. Då hade vi inte medierna över våra axlar på samma sätt som vi i detta forum har. Vi var heller inte valda på tunga valprogram som vi kände oss tvungna att genomföra, men vi kanske å andra sidan var mer ideologiska. Vi hade kanske båda två en medlemsbas bakom oss som i högre grad än vad riksdagspartier gör drog oss ut mot var sin pol. Ändå lyckades vi. Ändå lyckades jag och Philip Botström komma överens om ett sätt att reformera Sveriges skattesystem för att det skulle bli enklare att företaga, verka i Sverige och veta vilka regler som gäller och slippa en massa avdrag och bidrag och olika skattesatser hit och dit som gör systemet oöverskådligt.

Herr talman! Jag önskar att denna debatt och den förra skattepolitiska debatten som vi hade här kan bli starten på ett arbete som visar att vi i Sveriges riksdag är lika mogna som två ungdomsförbundsordförande kan vara.

Jag slutar där. Jag hoppas att vi tillsammans kan sänka skatten, låta människor behålla mer av sin egna surt förvärvade slantar och göra det enklare att företaga.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 31.)

Skatteutskottets betänkande 2018/19:SkU12

Punktskatt
föredrogs.

Anf. 26 BORIANA ÅBERG (M):

Herr talman! Det finns två syften med våra skatter. Det första är att få in pengar till nödvändiga offentliga utgifter och satsningar. Det andra är att stimulera önskvärda beteenden och minimera icke önskvärda. Alliansregeringen ansåg till exempel att det är bra att människor arbetar, och därför infördes jobbskatteavdraget som stimulerar arbete och egen försörjning.

När man tittar i betänkandet som vi debatterar i dag kan man lätt få intrycket att regeringssidan anser att sjötransporter är något som inte borde eftersträvas. Man avstyrker förslaget om en översyn av nedsättningen av energiskatten på el så att den ska gälla även mindre fartyg. Varför är det så viktigt med nedsatt energiskatt på el? Det är det helt enkelt för att den minskar utsläppen från fartyg i hamn och sänker bullernivån, eftersom generatorer som drivs med diesel eller eldningsolja ersätts med el.

Många svenska hamnar har den senaste tiden installerat landströmsanslutningar. Anslutningen innebär att fartygets maskineri stängs av helt, vilket innebär att utsläppen blir lika med noll. Om grön el används, som i hamnen i Trelleborg, blir miljövinsten ännu större. Under 2016 bidrog till exempel alla Stena Lines elanslutningar i hamn till en minskning av koldioxidutsläppen med 12 500 ton, vilket motsvarar årsförbrukningen för 6 500 genomsnittliga personbilar. Tänk vilka utsläppsminskningar som kunde nås om även mindre fartyg bytte ut diesel och eldningsolja mot el.

Därför är det mycket märkligt att ni har valt att inte stödja detta förslag. Ännu märkligare blir det med tanke på att infrastrukturminister Tomas Eneroth åker runt och propagerar för sjöfartens utveckling och har blivit sjöfartens största vän. Talar ni inte med varandra? Vet ni inte att den egna regeringen påstår sig vara för en överflyttning av godstransporter och persontransporter från väg till sjö, både för att avlasta vägarna och för att hjälpa miljön? Det är exakt en sådan satsning som alla borde ställa sig bakom.

Med tanke på den senaste utvecklingen av batteridrivna färjor och elhybrider anser vi moderater att de också borde få möjlighet till sänkt elskatt.

Herr talman! Flygskatten påverkar tillgängligheten och konkurrenskraften i Sverige. Flygskatten är ingenting annat än en provokation mot hela vår livsstil, vår utveckling och vårt välstånd. Det är en skatt som i likhet med andra skatter har till syfte att inbringa pengar till statskassan men som i övrigt är ett sätt att säga nej till det som de flesta av oss här står för: mobilitet, modernitet, öppenhet, tillväxt och utveckling. Det är helt enkelt en skatt på avstånd, och de som inte bor i storstäderna bestraffas.

Det finns inget transportslag som kan ersätta flyget när det gäller möjligheten att förflytta sig snabbt, vilket är väsentligt vid alla affärsresor men också för människor som i sin hårt ansträngda vardag har hittat ett enstaka fönster av ledighet och vill ge sig i väg tillsammans med sin familj.

Men oavsett om det handlar om företagaren som behöver åka till Stockholm varje vecka eller barnfamiljen som har sparat länge för att göra en utlandsresa är tanken bakom flygskatten fel. Flygskatten gör över huvud taget ingen nytta för miljön, och pengarna den inbringar är inte heller öronmärkta för miljöinvesteringar. Faktum är att skatten är kontraproduktiv och dessutom mycket skadlig för den svenska samhällsekonomin. Det är många svenska jobb som hotas när passagerarna väljer att flyga från Danmark eller Norge.

Om målet är att minska utsläppen ska detta ske med verkningsfulla åtgärder, till exempel investeringar i ny teknik och bättre användning av flygvägar. Saab och GKN har redan sådan teknik som minskar bränsleförbrukningen och därmed utsläppen från flyget. Dock försvåras investeringarna av det faktum att flygbolagen tvingas bära en del av den införda flygskatten, eftersom det inte är möjligt att vältra över hela kostnaden på passagerarna i en hårt ansatt bransch med mycket små marginaler.

Vi moderater menar att det mest effektiva för att uppnå riktiga miljöeffekter är att införa en möjlighet till koldioxidbeskattning av flygbränslet. Sverige bör ta ledartröjan för att omförhandla de internationella avtal och konventioner som i nuläget sätter stopp för beskattning av flygbränsle.

Sverige är på god väg att eliminera utsläppen. På 40 år har utsläppen minskat med 70 procent. Den svenska flygbranschen arbetar med att bli helt fossilfri 2045 med ett första delmål om ett fossilfritt inrikesflyg 2030. Forskning, teknik och internationella bindande avtal ger bättre effekt än flygskatten såväl globalt som hemma i Sverige.

Vi moderater vill bekämpa utsläppen, inte resorna, människors livsstil, modernitet, utveckling och tillväxt.

Herr talman! Jag står bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 18.

(Applåder)

Anf. 27 DAVID LÅNG (SD):

Herr talman! Sverigedemokraterna står bakom samtliga SD-reservationer i detta betänkande, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 1 och 16.

Uppbörderna av punktskatt måste göras på ett sätt som uppnår syftet med skatten, det vill säga att styra konsumtion och investeringar i en viss riktning med hänsyn till folkhälsa, miljö eller andra effekter som man kan anse vara önskvärda. Punktskatterna är också en viktig inkomstkälla för staten – en bra bit över 100 miljarder kronor årligen. Det är alltså inget litet område som vi debatterar.

Det är numera dock tämligen välkänt att punktskatter också införs i syfte att stärka statskassan snarare än att uppnå ett mer effektivt nyttjande av samhällets resurser. De trygghetssystem som vi en gång tog för givna med en stor offentlig sektor har till en del varit finansierad av dessa punktskatter. Men när välfärdssystemen nu börjar knaka i fogarna – när vi ser en alltmer kostnadskrävande migrationspolitik, en alltmer misslyckad integrationspolitik, ineffektiva arbetsmarknadsåtgärder – börjar allt fler ifrågasätta nyttan med dessa höga skatter, även på punktskatteområdet.

Ett väl fungerande skattesystem är på lång sikt beroende av att det uppfattas som rättfärdigt och uppnår syftet med dessa skatter – att skatteintäkterna används till det som de är avsedda för och inte minst i syfte att upprätthålla en god skattemoral.

De allmänt mest kända punktskatterna är tobaksskatt, alkoholskatt och skatt på vägtrafik. Men de som ger allra störst intäkter är skatt på energi och koldioxid. Cirka 55 procent av punktskatterna kan härledas därifrån. Det märks också i det betänkande som vi nu debatterar. En stor del av motionsförslagen handlar om just detta.

Det behöver dock poängteras att det inte bara införs höjd skatt på sådant som anses icke önskvärt. Det införs även skattesubventioner på sådant som anses önskvärt. Ett sådant exempel är skattereduktionen för förnybar mikroproduktion av förnybar el. Där ska man som producent få en skattereduktion som motsvarar två gånger den energiskatt som belöper på den mängd el som mikroproducenten har matat nätet med, upp till 30 000 kilowattimmar. Det gäller i den mån man har gjort motsvarande uttag från nätet.

Inledningsvis innebär reformen ganska modesta kostnader för statsbudgeten, ca 20 miljoner kronor budgeteras årligen som skatteutgift. På sikt riskerar det dock att bli kostsamt och får dessutom till följd att elproducenter som verkar på affärsmässig grund på en konkurrensutsatt marknad får en reduktion på intäktsidan.

Införandet av systemet är till synes uteslutande kopplat till att främja solceller. Ett stort problem gällande solceller är den oregelbundna produktionen i och med att kraftkällan av självklara skäl är beroende av solljus. Det medför att solceller producerar väldigt lite el under vinterns mörka och kalla månader. I princip kan man säga att flödena av elkraft över nationsgränsen styrs av temperaturen, då vi exporterar överkapacitet på sommarhalvåret och importerar el på vintern. På sommaren begränsar man dessutom produktionen genom att man planerar in underhåll, lagrar vatten i magasinen och helt stänger av vissa anläggningar. Det innebär i praktiken att alla subventionspengar till solkraft är att betrakta som en samhällskostnad.

Solceller producerar som bäst från maj och några månader framåt och i princip ingenting årets mörkaste och kallaste månader. Vad det innebär är att solceller inte kan ersätta någonting annat i energisystemet när vi ändå måste ha kapacitet att möta efterfrågan på effekt de dagar på året då efterfrågan är som allra störst. De dagarna infaller just när det är som mörkast och kallast. Det medför att man investerar i dubbel kapacitet, vilket knappast kan betraktas som vare sig miljövänligt eller samhällsekonomiskt. Ska man vara miljövänlig måste man också vara resurseffektiv.

Under andra förhållanden, i andra delar av världen, kan solceller komma till sin rätt. Det gäller till exempel där man har hög solinstrålning samtidigt som man använder energin till kylning, alltså att efterfrågan är som störst när produktionen är som störst. I Sverige är det dock omvända förhållanden som gäller. Energisystemet som helhet är därmed att betrakta som ineffektivt.

Beträffande frågan om ett ständigt ökat skatteuttag är det något som Sverigedemokraterna vill åtgärda. Det gäller sådant som är uppenbart skadligt, till exempel ständigt höjda skatter på drivmedel för livsmedelsproducenter. Öppna och levande landskap kan inte lagstiftas fram, utan det

kan vi behålla endast om det är ekonomiskt hållbart att bedriva jordbruk, skogsbruk och att hålla djur.

Svenska bönder konkurrerar på samma europeiska marknad som till exempel sina grannar i Danmark. Sverigedemokraterna anser att det är rimligt att skattenivån för olika insatsvaror är densamma. Skatten på diesel för lant- och skogsbruket behöver därför sänkas till samma nivå som i Danmark.

Den 1 juli 2017 infördes en skatt på elektronikprodukter under namnet kemikalieskatt. Skatten baseras på vikt och tar liten eller ingen hänsyn till de faktiska omständigheter som skulle kunna leda fram till en exponering av kemikalier. Sverige är alldeles för litet för att på egen hand påverka de globala elektronikjättarnas användning av olika kemikalier för till exempel brandsäkerhet, som det ofta handlar om. Skatten ger inte heller något incitament att använda andra alternativ.

Den faktiska målbilden, att minska exponeringen av vissa kemikalier, blir i bästa fall marginell. I stället innebär kemikalieskatten en ökad administrativ börda för både myndigheter och näringsliv, försämrad konkurrenskraft för svenska handels- och industriföretag samt starka incitament att lägga om bolagsstrukturer för ökad internethandel så att man helt lagligt kringgår skatten.

När kemikalieskatten infördes var Sverigedemokraterna ensamt parti om att avstyrka införandet. Vi påtalade då i en motion till riksdagen att lagstiftningen innebär att Sverige går miste om arbetstillfällen, arbetsgi-
varavgifter, inkomstskatt, moms och bolagsskatt. Det innebär enligt allt sunt förnuft att Sverige blir fattigare. Regeringen trodde sig kunna få in ungefär 2 miljarder kronor per år på denna skatt, men det måste ses som en mycket kortsiktig vinst med tanke på de mycket starka incitamenten att kringgå skatten genom att flytta ut verksamheten från Sverige.

Det är precis det som har inträffat. Införandet av skatten har enligt en rapport från Handels Utredningsinstitut lett till högre priser i Sverige än i andra länder. Utredningsinstitutet pekar på att skattens effekter på utlandshandeln ser ut att ha underskattats av regeringen. Skatten har dragit in 1 miljard mindre, enligt Handels Utredningsinstituts rapport, samtidigt som den leder till lägre marginaler för svenska företag och förlorade arbetstillfällen i branschen.

Sverigedemokraterna menar att skatten aldrig borde ha införts och att regeringen bör göra ett omtag i frågan innan vi skadar svenskt näringsliv på ett sådant sätt att det blir svårt att återställa. Regeringen bör i stället återkomma med en ny strategi för hur man ska arbeta mot potentiellt skadliga kemikalier. Denna punktskatt är fel väg att gå.

(Applåder)

Anf. 28 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Ibland när jag tänker på den stora äran jag har fått att verka som riksdagsledamot och dessutom i skatteutskottet tänker jag ibland: Vad bra! Varför då? Mina vänner är nog aningen förvånande, för egentligen tycker jag att siffror är lite tråkigt och bara ska fungera. De frågor som har tagit mig hit till riksdagen är de traditionella centerfrågorna miljö, företagsande och levande landsbygd.

Varför är jag då ändå glad för detta? Jo, därför att skatter är någonting som berör alla. De berör alla människor, alla kommuner och alla företag.

Skatt är någonstans statens ultimata sätt att styra i människors liv. Det gäller inte minst punktskatter, som det betänkande vi nu ska diskutera behandlar.

Det är bra att man kan styra konsumtion och produktion. Det är vitsen med punktskatter. Men man måste också styra mot något som är bra eller bättre. Annars är det inte någon idé. En punktskatt måste vara rättvis, och det måste finnas alternativ.

Fru talman! Det är därför oerhört glädjande och ärofyllt att verka i just skatteutskottet. Jag kommer att tala lite om de principer som jag tycker är viktiga för punktskatter. Jag vill först säga att jag naturligtvis stöder Centerpartiets alla reservationer i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 10.

Jag och många med mig tycker att energiskatter är den riktigt stora och knepiga frågan. Syftet är att styra mot miljövänlig konsumtion och produktion av energi. Det innebär sänkt skatt på biobaserad energiproduktion och energikonsumtion och höjd skatt på energi som använder sig av fossila bränslen.

Här måste man verkligen tänka till. Bär företagen och människorna en höjd skatt? Får det effekter på tillväxten av företag, som många med mig tidigare har lyft fram här i dag? Det måste vi vara mycket nogsamma med när vi höjer, inför eller i bästa fall också sänker en skatt.

Produktion av solel är det bästa exemplet när det gäller energiskatter. Förslaget är – eller det kanske rent av redan är så – att små producenter av solel ska bli helt skattebefriade om det godkänns enligt EU:s statsstödsregler. Det är en optimal situation.

En annan positiv effekt vore om vi kunde få till en mer flexibel beskattning. Eftersom den biobaserade energiproduktionen i Sverige är synnerligen väderberoende vore det bra om vi kunde få till en flexibel beskattning som gör att konsumenten kan välja när den vill konsumera sin energi. När det är låg efterfrågan är det en billigare skatt, när det är hög efterfrågan är det en dyrare skatt. Det är helt enkelt en konsumentstyrd skatt.

Fru talman! En annan riktig knäckfråga, som många med mig har kommenterat, är skatt på drivmedel. Det är den också sett ur rättvisesynpunkt. Här har vi garanterat en stor hela-landet-effekt. Är det någonstans punktskatter kan slå fel är det här. Vi måste naturligtvis hantera utsläppet från våra transporter. Men vi kan inte bara helt enkelt höja bränslepriserna rakt av, för det slår mot landsbygden. Om vi ska göra det måste vi också vidta kompensierande åtgärder, och det är en stor pedagogisk fråga.

Se dessutom till att det finns alternativa bränslen att tillgå i hela landet, vilket det inte gör i dag! Eller jobba på andra sätt, med avdrag! Centerpartiet har föreslagit ett landsbygdsavdrag och att man ska jobba med fordonsskatt och reseavdrag som är miljöstyrande.

Ett av de viktigaste styrinstrumenten och en viktig signal är att Sverige får behålla vår nedsättning av skatten på biodrivmedel – en synnerligen viktig fråga att fortsätta att förhandla om inom Europeiska unionen.

På samma tema finns det en skatt som skulle vara enormt orättvis och slå fel: den diskuterade men ännu icke införda vägslitageskatten, som den förra regeringen lade otroligt mycket resurser på. Man kan inte beskatta avstånd i ett land som Sverige. Man kan inte bestraffa människor som bor och verkar på landet eller företag som verkar på landet. Det finns inga

järnvägsspår att byta ut vägtransporterna till, och det finns som sagt inte tillgång till miljövänligt bränsle i hela landet.

Jag är glad att vi tidigare här har röstat igenom en annorlunda lagstiftning när det gäller Eurovinjett, där man kan få in miljöstyrande avgifter och slippa ännu ett skattesystem, nämligen vägslitageskatten.

Kemikalieskatten har nämnts, och om jag har förstått det rätt är den under utredning eller ska utredas. Det tror jag är viktigt. Om det har gått fel måste vi kunna backa och göra om. Centerpartiet har ställt sig positivt till en skatt på kemikalier i textilier. Jag tror att det är en bra signal för att jobba med näringen och få den att använda våra svenska textilier, till exempel ullfibern.

Jag ska säga några ord om alkoholskatt, även om Centerpartiet inte har väckt några motioner om den i år. Alkoholskatten är ett mycket tydligt exempel på att punktskatter, det vill säga skatt som styrmedel, kanske inte riktigt fungerar. Om vi höjer alkoholskatten minskar inköpen, men vi vet alla att alkoholkonsumtionen därmed inte minskar.

Införsel av alkohol, laglig och olaglig, från utlandet får enorma konsekvenser för tullen, utöver den effekt på människors hälsa det får när vi ökar vår alkoholkonsumtion i Sverige. Där är vi illa ute. Om man ser till volymer beslagtagna alkohol vid våra gränser, till exempel i Helsingborg, ger det vid handen att vi i Sverige inte sysslar med annat än 50-årsfester och giftermål – hela tiden och alltid. Det är sådana volymer vi talar om. Det leder till ett system med spritbilar i våra städer, där ungdomar kan köpa insmugglad alkohol.

CAN, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, genomför så kallade monitorundersökningar där man försöker registrera konsumtionen av alkohol, både den som är inköpt i Sverige och den som är insmugglad eller inhandlad. Men räcker det? Här tror jag att vi måste ta gemensamma tag och diskutera förändringar i hur vi hanterar alkoholkonsumtion och alkoholskatt.

Anf. 29 TONY HADDOU (V):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till Vänsterpartiets reservation 15 i betänkandet, under punkten Trängselskatt.

Fru talman! Politik för klimaträttvisa handlar om att verka för goda och rättvisa levnadsförhållanden lokalt och att samtidigt ta ansvar för klimatkonsekvenser som drabbar andra regioner och länder. Individuella beslut kan i viss mån påverka i vilken grad man lever miljövänligt eller inte, men för en enskild individ kan det vara svårt att påverka sin miljö i någon större utsträckning.

Miljö- och klimatkriserna är grundläggande samhällskriser som vi bara kan lösa tillsammans och där människors engagemang för att skapa hållbara lösningar ska tas till vara. Därför krävs politiska lösningar på klimatproblemen. Ett exempel som har varit styrande är flygskatten. Men moderaten före mig här tog upp att den är en provokation mot livsstilen. Vems livsstil pratar man om då? Det är väl självklart att den som smutsar ned mest ska betala mest, så vi kanske ska kalla flygskatten för Carl Bildtskatten.

När vi i dag debatterar punktskatter hör det naturligtvis ihop med klimaträttvisan. Den intensiva privatbilismen i våra större städer är ett betydligt större hot mot miljön än biltrafiken på landsbygden. Större städers

miljö- och klimatpåverkan från transporter kan till exempel åtgärdas med hjälp av trängselavgifter och stora satsningar på en förbättrad kollektivtrafik.

Fru talman! Vänsterpartiet välkomnade införandet av trängselskatt i Göteborg 2013 och ser behov av ytterligare åtgärder för att stärka trängselavgifter som styrmedel. En kommun kan i dag inte själv bestämma om att införa trängselavgifter. Vi anser att kommuner, landsting och regioner själva bör få avgöra om de vill införa trängselavgifter samt hur intäkterna ska användas. De av riksdagen och staten redan genomförda besluten och ingångna avtalen gällande redan införda trängselskatter i Stockholm och Göteborg ska ej beröras av ny lagstiftning.

Regeringen bör ges i uppdrag att återkomma med förslag på ny lagstiftning som ger kommuner, landsting och regioner möjlighet att själva besluta om införande av trängselavgifter och deras utformning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Anf. 30 HAMPUS HAGMAN (KD):

Fru talman! Som flera har varit inne på under debatten är skatter ett effektivt sätt att styra människor att göra olika val. Det är effektivt att beskatta det som vi inte vill ha i samhället, och lika viktigt är det att sänka skatterna på det som vi vill ha mer av.

De skatter som vi har måste kunna motiveras väl, och utformningen och effekterna av dem måste analyseras noggrant. Vi måste alltid fråga oss om en skatt verkligen är det enda och bästa sättet att uppnå ett mål och om de positiva effekterna överväger de negativa.

Fru talman! Transportsektorn står för en tredjedel av Sveriges totala utsläpp, och det allra mesta av detta är utsläpp från vägtrafiken. Utsläppen måste minska kraftigt, och glädjande nog händer det väldigt mycket i Sverige, men också runt om i världen, för att detta ska ske. Elektrifiering och andra alternativa bränslen är förmodligen det allra viktigaste för att uppnå målen, och skattesystemet måste styra så att dessa alternativ premieras.

I min hemstad Göteborg finns i dag eldrivna bussar, och förhoppningsvis kommer en ny eldriven färja att trafikera Göta älv inom kort. Det är bra, men det behövs mer. Vi vill därför göra en översyn av om och hur skatten på kollektivtrafik som är elektrifierad ska kunna sänkas. Det måste bli enklare och billigare att välja klimatsmarta alternativ.

Fru talman! Sjöfarten är en viktig del i klimatomställningen, som Borigana var inne på tidigare. Jag håller med helt och hållet: Sjöfarten är helt nödvändig för att vi ska lyckas ställa om för klimatets skull. Men precis som alla andra transportslag kan också sjöfarten bli bättre, och även här krävs skatteincitament.

Alliansregeringen genomförde en nedsättning av energiskatten på landström för större skepp inom den yrkesmässiga sjöfarten. Det har gjort det relativt sett billigare att använda landström när fartyget ligger vid kaj än att använda sig av generatorer som drivs med diesel eller eldningsolja. Denna nedsättning av energiskatten har varit framgångsrik och har lett till att både utsläppen från fartygen och bullernivån har minskat. Många svenska hamnar har investerat i nya anläggningar under de senaste åren.

Den nedsättning som finns i dag omfattar dock enbart större fartyg. Detta hämmar omställningen från fossila drivmedel till förnybar el inom sjötrafiken. Därför behöver det ses över om nedsättningen av energiskatt

på el också kan gälla mindre fartyg. Med tanke på den senaste tidens utveckling av batteridrivna fartyg och elhybrider bör det även undersökas om dessa kan inkluderas i skattenedsättningen.

Fru talman! Jag och Kristdemokraterna står givetvis bakom alla våra reservationer i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 11.

(Applåder)

Anf. 31 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Jag vill tacka för en bra debatt, även om jag tycker att det har varit lite för glatt. Vi har varit lite för glada och lite för taggade på att använda oss av punktskatter för att styra människors liv.

Det är klart att det finns saker som man bör ha punktskatt på, fru talman. Det finns sådant som jag gör i mitt liv som påverkar andra personer negativt, och andra människors frihet kan begränsas när jag använder min. Exempel på det är utsläpp och när man använder smutsiga bränslen som förstör miljön och klimatet.

Men sedan finns det saker som folk faktiskt borde få göra med sina surt förvärvade egna slantar. Jag kan, fru talman, bli lite trött på mantrat att vi ska styra människors liv. Det är inte bra med socialism och planeekonomi bara för att man har goda intentioner. Det är i grund och botten nästan alltid fel att styra vad andra gör, så länge det inte handlar om att man skyddar nästa led, så att säga, som i exemplet med klimatbeskattning.

Jag var en av dem, fru talman, som var skeptiska när Anders Borg, vår finansminister, sa att folk ska jobba och inte supa. Vill man supa för pengar som man har jobbat ihop borde man självklart få göra det, tycker jag, så länge som man också bär kostnaderna som välfärden sedan får.

Det finns ett område där vi i alla fall på papperet och i debatten verkar vara överens mellan alla partier om att ha en tuff punktbeskattning, och det är i miljö- och klimatfrågan. Jag noterar dock att när det väl kommer till kritan, fru talman, är det lite mindre offensivt från flera partier i den här kammaren. Man pratar med stora ord om att vi ska rädda klimatet, rädda miljön och använda oss av punktbeskattning. Men när det väl kommer till kritan och bränner till, när vi väl vill genomföra någonting, är inte alla partier lika pigga på detsamma.

Detta, fru talman, är fallet med flygbeskattningen. Jag och Liberalerna är överens med flera andra partier om att flygbeskattning på svensk nivå ganska mycket är förgäves. Det är hyfsat enkelt att ta tåget över till Köpenhamn och flyga därifrån. Sverige är kanske en lite för liten aktör för att kunna göra detta ordentligt. Flygen rör sig också över gränser, vilket gör det lite komplicerat: Vad är rätt och vad är fel när man ska ta ut skatten?

Vi i Liberalerna tycker dock att vi ska ha en europeisk flygskatt, en flygskatt på EU-nivå, för att komma till rätta med problemet att flyg rör sig över gränser och att man annars kan fly undan sitt ansvar att stå för de kostnader som det innebär för andra att välja att ta flyget.

Fru talman! Jag noterar därför att Liberalerna är det enda parti i denna riksdag som vill att det ska bli enklare för EU att införa en flygskatt. I dag kommer det inte att gå. Om vi har det sätt som vi i dag har att få igenom förslag på skatteområdet i EU kommer det inte att gå. De partier som säger att de vill ha en flygskatt på europeisk nivå, till exempel Vänsterpartiet, men som inte är beredda att ändra hur EU fattar beslut om skatter på

miljö- och klimatområdet för faktiskt väljarna bakom ljuset. Det kommer nämligen inte att gå.

Jag noterar också, fru talman, att flera partier talar sig varma för punktskatter på sådant som är dåligt för klimatet men i andra led väljer att subventionera och skapa avdrag för just sådant. Liberalerna vill inte att vi ska subventionera smutsiga bränslen. Man kan kalla det avdrag eller bidrag beroende på om man är höger eller vänster; man kan kalla det subventioner eller skattelättnader, men i grund och botten ska riksdagen inte ge incitament till människor att använda smutsiga bränslen. Detta är vi som parti emot.

Med de orden – ord om att man faktiskt borde få göra lite mer som man själv vill med sina egna pengar, oavsett om det är någonting som vi politiker av något skäl tycker är dåligt, och ord om att vi faktiskt har ett ansvar att se till att de saker man gör som skadar andra ska stävjas genom punktbeskattning, till exempel flygbeskattning på europeisk nivå eller borttagande av avdrag för sådant som är dåligt för klimatet – vill jag yrka bifall till två reservationer, reservation 18 och reservation 8. Jag står bakom alla Liberalernas reservationer, men av tidsskäl yrkar jag bifall bara till dessa två.

Anf. 32 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja mitt inlägg i denna debatt om punktskatter med att säga att det finns en rätt viktig bakgrund till det vi debatterar i dag. Det har nämligen hänt en del. Det första som hände var att vi hade en övergångsregering som lade fram en övergångsbudget – helt unikt i Sveriges historia. Vi följde helt enkelt den linje vi tidigare haft. Vi fick inte komma med några nya förslag, helt enkelt.

Sedan hände ytterligare en dramatisk sak, och det var att Moderaternas och Kristdemokraternas budgetreservation till övergångsbudgeten vann gehör och gick igenom. Denna budget innebar lagar men också tillkännagivanden, alltså uppdrag till regeringen att utföra vad som hade beslutats i denna budgetreservation.

Ytterligare en sak som hänt och som är viktig i denna debatt är att vi nu har en så kallad januariöverenskommelse, där Socialdemokraterna tillsammans med Miljöpartiet, Liberalerna och Centern har kommit överens om politiken framöver på ett stort antal punkter. Det gäller budgetsamarbetet men också allmänt. Detta påverkar naturligtvis det vi talar om i dag, för det vi behandlar i dag är motioner från riksdagens ledamöter på punktskatteområdet, och det påverkas av allt detta, både M-KD-budgeten och överenskommelsen.

Jag tänkte sedan ta lite bakgrund till varför punktskatter behövs. Vi har en klimatutmaning, och där är punktskatter för att främja miljövänligt beteende viktiga. Vi vill främja det miljövänliga och å andra sidan göra det mindre fördelaktigt att inte vara miljövänlig. Det är en sammanfattning när det gäller punktskatter för miljön.

Redan hösten 2009 antogs ett klimatpaket här i riksdagen som handlade om energiskatter, om att styra mot ett mer klimatvänligt beteende och om att minska klimatutsläppen. Men det handlade också om att vi måste anpassa oss efter EU-reglerna. Självklart ska vi också påverka EU i den riktning vi vill, men vi måste följa de EU-regler som finns. Det handlade också om att se till så att konkurrenskraften för svenska företag bibehålls,

självlart med starka miljökrav. Detta har sedan lång tid tillbaka funnits med i det hela.

Det vi nu kan konstatera är att vi behöver göra mer. Sverige har en ganska liten befolkning, men vårt klimatavtryck motsvarar fyra jordklot. Om alla i hela världen skulle leva så som vi svenskar gör skulle vi behöva fyra jordklot. Det innebär att även vi här i Sverige måste ta vårt ansvar. Visst är vi ett miljövänligt land, och vi gör väldigt mycket politiskt för miljön och klimatet. Men tittar man på konsumtionen ser man samtidigt det här klimatavtrycket. Det betyder att vi självlart ska försöka påverka hela världen att vara miljövänlig, och inte minst EU, men vi måste också ta vårt ansvar i Sverige. Det gäller både för att minska vårt klimatavtryck så att det inte längre motsvarar fyra jordklot och att föregå med gott exempel. Det är ju inte rimligt att vi uppmanar andra att vara mer klimatvänliga om vi inte själva drar vårt strå till stacken. Det är naturligt, tycker jag, att vi gör både och.

Jag tänkte inte gå in på allting här, men jag tänkte göra några nedslag.

Ett nedslag gäller elbussar. Det är självlart bra när man övergår till el så att man inte längre är beroende av fossila bränslen, för det är ju de som förstör klimatet. Vi har i dag ett incitament för att man ska införskaffa elbussar. Å ena sidan är elbussar en dyr investering jämfört med övriga bussar, å andra sidan är elbussen billig att använda när man väl har den på plats. Därför har vi valt att ha ett riktat investeringsstöd för att uppmuntra till inköp av elbussar, men vi har däremot inte sänkt elskatten vid användning. Man kan inte alltid göra allting, och på det här sättet har vi gjort det som vi tror gör störst nytta.

Ett annat nedslag jag tänkte göra handlar om bönderna. Vi har i januariöverenskommelsen kommit med en ingång att vi ska stödja svenskt jordbruk. Samtidigt är det orimligt om man fortsätter med väldigt mycket fossilbränslen inom jordbruket. Vi måste alla ta vårt ansvar för att minska detta. Dessutom är bönderna verkligen en grupp som har drabbats av klimatförändringen. Vi såg hur det var i somras. Det var en riktig kris med torkan som rådde då. Hade den fortsatt skulle det ha kunnat bli en riktig katastrof för jordbruket, och det var illa nog som det var. Vi ska definitivt stödja bönderna, inte minst i en sådan här krissituation, men sedan är frågan hur man stöder. Vi vill helst stödja på ett sätt som inte skadar klimatet – alltså inte uppmuntra till att använda mer fossilbränsle utan tvärtom gynna det miljövänliga. Självlart kan vi sedan tänka oss andra stöd också till lantbruket.

När det gäller fordonen vill vi ha en fossilfri fordonsflotta. Det kommer att ta tid – det förstår man. Men man måste göra detta stegvis om man ska nå målet. Det handlar egentligen om att vi ska konkurrera ut fossilbränslena genom att gynna de miljövänliga alternativen, alltså de förnybara bränslena, biodrivmedlen. Det gör man enkelt genom att ha en skatt på det fossila och sedan ett ekonomiskt gynnande av det andra.

Det här handlar inte alls bara om att straffbeskatta, utan det handlar egentligen om en form av skatteväxling där man ekonomiskt gynnar det som är miljövänligt. Det här kommer i framtiden att innebära att ju mindre fossilt som används, desto billigare blir det för användarna. Målet är alltså inte att man för all framtid ska betala mycket utan att det ska bli en stegvis övergång till de miljövänliga alternativen.

Klimatfrågan är en av de absolut viktigaste utmaningar som vi har. När det gäller vägtrafiken omfattas hälften av trafiken inte av EU:s utsläppsrätter. Här har vi fordonsbeskattning och premier för miljöanpassade fordon och dessutom bränsleskatterna som komplement. En bra ingång är det som kallas bonus–malus. Jag kunde först inte begripa vad det betydde, men när man väl förstår det är det väldigt enkelt. Bonus är det bra och malus är det dåliga. Man underlättar för det bra och försvårar för det dåliga. Det är en ganska enkel princip egentligen.

Jag tänkte avsluta med att säga att det naturligtvis har kommit bra förslag från riksdagsledamöterna. Det pågår också mycket arbete på Regeringskansliet i de här frågorna. Ett exempel gäller att man skulle se över att restprodukterna vid återvinning av avfall inte ska beskattas en gång till. I en motion finns förslaget att man skulle kunna slippa skatt i det läget eftersom man har gjort något positivt och återvunnit. Naturvårdsverket tittar på frågor kring detta, alltså som det som man kallar för deponiskatten som rör återvinning av avfall. Regeringen följer det här arbetet.

Det finns alltså bra saker här som regeringen tittar på. Men det är viktigt att man låter utredningar ha sin gång, för då får man ett mycket bättre kunskapsunderlag när man sedan går vidare i frågor.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 31.)

§ 17 Mervärdesskatt

Mervärdesskatt

Skatteutskottets betänkande 2018/19:SkU13

Mervärdesskatt

föredrogs.

Anf. 33 KJELL JANSSON (M):

Fru talman! Skatter, inklusive moms, ska vara rimligt höga. Som moderat ser jag ett tydligt problem med dagens höga skatter på arbete, entreprenörskap och investeringar. Dagens höga skatter hämmar företagande och entreprenörskap samt Sveriges konkurrenskraft. Som ni vet är vi världens mest exportberoende land. 53 procent av bnp är exportintäkter. I slutändan är det vårt välstånd och vår gemensamma välfärd som hämmas när vi straffbeskattar arbete, utbildning och människor som driver företag.

Med Moderaternas och KD:s budget har vi nu återigen tagit viktiga steg för att sänka skatten på arbete. Det är fortsatt ett problem i Sverige att det lönar sig för dåligt att arbeta. Vår utgångspunkt, som moderater, är att skatterna i Sverige är för höga. Skattetrycket måste bli lägre, framför allt på arbete.

Det går givetvis att säga mycket om hur olika momssatser ska utformas, huruvida det finns ett värde av en mer enhetlig moms eller om vissa momssatser bör justeras i något hänseende. Vad som dock är uteslutet för oss moderater är kraftiga skattehöjningar, oavsett om det handlar om skatt på arbete eller om mervärdesskatter. Här går en tydlig skiljelinje i svensk politik.

Fru talman! Kulturmomsen har diskuterats flitigt under senare år, i synnerhet efter kraftiga skatthöjningar på en uppskattad kulturform som den rödgröna regeringen drev igenom under den förra mandatperioden. Den omfattande höjningen av biografmomsen under den förra mandatperioden var olycklig. Momsen höjdes från 6 procent till 25 procent. Skatthöjningen slog framför allt hårt mot de mindre biograferna på landsorten. Samtidigt var regeringen snabb med att införa fri entré på 18 statliga museer, varav 13 återfinns i Stockholms innerstad. Det här är en kulturpolitisk snedfördelning där regeringen aktivt gynnar statlig kultur som främst återfinns i huvudstaden.

Regeringen har infört omfattande pålagor för viktiga delar av landsortskulturen genom höjd biografmoms, men samtidigt använder man skattebetalarnas pengar för att gynna den kultur som primärt återfinns i huvudstaden. Det är svårt att förstå den politiska inriktningen.

Vi moderater är garanten för ett lägre skattetryck. Med regeringens bokslut på 60 miljarder i höjda skatter under förra mandatperioden är det svårt att hoppas på att regeringen nu har en annan inriktning eller ambition än att höja skatterna ytterligare under innevarande mandatperiod. Vanligt folk får mindre pengar i plånboken att leva på, och drivmedelsskatterna skjuter i höjden och utarmar vår landsbygd när det rödgröna skatthöjartåget rullar vidare i gammal ordning.

Fru talman! Jag stöder samtliga reservationer från Moderaterna men yrkar bifall bara till reservation 1 i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 34 ERIC WESTROTH (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation 2 i utskottets betänkande 13.

I dag är medvetenheten stor om att besöks- och turistnäringen är en viktig och växande del av vårt näringsliv. Framför allt på landsbygden har Sverige en stor och för vår del av världen tämligen unik turistattraktion i form av stora områden med orörd natur. Att skapa arbetstillfällen och ett lokalt näringsliv runt detta har historiskt varit eftersatt, kanske delvis på grund av att själva entrén till vår största turistattraktion, allemansrätten, är gratis.

De senaste decenniernas trend med aktivitets- och upplevelsesemester har dock skapat en näring runt natur och landsbygd dit semesterfirare från när och fjärran söker sig. Intresset för Sverige är stort. World Economic Forum placerar Sveriges attraktionskraft på plats 20 av 136 jämförda länder. Dock har Sveriges plats på rankingslistan dalat från plats 5 år 2011. År 2017 omsatte turismen i Sverige 317 miljarder, och 42 procent av dessa kom från utländska turister.

Branschen har fortfarande stor potential. Målsättningen för en av Sveriges största turistorganisationer är att vi år 2020 ska ha en omsättning på 500 miljarder. För att nå detta behövs investeringar i infrastruktur, utbildningar, förenklade regelverk och stärkt attraktionskraft utomlands.

Det finns i dag en utmaning med differentierade momssatser inom olika turistnäringar. Det kan leda till onaturliga konkurrensfördelar och missgynna småskalig turism som främst återfinns på landsbygden. Effekterna blir att de mest arbetsintensiva delarna av turismen kan missgynnas

och att regelverket av många upplevs som krångligt och byråkratiskt. Det är hög tid för en rättvis beskattning av turistaktiviteter.

Vi vill se en utredning av förutsättningarna för att harmonisera moms-satserna för olika turistattraktioner. Likvärdiga verksamheter ska beskattas mer enhetligt och tydligt så att beskattningen blir mer konkurrensneutral. Aktörerna ska inte behöva navigera i gråzoner på grund av att regelverket inte är tillräckligt tydligt.

Fru talman! Sverige har en enastående och attraktiv natur. Likaså har Sverige en för sin storlek framstående position i världen när det gäller utveckling av datorspel. Det finns fortfarande stor potential för den svenska och nordiska datorspelsbranschen att ta plats och utvecklas. Datorspel har inte bara ett underhållningsvärde. Det är även ett redskap för att förmedla kunskap. Vi har ambitionen att spelutveckling och infrastruktur långsiktigt ska finnas kvar och utvecklas i Sverige.

Dock har det i och med skillnader i momssatser på köp av spel i olika länder skapats en så kallad grå spelnyckelmarknad. Det betyder att man köper digitala nycklar för att kunna spela hela spelet från andra länder, enbart för att komma bort från de nationella momssatserna.

Sverigedemokraterna anser att det är viktigt att se över vilka åtgärder som behöver vidtas för att spelkonsumenter ska köpa spelen av officiella aktörer för försäljning av spel i Sverige. Det skulle kunna handla om att införa regler som gör det möjligt att tillämpa kultur moms på spel.

Fru talman! Vidare behöver vi en allmän översyn av momsfuskandet i Sverige. Det är fortfarande på det sättet att all moms inte inbetalas i enlighet med lagstiftningen. Det gör att det så kallade skattefelet fortfarande existerar. Vi behöver analysera hur skatteförandet avseende mervärdesskatterna kan förbättras juridiskt, tekniskt och ekonomiskt, så att vi minimerar skattefelet.

Anf. 35 PER ÅSLING (C):

Fru talman! I en debatt om mervärdesskatt, eller moms, är det viktigt att vi påminner oss om att momsen är en skatt på konsumtion. Den betalas slutligen av den som köper eller rättare sagt konsumerar en vara eller tjänst. Det är viktigt att påminna om detta eftersom systemet bygger på att de som handskas med momsen i stegen före själva konsumtionen, slutköpet om man så vill, måste mötas av transparenta regler och skattesatser för att systemet ska fungera.

Mervärdesskattereglerna är en komplex lagstiftning som kan vara svår att tolka och tillämpa. Många företag ser mervärdesskattereglerna som en administrativ börda, en komplicerad lagstiftning som är dyr att administrera. Det är också svårare att göra rätt om reglerna är komplicerade. Utgångspunkten i hela skattepolitiken måste vara att det ska vara enkelt att göra rätt. Även om det i det korta perspektivet kan tolkas som utopiskt är det en angelägen utgångspunkt som vi måste ha för att hela tiden sträva efter förbättringar.

Fru talman! I momsfrågor ska vi förhålla oss dels till EU-ländernas gemensamma momsdirektiv som är under förändring, dels till den svenska lagstiftningen. Denna dualitet är inte unik för mervärdesskatten, men momsfrågor präglas av en rad olika lagstiftningar och tillämpningar som ibland kan upplevas som motsägelsefulla.

Olika verksamheter i samhället är belagda med olika momsatsar. Ibland kan dessa skillnader verka inte bara ologiska utan också hämmande på företagandet. Bland annat av den anledningen sänktes restaurangmomsen för ett antal år sedan. Före momsändringen var momsen på mat som serverades i restaurang 25 procent, men om maten togs med hem till bostaden var motsvarande moms 12 procent. Det gav upphov till den konstiga situationen som innebar att om man åt lunch eller middag inne i restaurangen var det dyrare än om man tog med sig maten.

Tyvär är det inte det enda exemplet. Det finns flera. Dansbandsmomsen är ett exempel som det fortfarande finns anledning att lyfta upp. Den är ologisk. Momsnivån för en musikkonsert där publiken sitter och lyssnar är 6 procent. Det gäller även om dans utförs på scenen. Men om publiken eller åhörarna börjar dansa höjs momsen till 25 procent.

Fru talman! Ytterligare en fråga håller på att segla upp efter en dom i Högsta förvaltningsdomstolen och förändrade tolkningar från Skatteverket. Det är en ny moms på inhyrning av vårdpersonal från bemanningsföretag och vårdtjänster. Den införs från halvårsskiftet och åsidosätter rådande principer om momsfria vårdtjänster. Momsen slår olika. Offentligt driven vård får momskompensation från staten. Privat driven vård får det inte.

Ytterligare ett bra exempel som kan lyftas fram på hur privat och offentlig verksamhet hanteras skattemässigt olika är ambulansflyget. Det belägger att det är viktigt att göra en översyn av hur momsen tillämpas.

Fru talman! Samtidigt som vi ska hantera ologiska, motsägelsefulla och krångliga momsregler måste systemet vara applicerbart på den digitala ekonomin, i slutänden den nya tidens konsumenter. När allehanda köp sker från läsplattor och mobiler framstår det mer än tydligt att mervärdesskattesystemet har hamnat i otakt med den tekniska och ekonomiska utvecklingen. Ökad användning av ny teknik och globala tjänster driver fram behovet av förenkling för både konsumenter och näringsidkare. Vi måste följa med i det digitala samhället. Lagstiftningen och tillämpningen måste följa med verkligheten.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till Centerpartiets reservation 3.

Anf. 36 HAMPUS HAGMAN (KD):

Fru talman! I tidigare debatter i dag har jag varit inne på de mer principiella resonemang som vi kristdemokrater har om skattepolitiken. Skatter ska finansiera den gemensamma välfärden och de offentliga utgifter vi har men också styra den ekonomiska utvecklingen i social och ekologisk riktning.

Momsen är en viktig del i finansieringen av den gemensamma välfärden. Mycket pekar på att den i framtiden kommer att bli en ännu viktigare del. I och med den ökade automatisering som finns i samhället kommer skatterna på arbete att behöva bli alltmer konkurrenskraftiga, med andra ord lägre. Det är oavsett automatiseringen förstås något bra.

Behovet av finansiering av den gemensamma välfärden, det vill säga polisen, vården och äldreomsorgen, kommer dock att bestå. Då blir momsen, mervärdesskatterna, viktigare som finansiering. Kristdemokraterna har därför förslag om generellt högre momsatsar. Vi ser att det är något som kommer att krävas i framtiden.

Fru talman! Momssystemet behöver bli enklare. Dagens system är krångligt och byråkratiskt. Det underlättar inte för företagare att förstå skattesystemet och kunna göra rätt. En bra inriktning vore om antalet undantag från den generella momsatsen minskar och att den generella momsen i stället anpassas. Detta skulle även underlätta de gränsdragningsproblem som i dag finns i momssystemet.

Fru talman! Exempel på ett regelverk som är i stort behov av modernisering och förenkling är det som drabbar kulturen. Jag älskar att gå på konserter. Livemusik är bland det bästa som finns i livet. Dans är däremot inte min grej, åtminstone inte förrän sent på kvällen. Faktum är att det är rätt bra för arrangören. Precis som Per Åsling var inne på finns i dag en momsats på 6 procent för en spelning där publiken sitter ned. Om publiken däremot dansar är momsen 25 procent.

Detta skapar märkliga effekter och svårigheter att överskåda kostnader vid vissa gränsdragningsproblem. Vad händer till exempel på en konsert om några väljer att spontandansa när det är meningen att publiken ska sitta ned och lyssna? Det är för övrigt en överträdelse som jag flera gånger har gjort mig skyldig till.

Här behövs en översyn i syfte att harmonisera ett regelverk som är svåröverskådligt och vars effekter är svåra att förutse.

Fru talman! Jag står givetvis bakom alla de reservationer som Kristdemokraterna har i betänkandet. För tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 4.

(Applåder)

Anf. 37 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Till att börja med konstaterar jag att Hampus från Kristdemokraterna har helt rätt: Han dansar ogärna på konsert. Det har jag själv erfarit.

Jag kan dock glädjas över den gången för inte så länge sedan när Hampus och jag var på en konsert och dansade. Då drack vi vatten på flaska och inte vatten ur kran. Vatten på flaska har som bekant lägre skatt än vatten ur kran. Men så borde det såklart inte vara.

Det finns en hel del problem med de olika momsatsen vi har på olika saker. Det första och kanske främsta problemet med detta är att vi politiker borde styra människors liv så lite som möjligt. De surt förvärvade slantar som jag har i min ficka och som andra har i sina fickor borde vi så mycket som möjligt få använda utan styrmedel. När politiker börja fiffla och trixa med momsatsen blir det ofta ganska otydligt och svårförståeligt.

Ett exempel som har varit och ofta är uppe i debatten, fru talman, handlar om just konserter. För en vanlig konsert är momsen 6 procent. Om det handlar om ett dansband med dansande publik blir momsen i stället 25 procent. Det är uppenbart orättvist och orimligt. Men eftersom politiker har börjat trixa, fiffla och ändra momsatsen hit och dit är det svårt att åtgärda detta. Om vi sänker skatten för dansband till samma skatt som det är för konserter kommer i stället de personer som ägnar sig åt dansföreställningar med musik men utan liveband att bli upprörda. Då får vi här i kammaren ha en dansföreställningsdebatt i stället för en dansbandsdebatt.

När man börjar trixa, fiffla och sänka momsen hit och dit kommer det att innebära att skevheter uppstår och det blir otydligt. Någon verksamhet kommer att ligga precis i gränslandet och borde kanske omfattas av den

nedsatta momsen men gör det inte. Så blir det när politiker försöker detaljreglera i bransch efter bransch och i exempel efter exempel – så också i momspolitikern.

Om man har varit på en dansbandsföreställning, dansföreställning med musik men utan liveband eller konsert och vill ta sig därifrån väljer man kanske att ta taxi. Då är momsen 6 procent, eftersom det är en inrikes persontransport. Om man i stället hade valt att åka hundsläde från platsen – samma sträcka och med samma pengar som redan är beskattade – hade momsen i stället varit 25 procent, eftersom det inte längre handlar om inrikes persontransport utan nöje. Detta är, fru talman och vänner, helt enkelt orimligt.

Jag vill ta upp ytterligare en aspekt. Politiker trixar och fixar gärna i skatten. Om man kommer från ett län där det finns många hundslädar. Då vill man kanske sänka hundslädemomsen. Kommer man från ett län där det finns många dansband vill man gärna sänka dansbandsmomsen. Man kommer kanske från ett län där många vill gå på Dramaten. Då sänker man momsen på teater. Eftersom det är så här öppnar olika momssatser upp för orimligt mycket lobbning. Momssatserna i Sverige sätts helt enkelt inte alltid utifrån vad som är rätt och rimligt, utan utifrån vilken lobbyist som vederbörande politiker nyligen har råkat träffa och samtalat med.

Jag är orolig för detta och tycker att det är orimligt att använda skattepengar till att skjuta sönder skattesystemet med hagelbössa på ett sätt som gör det obegripligt, oförståeligt och ofta alltför orättvist. Självklart måste momsen bli mer enhetlig och mindre politiserad. Det skulle också, som Kristdemokraterna tidigare anförde, öppna upp för att man kan använda dessa pengar till att i stället göra skattesänkningar på exempelvis inkomst. Det skulle göra att alla människor kan konsumera fler konserter, dansbandsföreställningar och dansföreställningar och mer taxi och hundsläde-transport.

Fru talman! Det är uppenbart att vi under det kommande arbetet med en skattereform behöver ta upp denna fråga igen. Det är uppenbart att vi politiker borde sluta skjuta sönder momssystemet och börja gå mot en mer enhetlig moms.

Anf. 38 SULTAN KAYHAN (S):

Fru talman! Sverige är känt för mycket mer än bara Abba och Ikea. Det finns gott om artiklar i internationella medier om hur svenskar älskar att betala skatt. Det kan också verka rätt speciellt att Skatteverket, som är den myndighet som tar in våra skatter, rankas mycket högre än myndigheter som i livets olika skeden betalar ut pengar till oss.

När man frågar svenskarna själva hänvisar många till välfärden och solidariteten. Det är värt att betala för en generell välfärd av hög kvalitet och för en omfördelning under livets olika skeden. Sverige är ett land med en hög välfärdsstandard som vi är stolta över. Gratis utbildning från grundskola till universitet, subventionerad förskola för alla barn, vård i toppklass vid sjukdom, trygghetssystem när livet tar en ny vändning, polis och försvaret för att hålla oss trygga och vägar som vi kan ta oss fram på – allt detta är bara några exempel på de områden som i huvudsak finansieras genom skatter.

Genom den skattefinansierade gemensamma sektorn skapas fler arbetstillfällen, vilket ökar tillväxten ytterligare, och samhället blomstrar. Vi

kan även styra skattesystemet i syfte att omfördela resurser mellan fattiga och rika och mellan män och kvinnor. Genom skattesystemet kan vi driva på i den nödvändiga klimatomställningen. Ledorden ska vara ett samhälle som präglas av solidaritet, jämlikhet, jämställdhet och hållbarhet. Det är vad vi socialdemokrater väljer när vi får bestämma.

I dag debatterar vi mervärdesskatt, eller moms, som det ofta kallas. Momsen tas ut med olika skattesatser beroende på vilken vara eller tjänst det är som konsumeras. Momsen utgör ca 40 procent av skatteintäkterna och är den viktigaste inkomstkällan efter inkomstskatten. Därför kan förändringar i moms inte ske utan eftertanke. Det är viktigt att skattereglerna är både förutsägbara och enkla att tillämpa.

Vid förändringar i momsskattereglerna har vi att förhålla oss till EU:s momsdirektiv och till den svenska lagstiftningen, som också styrs av EU:s momsdirektiv. Flera förändringar har skett under åren på EU-nivå, och även de svenska reglerna har förändrats flera gånger, vilket har ökat komplexiteten i lagstiftningen. Givetvis ska vi vara redo att förenkla regelverket för att underlätta för företagen, samtidigt som nyttorna av förenklingar alltid ska vägas mot risken för skattefusk och behovet av skatteintäkter.

För att förenkla momsskattereglerna gjorde regeringen i budgetpropositionen för 2016 bedömningen att mervärdesskattelagen skulle ses över. Syftet är att den ska bli mer överskådlig, enklare och bättre anpassad till EU:s mervärdesskattedirektiv. Regeringen har tillsatt en utredning som ska redovisas senast i april 2020. I syfte att modernisera och förenkla EU:s momsdirektiv har man också beslutat att det ska förenklas för att bli företagsvänligare, enklare och bättre skyddat mot bedrägerier.

När det gäller moms på e-böcker överlämnade regeringen i februari i år ett förslag om att moms på e-publikationer ska sänkas från 25 till 6 procent, det vill säga samma nivå som för tryckta tidningar och böcker. Det kommer att skapa bättre förutsättningar för kultur- och mediebranschen att anpassa sig till det digitala landskapet. Momssänkningen ingår i budgetsamarbetet mellan regeringspartierna, Liberalerna och Centern. Den följer också ett EU-direktiv som beslutades i november förra året.

Fru talman! Vi verkar i grunden vara relativt eniga partierna emellan i detta betänkande. Motionerna som ligger till grund för dagens momsdebatt föreslår framför allt sänkt eller slopad skatt på olika varor och tjänster. Förslagen är inte nya utan har debatterats flera gånger tidigare. Vi menar även nu att gränsdragningarna ibland innebär svårförklarade skillnader. Men vi vill ändå inte i nuläget föreslå förändrade regler, framför allt inte när det handlar om ofinansierade skattesänkningar som det inte finns ekonomiskt utrymme för. Och det är inte bara skatteförluster som talar för att avslå motionerna i betänkandet – eventuella förändringar inom momsområdet behöver alltid genomföras noggrant och ska inte föregå det arbete som redan pågår i EU och i Sverige. Därför yrkar jag avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 31.)

§ 18 Avskaffad skattereduktion för fackföreningsavgift

Skatteutskottets betänkande 2018/19:SkU15

Avskaffad skattereduktion för fackföreningsavgift (prop. 2018/19:45)
föredrogs.

Anf. 39 TONY HADDOU (V):

Fru talman! Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservation i skatteutskottets betänkande SkU15.

Skattereduktionen för fackföreningsavgiften är en av många jämlikhetsreformer som Vänsterpartiet fått igenom och är stolt över. Vi är starkt kritiska till att regeringen nu väljer att avskaffa denna viktiga reform. Enligt vår mening finns det inga skäl att hasta fram just denna skatteförändring. I stället hade frågan kunnat hanteras inom ramen för kommande budgetprocesser och den skattereform som aviserats i och med januariavtalet.

Vänsterpartiet anser att skattereduktionen är viktig av tre skäl.

För det första bidrar den till att värna den svenska arbetsmarknadsmodellen, med starka parter som tar ansvar för lönebildning och den huvudsakliga regleringen av villkoren på svensk arbetsmarknad. Modellen har bidragit till höga reallöneökningar, få konfliktdagar och en hög grad av trygghet för den enskilde. En väl fungerande partsmodell förutsätter en hög organisationsgrad hos arbetsgivare och arbetstagare.

För det andra bidrar den till att skapa en skattemässig likabehandling av parterna på arbetsmarknaden. Arbetsgivarna kan göra avdrag för medlemsavgifter till arbetsgivarföreningar. Medlemmar i fackföreningar har inte samma möjlighet. Det har skapat en obalans mellan parterna. Det anser vi vara djupt orättvist.

För det tredje gynnar den i förlängningen utvecklingen i hela samhället. En stark fackföreningsrörelse är inte bara avgörande för rimliga löner och arbetsvillkor på arbetsmarknaden utan är också en hörnsten i arbetet för att öka jämlikheten i samhället generellt. Här görs dessutom ett samhällsnyttigt arbete, samtidigt som de fackliga organisationerna skapar legitimitet för beslut på arbetsmarknaden.

Fru talman! Förslaget att slopa möjligheten att dra av kostnaden för fackföreningsavgiften är ännu ett resultat av den reaktionära katastrofbudget som Moderaterna och Kristdemokraterna lade fram och tog stöd av Sverigedemokraterna för att få igenom. När avståndet mellan dessa tre bakåtsträvande partier inte är längre än avståndet mellan dem när de sitter i denna kammare kommer sådana här usla och arbetarfientliga förslag.

Inte ens Liberalerna har med detta i överenskommelsen med regeringen. Men de kompenserar det med att låta 5 av de 6,3 miljarder som slopad värnskatt kostar gå direkt till de rika människors fickor. Priset för den slopade värnskatten får kvinnor i välfärdsyrken betala i form av färre kollegor och fortsatt låga löner.

Skattesänkningar för de rikaste går uppenbarligen bra, men välfärdens arbetare med tunga yrken, varav många är kvinnodominerade, ska inte ens få skatteavdrag för fackföreningsavgiften. De möts i stället av sämre arbetsvillkor. Så bygger man upp en ojämsställd skattepolitik, och det hör inte hemma i 2019 års Sverige.

Fru talman! Senast borgarna slopade möjligheten att dra av kostnaden för fackföreningsavgiften försämrades också villkoren i a-kassan. Bland annat höjdes avgiften till a-kassan rejält. Den kombinationen av försämringar ledde till massflykt från facken. På två år sjönk organisationsgraden kraftigt. För facken innebar det stora utmaningar att värva medlemmar på nytt. Om man nu säger sig värna den svenska modellen är det ju bra märkligt att man inte lärt sig av vad som hände förra gången ett sådant här förslag genomfördes.

Ett avskaffande av skattereduktionen kan leda till att färre personer blir medlemmar i en fackförening. Det riskerar i sin tur att försvaga den svenska arbetsmarknadsmodellen och leder till ökad ojämlikhet. Dessutom skapas en skattemässig obalans mellan parterna på arbetsmarknaden. Mot bakgrund av detta anser vi att skattereduktionen för fackföreningsavgiften bör bevaras.

Anf. 40 PETER PERSSON (S):

Fru talman! Mitt vuxna liv började egentligen den 10 juni 1974, då jag cyklade ned till Nymölla bruk, en stor massafabrik i Bromölla i Skåne. Där skrev jag omedelbart in mig i facket, i Pappersindustriarbetareförbundets avdelning 21. Kassören hade ett extra klädskåp för att utöva de administrativa sysslorna. Så såg det ut så sent som på 70-talet.

Jag har haft Pappersindustriarbetareförbundet som ett av mina universitet. Jag blev omedelbart intresserad av förbundets historia, utveckling och organisation och aktiverade mig. Jag har sett att det inte varit en enkel väg att slåss för löntagares rättigheter.

Mina forna kamrater i förbundet som tog en konflikt i Mackmyra 1908 för rätten att organisera sig, rätten att samfällt förhandla gentemot arbetsgivaren, vräktes mitt i vintern ut i snön från brukets bostäder. Jag kan hitta fler sådana exempel och historier i fackföreningsrörelsens historia. Det var ett stort framsteg när fackliga organisationer och arbetsgivare kunde komma överens i Saltsjöbaden 1938 om föreningsrätten och organisationsrätten, om att förhandla och om en fredsplikt som gäller när förhandlingarna är gjorda och stadfästa.

Mitt parti, det socialdemokratiska, är ett parti som står på löntagarens sida. Genom gradvisa reformer har maktbalansen förändrats på svensk arbetsmarknad. Under de tio år jag jobbade på bruket fick vi lagen om anställningsskydd och förtroendemannalagen som underlättade för de fackliga representanterna att verka. Vi fick medbestämmandelagen. Skyddsombudens ställning stärktes kraftigt, och arbetsmiljöarbetet tog jättesprång framåt. Det har varit viktigt. Det har varit viktiga reformer.

Socialdemokraterna tycker att det är angeläget att det finns en balans på svensk arbetsmarknad. Att de fackliga organisationerna får ett bra underlag för rekrytering genom att också löntagare får avdragsrätt för sin avgift så som arbetsgivare har för sin, det drev vi igenom. Det togs bort av alliansregeringen. Vi återinförde det.

När alliansregeringen tillträdde slog den med precision mot de fackliga organisationerna genom att försämra arbetslöshetsförsäkringen och höja egenavgifterna, alltså genom att försämra en försäkring och samtidigt fördyra den. Man tog bort skattereduktionen, vilket ledde till att många läm-

nade facket. Försämrade a-kassa, höjd egenavgift och högre fackföreningsavgift – det var med precision som högerregeringen riktade sina attacker mot svensk fackföreningsrörelse.

Jag konstaterar nu att de samlade högerpartierna i Sveriges riksdag – Sverigedemokraterna, KD och Moderaterna – fick igenom sin budgetmotion. Där återfinns direkt löntagarfientliga hållningar.

Jag är inte glad över att i dag lägga fram ett betänkande från en regeringsproposition som innebär borttagande av skattereduktionen. Ingen socialdemokrat hade önskat detta. Vi glädes icke över det, utan det är av respekt för Sveriges riksdag och ett tillkännagivande gentemot regeringen som vi lägger fram detta betänkande och yrkar bifall till förslaget.

Betänkandet och budgetmotionen illustrerar någonting mycket viktigt för alla löntagare i vårt land. Där nere sitter de, Sverigedemokraterna, KD och Moderaterna. Hand i hand går de stolt till attack mot svensk fackföreningsrörelse och svenska löntagare. Detta kommer vi att minnas.

(Applåder)

Anf. 41 JÖRGEN BERGLUND (M):

Fru talman! Jag tänkte inleda med något som jag inte tror förvånar någon. Här kommer det: Vi moderater tycker att det ska löna sig bättre att arbeta! Vi moderater står upp för sänkt skatt för vanliga löntagare!

Jag vet att ni känner igen det här. Ni har hört det förut. Men det är lika aktuellt, lika viktigt och lika relevant som alltid. Alla de som går upp varje morgon och går till jobbet och gör en insats, alla de som oavsett väder och vind tar sig till sitt arbete och bidrar till det gemensamma, alla de som sliter och gnor även om det inte alltid är roligt – alla de ska ha sänkt skatt.

Vi moderater tycker att det är bättre att sänka skatten för låg- och medelinkomsttagare. Vi tycker att det är bättre att alla sjuksköterskor, lastbilschaufförer, poliser och lärare får sänkt skatt. Vi tycker att det är bättre än att sänka skatten bara för dem som är med i en fackförening.

Samhällets resurser är begränsade, och då är det vår uppgift som företrädande att prioritera. Att prioritera innebär att något lyfts fram och något får stå tillbaka. Vi kan inte prioritera allt till alla, som bland annat Vänsterpartiet gör. Det går inte ihop. Det är inte seriöst. Det är verklighetsfrånvänt. Våra gemensamma skattepengar har de som jobbat tjänat ihop. Vi politiker måste förvalta dem varsamt.

Att sänka skatten för alla som jobbar har som alla vet också goda effekter på hela samhällsekonomin. Sänkt skatt på arbete bidrar till fler jobb och ökade skatteintäkter – skatteintäkter som vi bland annat kan satsa på de områden vi nu ser har stora problem och utmaningar. Jag tänker främst på långa sjukvårdsköer, polisbrist, ökad otrygghet och växande utanförskap. Det är områden som den socialdemokratiska regeringen inte lyckats ta tag i.

Grunden till vårt välfärdssamhälle är jobb. Fler måste jobba, och det måste bli mer lönsamt att jobba. Att då satsa på skatteavdrag för medlemskap i stället för sänkt skatt för alla som jobbar är helt enkelt helt fel väg att gå.

Fru talman! Att vi moderater hellre satsar på sänkt skatt för låg- och medelinkomsttagare än på skatteavdrag för fackföreningsmedlemskap är med andra ord bra för hela samhället. Men det är också bra för individen. Vi är övertygade om att människor kan, vill och ska få göra egna val – fler

val än de gör i dag. Vi moderater har alltid stått upp för frihet och individen mot förtryck och kollektiv. Vi har fört en envis kamp för rätten att välja till exempel vilken vårdcentral man ska gå till, vem som ska ta hand om och hjälpa en på ålderns höst och vilken skola ens barn ska gå i. Det är val som alla i dag tar för självklara. Den valfriheten finns där för att vi drivit debatten och fattat de rätta besluten.

Det är lika självklart för oss att man själv ska välja om man vill vara med i en fackförening eller inte. Det valet ska individen göra utan att staten värderar en förening framför en annan. Staten ska inte subventionera medlemskap i vissa föreningar även om syftet kan tyckas vara gott.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till förslaget i skatteutskottets betänkande.

(Applåder)

Anf. 42 PETER PERSSON (S) replik:

Fru talman! Det var intressant att lyssna till Jörgen Berglund. För att få hela bilden har jag några kompletterande frågor. Tycker Jörgen Berglund att det är bra med fackföreningar? Tycker du att det är bra med en hög organisationsgrad? Tycker du att det på svensk arbetsmarknad i dag finns en balans mellan arbete och kapital? Och den fjärde frågan: Är du beredd att ta bort avdragsrätten för serviceavgift till arbetsgivarorganisationer, i konsekvens med den hållning du har gentemot fackliga organisationer?

Anf. 43 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna ledamöterna om att vi inte duar varandra utan talar via talmannen.

Anf. 44 JÖRGEN BERGLUND (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamot Persson, för frågorna! Det blir lite lustigt att höra ledamoten göra en historisk exposé över en tid som han själv kanske minns för att någon timme senare konstatera att han fortfarande kommer att rösta ja till den proposition som hans egen regering har lagt fram. Den stora frågan är egentligen: Är det retoriken eller praktiken som Socialdemokraterna meddelar sina väljare? Hur ska ni ha det? Att säga en sak i kammaren är en sak, men att rösta någon timme senare är en annan sak.

För att svara på ledamotens fråga tycker vi att det är bra om människor är med i en fackförening – absolut.

Anf. 45 PETER PERSSON (S) replik:

Fru talman! Tänk, det är bra om man är med i facket, säger Jörgen Berglund. Det är oerhört stort! Men organisationsgraden har han ingen kommentar till. Om det råder balans på svensk arbetsmarknad mellan arbete och kapital har han heller ingen kommentar till, eller det orättfärdiga i att ta bort rätten till skattereduktion för löntagare medan arbetsgivarna får dra av sina kostnader för tillhörighet till arbetsgivarorganisation. Vore det inte rimligt, med den retorik du använder, att säga att vi i konsekvensens namn också torde ta bort avdragsrätten för serviceavgift?

Anf. 46 JÖRGEN BERGLUND (M) replik:

Fru talman! Vi är stolta över att vi prioriterar skattesänkningar för breda yrkesgrupper som sjuksköterskor, lastbilschaufförer, poliser och lärare framför att satsa på skatteavdrag för några som är med i ett visst slags förening.

Det vore väldigt intressant om ledamot Persson också ville redovisa vad Socialdemokraterna kommer att göra nu i eftermiddag. Någon reservation har vi inte sett, och inte något särskilt yttrande. Varför har regeringen nu så bråttom att införa just denna del i budgeten? Det finns ju hundratals andra tillkännagivanden från förra mandatperioden som ligger och väntar, men detta gick väldigt fort. Jag är naturligtvis glad för det, för det är rätt att göra så. Men jag tror att regeringen och Socialdemokraterna tycker att detta är rätt. Det finns andra saker som är viktigare, och det är därför man lägger fram propositionen.

Anf. 47 DAVID LÅNG (SD):

Fru talman! Den 16 maj förra året stod vi här och debatterade regeringens förslag om återinförande av skattereduktion för fackföreningsavgift, och då var Sverigedemokraterna ensamma om att yrka avslag. När vi nu står här och debatterar ett avskaffande av den återinförda skattereduktionen är det positivt att det finns en utskottsmajoritet för vår linje.

Vår linje motiverades för ett år sedan med principerna om neutralitet och likformighet i skattesystemet och att de bör värnas. Den kan också motiveras med att det strider mot likabehandlingsprincipen att fackföreningar får en skattefördel som inte kommer andra typer av föreningar till del.

Man kan därmed ifrågasätta om syftet med skattereduktionen har varit att förbättra villkoren för dem som arbetar eller om den är till för att gynna vissa organisationer på andra organisationers bekostnad. Om man vill förbättra villkoren för dem som arbetar finns det andra åtgärder att vidta, till exempel förbättringar i arbetslöshetsförsäkringen, som vi också har föreslagit.

Vårt ställningstagande baserades för ett år sedan på att det svenska systemet när det gäller arbetslöshetsförsäkringar är sådant att alla som jobbar och betalar skatt är med och finansierar a-kassan. Vissa väljer dock att inte betala avgiften och har därmed inte rätt till a-kassa. Detta kan bero på olika saker. Man kanske inte anser sig ha råd, man kanske inte har en positiv syn på just den fackföreningen eller man kanske inte är intresserad av att sponsra ett visst politiskt parti som är förknippat med facket, vilket ju inte är helt ovanligt när det gäller bland annat LO-förbund. Därför bör det vara frivilligt och varken gynnas eller missgynnas genom skattesystemet.

Sverigedemokraterna menar att det krävs en ordentlig reform och förstärkning av arbetslöshetsförsäkringen. Den är så pass central för både de arbetande och arbetsmarknaden att den bör betraktas som en del av de generella socialförsäkringssystemen. Det innebär att a-kassan skulle behöva flyttas till Försäkringskassan och att den bör vara helt skattefinansierad. Arbetslöshetsförsäkringen bör administreras centralt i stället för fackligt, och det faktiska försäkringsskyddet bör förstärkas.

Sverigedemokraterna har också föreslagit att taket i a-kassan ska höjas till 1 200 kronor per dag under de första 100 dagarna, för att därefter minska till 800 kronor om dagen.

Sverigedemokraterna vill därmed att den så kallade finansieringsavgiften och övriga administrativa avgifter utöver själva arbetslöshetsavgiften avskaffas och tas över av staten. Detta skulle få till följd att medlemskap i en arbetslöshetskassa blir helt och hållet avgiftsfritt. Vi har lagt fram förslag om detta. Det har funnits med i vår budget, och det som är förknippat med kostnader är helt finansierat.

Fru talman! Jag vill för ovanlighetens skull yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 48 HAMPUS HAGMAN (KD):

Fru talman! I höstas beslutade riksdagen att bifalla Kristdemokraternas och Moderaternas förslag till budget, som vi tog fram som motförslag till övergångsregeringens budgetförslag. Den budget vi tog fram innebar betydande förstärkningar för många viktiga verksamheter. Vi satsade på kortare vårdköer, fler äldreboendeplatser och mindre barngrupper i förskolan. Vår budget innebar satsningar på att stärka LSS, polisen och försvaret.

Men vi genomförde också skattesänkningar för vanligt folk genom att förstärka jobbskatteavdraget och höja brytpunkten för statlig skatt samt genom sänkt skatt för pensionärer. Vi införde kort sagt sänkt skatt för alla som arbetar och för alla som har arbetat – mer pengar i plånboken tack vare att riksdagen beslutade att anta vårt budgetförslag.

Vi kristdemokrater anser, i likhet med föregående talare från Moderaterna, att lägre skatt på arbete generellt är att föredra framför en skattereduktion som baseras på att man är medlem i en förening. Därför har vi valt att prioritera breda skattesänkningar för alla i samhället före den skattereduktion som vi diskuterar i dag, och därför tog vi i vårt budgetförslag initiativ till att ta bort reduktionen.

Att den rödgröna regeringen förra året valde att införa den här skattereduktionen säger också något om dess prioriteringar och om varför det är fel att den här regeringen nu får sitta kvar. Trots att sjukvårdsköerna och köerna till barnpsykiatri växte och trots brist på poliser, för att bara nämna några exempel, valde regeringen nämligen att införa skattereduktionen för fackföreningsavgifter.

Nej, fru talman, Sverige hade behövt en regering som hade gjort andra prioriteringar. Jag är glad över att Kristdemokraternas och Moderaternas budget vann bifall i riksdagen i höstas och att den bidrar till att göra prioriteringarna lite bättre.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 49 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Jag får rikta ett tack till övriga ledamöter här som jobbar med skattepolitik eftersom detta är den sista debatten om skatt för dagen. Jag tycker att vi har haft en rolig förmiddag tillsammans. När jag sa detta gick jag lite genom talmannen i alla fall, men jag tänker att det var ett hyfsat okontroversiellt budskap.

Fru talman! Jag är i mångt och mycket en svenska-modellen-extremist. Jag tycker att det är bra att arbetsmarknadens parter snarare än politiker

bestämmer hur arbetsmarknaden ska organiseras. Det bygger i grunden på organisationsfrihet och avtalsfrihet, som är två av de mest grundläggande friheter vi som medborgare har i ett samhälle. Vi har rätten att organisera oss hur vi vill och med vem vi vill, och vi har rätt att ingå vilka avtal vi vill.

Den minsta parten på arbetsmarknaden måste ändå vara den enskilde aktieägaren, den enskilda företagsamma människan eller den enskilde arbetaren. Avtalsfriheten gäller både frihet att självmant gå med i en fackförening eller att välja att inte vara med i en fackförening. Båda två är lika mycket ett utnyttjande av organisationsfriheten och avtalsfriheten.

Jag är skeptisk till sänkta avgifter för medlemskap i fackföreningar. Det är inte för att jag ogillar fackföreningar – tvärtom tycker jag att fackföreningar ofta är bra och gör mycket gott arbete, precis som många andra föreningar är bra och gör gott arbete. Det finns många andra föreningar som man i stället kan lägga sina slantar på att vara medlem i.

Fru talman! Jag tycker helt enkelt att det finns bra föreningar som pysslar med både det ena och det andra, och det måste stå var och en – löntagare eller arbetsgivare – fritt att organisera sig i den förening man tycker är den bästa. Då bör man också få ha kvar sina pengar för att själv få använda sin avtalsfrihet och sin organisationsfrihet på det sätt man själv vill.

Utöver att avskaffa skattereduktionen för fackföreningsavgifter vill vi också sänka skatten för personer som arbetar och för företagare. Om man får sänkt skatt kan man använda de pengar man får kvar till att gå med i en fackförening eller i någon annan förening som är bra.

Tycker ni inte att fackföreningar är bra, har det frågats här i talarstolen. Jo, men det är ganska ovidkommande huruvida fackföreningar är bra eller inte. Poängen är att det finns föreningar av alla de slag som är bra, men politiker ska inte göra den bedömningen. Det måste vara upp till den enskilde medborgaren eller den enskilde arbetstagaren.

På marknaden, där företag verkar, som ju är den andra sidan i en förhandling, får man också ibland uppleva att det blir färre kunder, precis som fackföreningarna ibland upplever att det blir färre medlemmar. Det handlar om att färre vill använda företagets tjänster eller om att färre vill ansluta sig till ens fackförening.

På marknaden vet företagen hur de ska göra. De får uppdatera sin tjänst, göra en bättre produkt eller sänka priset på det som man säljer. Med logiken att skattereduktion skulle leda till fler medlemskap i fackföreningar borde också följa att om fackföreningarna bara sänkte sina avgifter skulle de kunna få fler medlemmar. Det är precis som man kan sänka priset på en vara för att få fler kunder. Det är ju detta som skattereduktionen har inneburit.

Kanske skulle det kunna vara en idé för LO att inte ge 30 miljoner till Socialdemokraternas valkassa utan i stället lägga pengarna på lägre avgifter, så att fler arbetare väljer att organisera sig? Kanske skulle det vara en idé för Socialdemokraterna som parti att, i stället för att här i kammaren driva att man med staten som maktmedel ska styra människors val av organisation, säga till LO, som de sedan länge har en nära relation med: Hör ni, ge oss inte de 30 miljonerna, utan sänk avgiften för arbetare, så att fler organiserar sig! Kanske skulle det vara en idé att inte använda statens våldsmonopol utan i stället använda sitt eget inflytande över en organisation som man står väldigt nära?

Fru talman! Detta är ett bra förslag. Vi borde sänka skatten för människor så att de själva kan välja att organisera sig. Vi borde inte styra människors val när det gäller hur de använder organisationsfriheten.

Prot. 2018/19:64
13 mars

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 31.)

§ 19 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

*Integritetsskydd vid
signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet*

Försvarsutskottets betänkande 2018/19:FöU5
Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet
(skr. 2018/19:70)
föredrogs.

Anf. 50 PÅL JONSON (M):

Fru talman! Det har nu gått tio år sedan lagen om signalspaning trädde i kraft. Det var ett av riksdagens mest kontroversiella och omstridda beslut någonsin. Det föregicks av massiva kampanjer och demonstrationer, inte minst här ute på Mynttorget, i samband med att man fattade beslutet om detta under våren 2008.

Vissa har till och med liknat beslutet med att vi skapat ett övervakningssamhälle som förde tankarna till George Orwells bok *1984*. De farhågorna har inte besannats, vilket vi kan se i det betänkande som vi debatterar i dag.

Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten, Siun, har under 2017, som är det aktuella granskningsåret, genomfört 27 granskningar för att skydda den personliga integriteten vid signalspaning. Signalspaning får ju enbart riktas mot yttre hot och internationell terrorism. Man får inte följa kommunikation inom landet, kan jag tillägga. Siun har efter sina 27 granskningar inget att erinra eller kritisera när det gäller verksamheten på FRA.

Fru talman! Det finns anledning att känna både stolthet och trygghet inför utformningen av svensk signalspaning av åtminstone två skäl. För det första stärktes, inte försvagades, den personliga integriteten vid införandet av signalspaningslagen 2009. Försvarsunderrättelsedomstolen, Siun och integritetsskyddsrådet vid FRA har alla bidragit till det. Vad som hände var att vi reglerade området, och det behövdes. Även säkerhets- och underrättelsetjänster måste tåla insyn och transparens. Det är en av de viktigaste ledstjärnorna för demokratier.

För det andra finns det också skäl att känna både stolthet och trygghet inför den mycket starka kompetens som FRA besitter på signalspaningsområdet. Sverige är internationellt framstående på detta område. Det stärker vår säkerhet. Den signalspaningsverksamhet som bedrivs i Sverige fortsätter att rädda liv både i Sverige och utomlands.

Fru talman! Med detta sagt måste förutsättningarna för signalspaningen kontinuerligt anpassas till hotbilden i vår omvärld. Vi moderater anser därför att det nu är dags att göra en översyn av signalspaningslagen, tio år

efter införandet. Framför allt måste fler myndigheter få tillgång till signalspaning – inte bara Nationella operativa avdelningen, Säpo, Försvarsmakten och Regeringskansliet, som det är i dag.

Jag tror inte det finns någon i den här kammaren som anser att vi har en säkrare värld 2019 än vi hade 2009. Hoten har tyvärr ökat och framför allt blivit mer flerdimensionella. Världen ser helt enkelt annorlunda ut.

2009 var det ingen som visste vad hybridhot var. Begrepp som trollfabriker och små gröna män var något man förknippade med jultider. Och vi behövde 2009 inte oroa oss för valpåverkan, informationsoperationer, desinformation eller propaganda. Och cybersäkerhetsfrågor var 2009 i bästa fall en C-punkt på försvarsutskottets agenda.

Den tiden är förbi. I dag hanterar MSB många av de hot som finns i gråzonen mellan den totala freden och det totala kriget. Vi moderater anser därför att MSB måste få möjlighet att inrikta signalspaning, precis som KBM hade tidigare. Detta är vi inte ensamma om. MSB gjorde själv en hemställan till regeringen i mars 2018 om att få inrikta signalspaning. Den hemställan vilar på starka skäl, om man vill värna Sveriges säkerhet och svenska intressen.

För det första behövs det för att hantera desinformationsoperationer riktade mot Sverige. Vi vet att de har ökat i styrka och omfattning under de senaste åren.

För det andra behövs det för att skydda civil personal som vi skickar ut i internationella insatser. MSB har ungefär 100 personer i internationella insatser. De befinner sig ofta i en mycket farlig och krävande operationsmiljö, och de har ofta ett sämre skydd än de soldater som vi skickar ut i internationella insatser.

För det tredje behövs det för att stärka MSB:s möjligheter att förebygga och hantera cyberangrepp på samhällsviktig verksamhet och kritisk infrastruktur.

Cybersäkerhet handlar i min värld om en sak. Det handlar om att säkra Sveriges välstånd. Vill man bli riktigt bra på det, fru talman, måste man ha tillgång till underrättelser från signalspaning när man arbetar med cybersäkerhet.

Avslutningsvis, fru talman, beklagar jag att inte fler partier än Liberalerna och Kristdemokraterna stödde Moderaternas motion i detta avseende. Jag önskar att man hade hörsammat MSB:s vädjan om att få tillgång till signalspaning. Jag tror att det hade varit bra för Sveriges säkerhet och för att värna svenska intressen. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 3.

Anf. 51 ROGER RICHTOFF (SD):

Fru talman! Vi yrkar bifall till vår reservation i detta stycke.

Svensk signalspaning är en viktig komponent i värnandet om rikets säkerhet. Den uppfattningen delar vi säkert allihop. All sådan spaning bedrivs i en ständig balansakt – det handlar om att värna den enskilda medborgarens integritet, och det handlar om rikets säkerhet. För detta ändamål finns det någonting som heter Siun, som nyss berördes. Siun fullgör sitt arbete. Man kan läsa i texterna att de har gjort ett bra jobb och deltar i detta.

Men på något sätt tycker jag att det saknas en parlamentarisk förankring. Detta har inte någon av er under tidigare år ställt upp på. Det är fem ledamöter och två som ska ha domarbakgrund – det är alltså sammanlagt

sju. Vi har år efter år frågat er: Varför stöder ni inte förslaget om att utöka detta så att samtliga riksdagspartier har en representant här? Ni säger nej. Och i eftermiddag kommer ni också att rösta nej till motionen.

Det är, tycker jag, utomordentligt märkligt att ni inte delar uppfattningen att alla partier ska ha insyn. Då skulle vi kunna rapportera till, i vårt fall, drygt 1,1 miljoner väljare hur det egentligen är, om vad som pågår i Siun och om de fullgör sitt arbete. Det säger ni nej till.

Vi föreslår alltså i motionen att man ska utöka detta, så att varje parti kan vara representerat.

Man nominerar ledamöterna för fyra år. Det står också i handlingarna att man ska byta ut ledamöterna. Såvitt jag vet gör ni det. Ni byter ut dem mot någon annan från samma parti. Det förstår jag att ni gör. Varför gör ni det? Jo, det gör ni för att alla ska få möjlighet till en god insyn. Varför säger ni då nej till att alla partier ska ha en plats? Det är min fråga, och den återkommer jag till vartenda år.

Anf. 52 PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Ja, ordningen att man inte har alla åtta partier i alla insynsråd är inte någonting som är unikt för Siun. Det är tvärtom vanligt att inte alla partier är med.

Jag sitter själv med i Rättshjälpsnämnden och i Nämnden för brottskadeersättning. Där finns det bara vissa partier. Jag tror inte att man i första hand representerar partipolitiska intressen utan riksdagen som institution.

Men jag vill fråga Richtoff varför han inte är villig att låta MSB inrikta signalspaning för att till exempel hantera de ökade desinformationsoperationer som riktas mot Sverige. Sedan undrar jag om han delar uppfattningen att hybridhoten har ökat i styrka och omfattning och att de i huvudsak har kommit österifrån, från Ryssland.

Jag tycker att statsministern våren 2018 hade en bra artikel i Dagens Nyheter där han pekade ut att Ryssland bedriver informationsoperationer och att Ryssland ska avhålla sig från att lägga sig i den svenska valrörelsen. Men Roger Richtoff hävdar ofta att Sverige har en för Rysslandskritisk linje. Då undrar jag: Vilka delar av den svenska Rysslandspolitiken är det som Richtoff inte ställer upp på? Var det fel av regeringen att kritisera att ett Su-27-plan var bara 30 meter från vårt signalspaningsplan? Är det fel att vi står upp för Ukraina? Är det fel att vi stöder människorättsaktivister?

Jag försöker inte lägga åsikter på Roger Richtoff som han inte har, men jag tycker att det är viktigt att vi får ett klagörande om Sverigedemokraternas Rysslandspolitik. Vi värnar nämligen om breda överenskommelser också inom säkerhets- och försvarspolitiken.

Anf. 53 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Fru talman! Ledamoten bygger, tycker jag, sitt argument på en lögn eller en osanning. Man kan inte påstå att vi inte har en Rysslandskritisk hållning. Sedan undrar man om jag inte tror på att detta är sant, fru talman.

Både i EU och i andra sammanhang visar det sig tydligt att allt annat är påhitt. Vi är för och deltar väldigt ofta i sanktioner mot Ryssland. Men jag har sagt detta i kammaren förut. Vid många tillfällen i EU och även i de här besluten lägger man in ett paket, fru talman. Det är många olika delar i det paketet. Det kan vara en skiva som innebär att man ytterligare

ska kritisera Ryssland, fru talman. Då får man antingen säga ja eller nej till hela paketet, för man vill naturligtvis inte dra ut den skivan ur det stora paketet. Därför säger vi ofta nej i EU till detta. För det är inte sant.

Jag delar uppfattningen att det är ett ökat hot. När det gäller den motion som ni har skrivit kan jag säga att vi också jobbar med att ta fram en motion i denna fråga. Vi tycker inte att motionen är dålig på något sätt, men vi tycker att vi kan göra en ännu bättre, och den är vi snart färdiga med. Jag återkommer om detta. Sedan får vi se.

Moderaterna frågar nu varför vi inte stöder motionen. Då är min fråga: Varför pratar ni inte med oss? Varför sätter du dig inte tillsammans med oss och säger: Vi har en motion här. Det borde ledamoten göra. Han borde berätta: Så här tänker vi, och så här gör vi. Men det gör han inte. Men han står gärna här och frågar: Varför stöder ni inte motionen?

Anf. 54 PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att det inte är första gången som Sverigedemokraterna stöder en motion från Moderaterna. Vi har inga problem med att redogöra för våra ställningstaganden, oavsett om det är Vänsterpartiet eller Sverigedemokraterna som frågar. Ställ gärna frågan! Då ska vi gärna redogöra för hur vi har tänkt. Däremot är vi inte villiga att sitta ned med er och förhandla om till exempel Rysslandspolitiken.

Jag välkomnar Roger Richtoffs besked att det inte finns några nyansskillnader i Rysslandspolitiken. Men jag konstaterade att han i sitt förra anförande, när vi debatterade försvarspolitiken, sa att ett litet och militärt alliansfritt land inte kan föra en sådan Rysslandspolitik som han ansåg att Sverige gör.

Jag är av den uppfattningen att man ska kalla en spade för en spade även inom säkerhetspolitiken och att någon form av undfallenhet inte lönar sig, framför allt inte i relationen med Ryssland. Därför skulle jag gärna vilja att Richtoff i detalj redogör för vilka ställningstaganden – som vi i rätt bred politisk enighet i övrigt i riksdagen gjort i fråga om Rysslandspolitiken – som Sverigedemokraterna inte ställer upp på. Att det är nyanser förstår vi, men jag undrar: Vilka positioner?

Anf. 55 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Fru talman! I dag debatterar vi alltså integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet. Men här syftar allt på någonting helt annat. Att begära att jag på två minuters repliktid i detalj ska redogöra för hur vi står i dessa olika frågor är inte trovärdigt, fru talman. Det är helt orimligt.

Däremot har jag vid ett tillfälle här i kammaren överlämnat till Centerpartiet hur vi har röstat i EU-parlamentet. Jag kan ta fram en ny kopia, så kan ni se i detalj hur vi har röstat där. Jag fick den av vår representant Peter Lundgren i samband med den debatten.

Sverige är ett alliansfritt land, och det innebär också att man får förhålla sig till ett sådant läge. Vi är kritiska, och vi deltar i sanktionerna mot Ryssland. Även exempelvis Finland är kritiskt till Ryssland, men de pratar med varandra, och Finland bjuder in Putin. Det skulle aldrig Sverige göra, och jag säger inte heller att vi ska göra det.

Finland som ett alliansfritt land har ett annat sätt att förhålla sig, och indirekt står alltså ledamoten här och kritiserar det alliansfria Finland: Hur har de mage att prata med dem?

Jag tror att ni ska tänka om lite grann i det här stycket. Inte så att vi inte ska vara kritiska, men se inte med indirekt förakt på Finland för att de har ett annat förhållningssätt! I ryska tidningar framgår det tydligt att Finland är kritiskt.

Anf. 56 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi ett betänkande om integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 3.

Det som vi tar upp i denna reservation är att det behövs en översyn av signalspaningslagen. Lagen trädde i kraft för tio år sedan och stärkte skyddet för den personliga integriteten. Med tiden har det visat sig att vi behöver modifiera den i och med att omvärlden har förändrats och utvecklats.

Som har påpekats här förut lever vi i ett betydligt tuffare säkerhetspolitiskt läge i dag än för tio år sedan, och underrättelseverksamhet är en väldigt viktig del av vårt försvar. FRA gör ett bra arbete, men det är viktigt att se över och se till att den lagstiftning vi har är ändamålsenlig.

Det är just därför, fru talman, som vi ser att det finns skäl att göra denna översyn av lagstiftningen. Det vi säger i reservationen är följande: "En möjlighet till inriktning av signalspaning skulle t.ex. stärka och effektivisera Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) förmåga att bidra till ett systematiskt säkerhetsarbete för att avvärja risker för svensk civil personal som verkar internationellt. MSB behöver även få möjlighet att identifiera påverkansoperationer och stärka sin förmåga i fråga om cybersäkerhet.

Även Säkerhetspolisen (Säpo) och Nationella operativa avdelningen (Noa) i Polismyndigheten har ett behov av att få en utökad tillgång till uppgifter från signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet. Med den nuvarande lagstiftningen får t.ex. Säpo inte längre ta del av uppgifter från signalspaningen när de har inlett en förundersökning. Det är inte rimligt att FRA inte kan lämna vidare information om konkreta hot mot Sverige till Säpo under sådana situationer, menar vi. En utredning har redan genomlyst frågan om Säpos och Noas tillgång till signalspaning. Den presenterade sina förslag i augusti 2018.

Vi föreslår av dessa skäl att regeringen bör låta göra en översyn av lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet i syfte att hantera de uppenbara brister som finns samt bättre anpassa behoven med anledning av den försämrade säkerhetspolitiska omvärldsmiljö som Sverige befinner sig i."

Anf. 57 ALLAN WIDMAN (L):

Fru talman! Det är några av oss som minns debatterna 2008–2009. Det var på många sätt minnesvärda debatter, kan man säga. Men jag är glad att vi hade dem, och jag tycker att den säkerhetspolitiska utvecklingen som har varit under dessa tio år ändå understryker riktigheten i det beslut som riksdagen fattade när signalspaningslagen infördes.

Redan 2008 på sommaren anmälde Centrum för rättvisa signalspaningslagen till Europadomstolen. Det vidtogs då en omfattande rättslig

prövning av vår lagstiftning, och det är glädjande att konstatera att även Europadomstolen menar att signalspaningslagen inte står i strid med konventionen om mänskliga rättigheter i Europa.

Vissa år har Siun haft påpekanden mot FRA. Då har kritikerna till lagstiftningen slagit ned och sagt: Titta så många fel de begår! Andra år, fru talman, har man inte hittat någon kritik, till exempel under det år som just förledit. Då hade man 27 olika tillsyner och inga påpekanden vid något tillfälle. De som är kritiska till lagstiftningen har då sagt: Titta, kontrollen fungerar inte! De rapporterar ju inga fel!

Nu har tio år gått med den här lagstiftningen, och jag menar i likhet med Pål Jonson att det finns skäl inte minst mot bakgrund av det säkerhetspolitiska läget att göra en mer generell översyn av lagstiftningen. Vissa små brister har åtgärdats, och lagstiftningen har kompletterats under de här åren. Men den vida, breda översynen har inte skett. Det handlar kanske inte enbart om Säpos tillgång till inriktning eller för delen om MSB och kopplingen till våra civila insatser utomlands. Det finns även andra totalförsvarsmyndigheter som har ett legitimt och, menar jag, ett berättigat behov av att kunna inrikta. Det handlar till exempel om Inspektionen för strategiska produkter och eventuellt också Totalförsvarets forskningsinstitut.

Det här kan emellertid bara klarläggas inom ramen för en offentlig utredning, och jag tycker nu att det är hög tid att en sådan kommer på plats.

Jag noterar att Roger Richtoff bekräftar att det finns, som han uttrycker det, skivor i sanktions- och kritikpolitiken mot Ryssland som Sverigedemokraterna inte ställer sig bakom. Jag får också, fru talman, närmast intrycket av att Roger Richtoff menar att det vore positivt och rimligt att bjuda in president Vladimir Putin hit till Stockholm. Jag tolkar honom på det viset.

Den återkommande kritiken från Sverigedemokraterna om att man inte får säte i Siun har några år på nacken nu. Mitt svar vartenda år till Roger Richtoff och hans företrädare på posten i försvarsutskottet har varit att Sverigedemokraterna inte är tillräckligt stora. Det bildas block när vi väljer till olika organ i statsförvaltningen, och än så länge berättigar inte Sverigedemokraternas storlek av egen kraft att man kommer in i en sådan här nämnd.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 3.

Anf. 58 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna är alltså inte tillräckligt stora. Innan Allan Widman tar de orden i sin mun hade nog lite blygsamhet varit på sin plats. Men jag lämnar detta.

För att vara tydlig så att det inte missuppfattas: Vi har inte tänkt driva någon utrikespolitik som går ut på att bjuda in Vladimir Putin. Däremot jämförde jag med Finland, som också är alliansfritt men som har en annan politik, och vi vill gärna ingå i ett försvarsförbund med Finland på sikt.

Nåväl – det var det om den politiken.

Vad gäller den här skivan, så att det inte missuppfattas, menar jag att om man tittar på vissa beslut som är fattade i EU ser man att det har varit väldigt många olika delar. En av skivorna har varit, i ökad omfattning eller på annat sätt, till exempel en sanktion mot Ryssland. Då har vi att ta ställning till hela paketet eftersom vi inte kan lyfta ut en sanktion. Därav följer

att vi vid vissa tillfällen, som jag har redovisat tidigare, har röstat nej till ett paket.

Anf. 59 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Fru talman! Det är alldeles korrekt iakttaget av Roger Richtoff att Liberalerna är ett mycket litet parti i kammaren i dag. Följaktligen har inte heller vi någon plats i Siun.

Jag har börjat läsa på om Europeiska unionen, fru talman. Parlamentet har ett omfattande utskottsarbete, precis som vi har i riksdagen. Såvitt jag vet finns möjlighet att göra kompletteringar, ändringar och justeringar i de förslag som parlamentet ska rösta om. Därför låter det en smula ihåligt när Roger Richtoff påstår att han måste välja allt eller avstå. Jag tror inte att det är så, men det spelar en mindre roll. I själva sakfrågan bekräftar Roger Richtoff igen i sin kritik att det finns delar av den sanktionspolitik som Sverige och EU står för som Sverigedemokraterna inte står bakom. Det är den enda rimliga slutsatsen man kan dra.

Anf. 60 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Fru talman! Det är en korrekt beskrivning, nämligen att vi inte står bakom allt av de skäl jag uppgav. Paketet var viktigare. Det finns många enskilda ämnen, men vi är i många fall med på sanktionerna mot Ryssland. Så är det.

Jag kan ta med den lista jag överlämnade till Centerpartiet vid en debatt, fru talman, som visar att påståendet att vi konsekvent säger nej till sanktioner mot Ryssland är rent påhitt. Den listan lämnade jag till Centerpartiet här i kammaren. Jag skämtade lite grann och menade att de tycker att det är roligt att titta på listan. Så är det.

Storleksmässigt tycker jag ändå att alla riksdagspartier ska vara med i gruppen. Det är mycket viktigt att ha demokratisk insyn, oavsett om partiet har 4, 5 eller 10 procent av platserna. Alla ska vara med, och alla ska ha insyn.

Vi jobbar med frågorna, och vi ska återkomma om detta stycke. Det skulle vara bra om man kunde ha en större gemenskap och, som den moderata representanten sa tidigare, arbeta fram något gemensamt. Det blir större styrka. Nu finns olika motioner i motionshäftet som berör varandra. Var är den samsyn vi skulle kunna ha?

Anf. 61 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Fru talman! För tv-lyssnarnas skull är det viktigt att påpeka att alla de motioner och yrkanden som läggs fram i kammaren är fullt tillgängliga för alla partier. De är föremål för långa diskussioner under beredningen i utskotten. Det har funnits hur många tillfällen som helst att ta del av motionerna.

I valrörelsen sa Roger Richtoffs partiledare Jimmie Åkesson på frågan "Macron eller Putin?" pass. Den kommentaren framstår i ett alltmer förklarar ljus. Roger Richtoff har nu inte möjlighet att genmäla på det jag säger, men vid ett annat tillfälle skulle jag gärna vilja veta vad i kritiken eller i sanktionerna mot Ryssland som är otillbörligt. Vad är det i den kritik och i de sanktioner som genomförts som inte överensstämmer med Sverigedemokraternas bild av Ryssland? Roger Richtoff kommer vid ett senare tillfälle att vara svaret skyldig.

Prot. 2018/19:64
13 mars

-----
*Integritetsskydd vid
signalspaning i för-
svarsunderrättelse-
verksamhet*

Anf. 62 NIKLAS KARLSSON (S):

Fru talman! Regeringen ska en gång om året redovisa den granskning av verksamheten som bedrivs enligt lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet. I enlighet med riksdagens tidigare tillkännagivanden lämnade regeringen en skrivelse till riksdagen den 6 december 2018.

Genom ändringar i signalspaningslagen som trädde i kraft den 1 december 2009 tilläts signalspaning endast efter inriktning av regeringen, Regeringskansliet och Försvarsmakten. Därmed fick till exempel Inspektionen för strategiska produkter inte längre inrikta FRA:s signalspaning för försvarsunderrättelseverksamhet.

Utskottet har tidigare bedömt att det skulle vara befogat att inom några år göra en fördjupad uppföljning av lagstiftningens konsekvenser. Försvarsutskottet noterade även i ett tidigare ställningstagande att regeringen bedömt att det framöver kan finnas behov av en fördjupad uppföljning av lagstiftningens konsekvenser för bland annat enskilda personers integritet.

I mars 2018 gjorde riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen bör se över möjligheterna att ge Inspektionen för strategiska produkter rätt att inrikta signalspaning från FRA.

Försvarsutskottet har ansett att det är en lång process med många överväganden som måste ligga bakom beslut att ändra signalspaningslagen och strukturen som helhet för verksamheten. Regeringens beredning av tillkännagivandet emotses därför liksom regeringens fortsatta arbete utifrån den lagrådsremiss som nyligen lämnats, vilken bygger på förslagen i utredningen *Polisens tillgång till uppgifter från signalspaning*. För närvarande anser försvarsutskottet att det inte finns skäl att föreslå några ytterligare åtgärder för att ändra signalspaningslagen eller för att se över strukturen för verksamheten i sin helhet.

Jag yrkar därför bifall till förslaget i försvarsutskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 31.)

Kulturarvsfrågor

§ 20 Kulturarvsfrågor

Kulturutskottets betänkande 2018/19:KrU7
Kulturarvsfrågor
föredrogs.

Anf. 63 ANNICKA ENGBLOM (M):

Fru talman! Ämnet för denna kulturutskottets debatt är svensk kulturarvspolitik uttryckt i ett ansevärt antal motioner väckta av riksdagens ledamöter under allmänna motionstiden.

Konsten och kulturen är inkluderande, dynamiska, föränderliga, urbana, öppna och tillmötesgående. De är därmed också vårt kulturarv. Kulturarvsfrågor engagerar och berör, vilket de ska göra och är helt naturligt.

Kulturarvet utgörs av vad tidigare generationer har skapat och hur vi i dag uppfattar, tolkar och för det vidare. Kulturarvet är sammanhållande och utbildande men långt ifrån statiskt, utan det är något som ständigt förändras och omformuleras – vilket ska vara centralt i hur vi i en demokrati betraktar kulturarvet.

De enda gränser som kulturarvet sätter är mot dem som vill stänga ute och definiera det ena eller andra uttrycket som mer rent, genuint eller exklusivt. I händerna på icke-demokratiska företeelser, organisationer och länder är nämligen kulturarvsfrågor ett mycket potent vapen. Det kunde vi se i dåtidens Sovjetunionens omformulering av den ryska historien och dess kulturarv samt användande av konst, kultur och kulturarv för diktaturens politiska syften. Dagens Nordkorea är ett annat tydligt exempel.

Ett tydligt exempel ur vår egen historia är hur vi betraktade det samiska kulturarvet för 60–70 år sedan – med trådar fram till i dag. I 30- till 40-talens konformism kan vi se den enögda uppfattningen av det svenska uttryckt politiskt, akademiskt och religiöst i rasbiologi och assimilering. Resan i synen på kulturarv från då till nu är också en resa i vår egen demokratiutveckling. I dag är det samiska kulturarvet erkänt som en omistlig del av hela vår nations kulturarv och är i fokus för stora ansträngningar för dess bevarande och utveckling.

Hur kulturarvet används som vapen kan vi i dag också se i förstörelsen av historiska byggnader, objekt eller religiösa platser som det förhoppningsvis snart besegrade Isis systematiskt har ägnat sig åt för att radera befolkningens kulturarv, historia och rötter i syfte att söndra och härska.

Det är därför oerhört viktigt att stå upp för öppenhet, vårda arvet från tidigare generationer och ta ansvar för dem som lever här i dag och för dem som kommer att utgöra vår framtid. Kulturarvet är i det sammanhanget en grund som skapar trygghet i en värld som just nu är allt annat än trygg. För detta har vi alla ett stort ansvar.

Fru talman! I kulturutskottets motionsbetänkande behandlas många olika motioner som tar upp många angelägna ämnen. Så är nämligen frågan om kulturarv beskaffad – den är bred. Jag väljer dock att fokusera på den motion om museernas roll som självständiga institutioner som vi moderater har väckt, liksom det särskilda yttrande om ålakusten som vi har lämnat.

Fru talman! Sveriges museer är viktiga för lärande och bildning samt som förvaltare av kulturarv och historia. Vi moderater lägger största vikt vid museernas roll som självständiga institutioner. Museernas verksamhet ska präglas av kunskapsuppbyggnad och hög kompetens inom respektive ämnesområde.

Offentligt finansierade kulturinstitutioner, såsom museer, ska inte politiseras eller styras av ideologiska pekpinnar. De ska självfallet vila på en demokratisk grund, men innehållet ska i stor utsträckning hållas fritt. Dagsaktuella politiska strömningar ska inte styra vilka pjäser eller utställningar som genomförs. En alltför omfattande politisk styrning likriktar kulturen och gör den i förlängningen ointressant.

Fru talman! Moderaterna vill inkludera alla museer – statliga, föreningsdrivna, stiftelser, läns- och kommunmuseer, enskilda och privata – i det långsiktiga arbetet med Sveriges museer. Vi är lite bekymrade över att den förda museipolitiken har haft ett som vi ser det ensidigt fokus på de statliga museerna och deras uppgift. Det behövs snarare en bredare, inkluderande politik som fokuserar på museiväsendets villkor i stort och på ökad samverkan mellan olika museer. Statliga museer bör även kunna överlåta till exempel föremål som gåva till alla museer, oavsett huvudman.

Moderaterna vill möjliggöra för våra statliga museer att nå fler grupper över hela landet. I detta avseende bör exempelvis samarbetet mellan skolor och museer vara prioriterat. Den digitala tekniken ger också museerna helt nya möjligheter att nå ut oavsett dag eller tid på dygnet. Därför ska museerna ges goda förutsättningar att arbeta med digitalisering, till exempel genom att det finns möjligheter till kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte.

Fru talman! Jag går över till det särskilda yttrande som vi har lämnat tillsammans med Centern och Liberalerna. Det uttrycks i två motioner, 1881 och 2823, om ålfiskekulturen längs Hanöbukten, vilket även inkluderar mitt hemlän Blekinge.

Ålfiskekulturen längs Hanöbukten är unik när det gäller språkbruk och traditioner, seder, ärvda kunskaper och generationers bildning. Själva ålfisket är reglerat genom åldrätter, vilket är ett system med rötter i tiden då södra Sverige – Skåne, Blekinge och Halland – var danskt och fisket var av mycket stort ekonomiskt intresse. Denna reglering kommer från den tiden. En åldrätt, det vill säga ensamrätten att fiska ål inom ett visst bestämt område, räknas fortfarande som fast egendom, med lagfart och fastighets-taxering.

Längs kusten har vi så kallade ålabodar, vilka utgör platsen för de ålagillen där det inte bara äts ål utan där även sång, musik och berättar-traditionen tar stor plats. Sedan 2015 är ålkustens ålfiske listat som ett svenskt immateriellt kulturarv. Just detta med *immateriellt* är oerhört intressant; det handlar alltså inte om objekt utan omfattar just traditioner, berättelser och liknande. Detta finns formulerat i Unescos konvention om immateriella kulturarv. För vår del innebär detta att Sverige ska tillse att kulturarvet förblir levande.

Av flera anledningar är dock ålakulturen hotad. Det handlar bland annat om regelverken kring överlåtelse av åldrätter, internationellt fiske som skattar ålbestånden samt omoderna vattenkraftverk. De immateriella kulturarven visar var vi kommer ifrån och ger oss en förankring i den värld vi lever i. De är värda att skydda och bevara för eftervärlden.

Med det sagt, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 7.
(Applåder)

Anf. 64 ARON EMILSSON (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi det som har gjort oss alla till dem vi är: arv och miljö, den grund vi står på och de rötter vi ännu är en levande del av. Det handlar om det svenska kulturarvets fantastiska former och vilka verktyg och medel vi har för att vårda, förvalta och förmedla detta till kommande generationer – i armkrok med de ideella krafter och institutioner runt om i vårt land som håller det vid liv. De håller det vid liv när upphovsmännen inte längre finns till hands och vårt politiska ansvar och förvalterskap tar vid.

Det är här vår förmåga att vårda det arv som har lämnats i våra händer prövas, och det är här vår förmåga att såväl bevara som bruka och utveckla kulturarvets former för nutida och framtida generationer ställs på sin spets. Inget samhälle, ingen grupp och särskilt ingen demokrati har fungerat utan någon form av omsorg om och känsla för det gemensamma förflutna i en tankegemenskap. I vår svenska kulturpolitiska arkitektmodell kan vi som

beslutsfattare sätta upp mål och avsätta resurser samt fördela och prioritera insatser vi ser som särskilt prioriterade.

Alltför länge, alltför ofta och alltför okänsligt har en i någon mån nedlåtande och kritisk attityd präglat en liten men högljudd skarars inställning gentemot alla oss som ser kulturarvsfältet som särskilt prioriterat. I tider då normkritiken blivit norm och då genusutbildning, maktanalys, postkoloniala teorier och relativisering av bildningsidealen har blivit regel snarare än undantag inom alltför många delar av kultursfären är våra källor, minnen och artefakter något av det sista vi har kvar att förvalta och förmedla på saklig grund.

Myndigheten för kulturanalys har konstaterat att debatten kring villkoren för att få anslag har blivit alltför politiskt färgad inom kultursektorn alldeles nyligen. Det gör att det finns skäl att utreda politiseringen av kulturlivet, påpekar man. Historiskt har Socialdemokraterna betonat förhållandet mellan kulturen och folkörelserna, borgerligheten och institutionerna. Sedan Miljöpartiet tog över ledningen på Kulturdepartementet har signaler om normkritik, maktanalys och identitetspolitik varit vägledande och sipprat nedåt i det kulturpolitiska vägnätet.

Kulturarvet, vilket den breda allmänheten väntar sig att vi ska prioritera, har under decennier varit i någon mån styvmoderligt behandlat. Från det att grävskoporna skickades till Klarakvarteren och rivningsvågen drog över landet under 50- och 60-talen och fram till kulturarvspropositionen under föregående mandatperiod har konturer och nyckelsymboler som gett upphov till såväl Sverige-bilden som vår självbild successivt raderats, eroderats och i någon mån ersatts med likgiltighet och till och med problematisering av om vi över huvud taget har något svenskt kulturarv.

Frågan är i sig inte ny, utan den har vandrat och illustrerat svensk litteraturhistoria sedan åtminstone 1700-talet. Likväl saknar frågan – eller påståendet – grund. Arv, miljö och tradition är förvisso inte statiskt, steltnat eller låst i fasta strukturer eller i tid och rum. Däremot är sammansättningen av dessa delar unik för varje nation, så också för den svenska genom vårt kollektiva och levande språk, våra minnen och våra kultur- och naturmiljöer. Den är fångad i den svenska litteraturskatten och sångskatten, liksom i kameraobjektivets skärpa i bilder av Sune Jonsson, Lars Lerin eller Peter Gerdehag. Där syns vår relation till vår bebyggda miljö, till åker, skog och äng, husdjur och årstider.

Detta har i sin tur utvecklats en av våra största kulturpolitiska scener, det vill säga matbordet och måltidskulturen. Det gäller även konsthantverk och kommunikation, huskroppar och sängknoppar. Vi är helt enkelt produkter av vår omgivning, och vår omgivning är produkter av oss i det unika och särpräglade landskap som vi har format och som har format oss och vår mentalitet och andliga odling, jämte kristendomens och kyrkans särställning i Sverige sedan tusen år.

Sverige är ännu ett övervägande kristet land, och lag och sed är baserat på detta. Värderingar och sociala koder är kompassnålar i denna gemensamma kompass och utgångspunkt. Svenska kyrkan står i någon mån ännu mitt i byn, fysiskt och mentalt, och är för många den enda kulturscen som finns kvar när andra aktörer har retirerat i många bygder.

Detta år är en kontrollstation för statens samverkan med kyrkan avseende den kyrkoantikvariska ersättningen och den samlade vården och förvaltningen av vårt gemensamma kulturhistoriska och kyrkohistoriska arv.

Det är vårt största samlade kulturarv, men det är hotat – dels av snabbt sjunkande intäkter inom Svenska kyrkan, dels av att det saknas en samlad nationell strategi för den långsiktiga förvaltningen mellan staten och kyrkan.

Jag menar att detta brådskar. Sverigedemokraterna har därför sedan en tid tillbaka motionerat för en nationell strategi och en handlingsplan för kyrkor som riskerar att tas ur bruk eller som redan tagits ur bruk. Till detta säger övriga partier nej, utan vidare motivering vad jag har kunnat se. För mig är det tydligt att det är tid för handling.

Fru talman! Handling krävs också i förhållande till lokalsamhället. I de nationella målen för kulturmiljöområdet stipuleras att kulturmiljöarbetet ska främja en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen. Så ser inte alltid verkligheten ut i dag – snarare tvärtom. Rapporter landet runt visar att det krävs ideella medborgarinitiativ där kampen för att rädda kulturhistoriska miljöer och arkitektoniska värden blir hård och inte alltid framgångsrik.

Sverigedemokraterna ser värdet av kulturell hänsyn och kulturell planering där ny bebyggelse får harmoniera med äldre hus och där historia får stå kvar och ses som en resurs. För kulturmiljövårdens skull krävs ett riktat stimulansbidrag till antikvarisk kompetens i kommunerna; det har många rapporter visat. Röddlistan över rivningshotade, förvanskade och förfulade miljöer behöver vända till en grön lista, och kulturarvet behöver ses som en utvecklingsresurs och inte en börda. Men vi behöver från vår nivå bistå med rätt stöd och rätt resurser.

Fru talman! Det räcker inte längre med ord, utan det krävs politisk vilja. Kanske är det tyvärr just den som saknas från övriga partier.

Fru talman! Riksrevisionen granskade nyligen arbetet med säkerhet i de statliga centralmuseernas samlingar och har kunnat konstatera följande: bristfällig spårbarhet, otillräckliga åtgärder mot stöld och skadegörelse, bristfällig krisberedskap och behov av utvecklat stöd från Riksantikvarieämbetet som statlig expertmyndighet i fråga. Man konstaterar också att museerna generellt har god kännedom om behov men har svårigheter att hantera och bemöta dem. Det gäller inventering och registrering av föremål, men det gäller också säkerhet.

Sverigedemokraterna budgeterar årligen – sedan år tillbaka – för en statlig fond som museisektorn i hela landet kan söka behovsprövade medel ur. Sverigedemokraterna budgeterar också för ett ökat anslag till Riksantikvarieämbetet samt för ett flertal satsningar som vi nu får ett kvitto på är nödvändiga. Varje år avslår utskottsmajoriteten dessa ambitioner och blundar för behoven.

Det är nu hög tid att öppna ögon och öron – det är vår skyldighet mot föregående och efterkommande. Det är också hög tid att se hela Sverige, inte bara statliga museer i Stockholm.

Avslutningsvis, fru talman: I det betänkande vi i dag debatterar återfinns ett batteri av förslag, reformer, insatser och uppmärksammanden för det samlade svenska och internationella kulturarvet som Sverigedemokraterna skulle vilja se, och jag uppmanar till läsning av dessa.

Vi står bakom samtliga våra reservationer, men jag yrkar för tids vinnande bifall till reservationerna 4 och 11.

Anf. 65 PER LODENIUS (C):

Fru talman! För Centerpartiet är det en självklarhet att alla barn och ungdomar, oavsett ekonomiska förutsättningar och oavsett var man bor eller vilka funktionsförutsättningar man har, ska kunna ta del av den statliga kulturen. Därför är det självklart viktigt att kulturen görs tillgänglig över hela landet. Från Centerpartiets sida vill vi exempelvis satsa på att öka tillgängligheten till de statliga museerna över hela landet genom till exempel digitalisering och utställningar på turné.

Det är självklart önskvärt och ligger i museernas uppdrag att tillgängliggöra sina samlingar och sprida bildning och kunskap om både historia, nutid och framtid.

Det finns nationellt intressanta och viktiga kulturarv på många håll i vårt land. Det statliga ansvaret för kulturarvet och vår historia får därför inte stanna vid storstadens gräns.

För oss i Centerpartiet handlar det inte heller bara om det kulturarv som rymms inom statliga institutioner utan minst lika mycket om det nära kulturarvet i hela landet – det kulturarv som ofta vårdas av regioner och kommuner. Men det handlar kanske ännu mer – och ännu vanligare – om de kulturarv som vårdas och visas av civilsamhället och av privatpersoner. Det finns till exempel många museer och hembygdsgårdar som drivs av föreningar eller stiftelser, men det finns också sådana som drivs av privatpersoner.

Vi måste också se många av de kulturarv som finns runt om i vårt land som en möjlighet att vara en del av utvecklingen av regionen och av samhället som den finns i. Kulturarv finns nämligen över hela vårt land – kulturarv som är värda att bevara och lyfta fram.

Men vi måste bli bättre på att också lyfta fram viktiga kulturarv på ett nationellt plan, även dem som inte finns i Stockholms direkta närhet.

Kulturarv kan vara tydligt kopplade till en specifik geografisk plats, till exempel Glasriket i Småland. Glaset och dess tillverkning är ett viktigt kulturarv för Sverige, både som bruksföremål och som konstföremål. Satsningen på Glasriket blir här en möjlighet att både bevara och lyfta fram det kulturarv glaset och dess industri är och att samtidigt utveckla Smålandsregionen – och egentligen hela Sverige – för att se möjligheten att marknadsföra Sverige också på ett internationellt plan.

Det finns, kort sagt, en potential i hela landet, och det finns stor kompetens inom kulturarvsområdet över hela landet. Samtidigt ligger i dag mycket nationell expertis i storstäderna och då främst i vår huvudstad. Mycket av den kunskap som finns ute i landet borde komma fler till del.

Fru talman! Det rörliga kulturarvet engagerar många i vårt land. Det kan handla om en moped, en traktor eller kanske den där bilen man drömde om som barn. Det kan vara ett ånglok eller ett flygplan av historiskt värde. Det kan vara en segelskuta från förra sekelskiftet, då 1800-tal blev 1900-tal, eller kanske en plastbåt från 1970-talet.

Det gemensamma är att detta är fordon som har brukats och som har transporterat människor och gods runt om i vårt land. De är historiebärare från en tid då vårt samhälle blev alltmer mobilt.

Varje helg – ja, nästan varje vardagskväll under den ljusa årstiden – finns det evenemang runt om i vårt land där det rörliga kulturarvet uppmärksammas och inte minst används. Det är många som lägger ned en stor del av sin fritid för att bevara dessa klenoder, som berättar en viktig del av

vår historia för eftervärlden. De berättar om en tid då Sverige blev alltmer mobilt och rörligt och om hur samhället och människorna formade sig efter denna mobilitet.

Det är till största delen ideella krafter som renoverar bilarna, båtarna och flygplanen och som driver museijärnvägar och museer för dessa knoder. Samtidigt skapar detta jobb och företagande på många olika sätt. Det handlar om försäljning av reservdelar, om mekaniker och om verkstäder och båtvarv med specialistkunskaper. Inte minst handlar det om besöksmål som genererar såväl handel som restaurangbesök och hotellövernattningar.

Allt detta skapas ofta på mindre orter och på landsbygden. Förutom det viktiga bevarandet av det rörliga kulturarvet är det alltså en del av en levande landsbygd och en möjlighet för hela landet att leva.

Men detta arbete har inte alltid fått den uppskattning det är värt. Det finns exempel där politiska beslut och myndigheters tolkningar av regelverk har varit hinder och där kulturarvsföremål till och med gått förlorade.

För att det rörliga kulturarvet ska kunna bevaras behöver det brukas och utvecklas. Det är en del av vår historia som skulle försvinna om inte alla ideella krafter fanns.

Fru talman! I samband med behandlingen av kulturarvspropositionen för snart två år sedan beslutade riksdagen om ett tillkännagivande som rörde det rörliga kulturarvet. Tillkännagivandet sa att regeringen skyndsamt skulle ta fram en lagstiftning som slår fast myndigheters skyldigheter och ansvar för historiska transportmedel till lands, till sjöss och i luften så att de i sin myndighetsutövning kan säkerställa att det rörliga kulturarvet inte avsiktligt eller oavsiktligt hindras att brukas, skadas eller rent av destrueras.

Regeringen gav till följd av detta tillkännagivande från riksdagen Riksantikvarieämbetet i uppdrag, via regleringsbrevet för 2018, att undersöka och redovisa förutsättningarna för en lagstiftning till skydd för det rörliga kulturarvet.

Riksantikvarieämbetets rapport är nu färdig. Det är ett gediget, läsvärt och viktigt arbete man har gjort. Det kanske mest centrala är förslaget om ett stärkt skydd för det rörliga kulturarvet och att en hänsynsregel skrivs in i kulturmiljölagen. Syftet med hänsynsregeln är att myndigheter ska ta just hänsyn till intresset av att bevara och använda historiska transportmedel. Rapporten innehåller också en sammanställning av alla de regler och bestämmelser som i dag medför svårigheter och problem när det gäller att bevara och använda det rörliga kulturarvet, de historiska transportmedlen.

Nu återstår det för regeringen att, som det stod i tillkännagivandet här från riksdagen för två år sedan, skyndsamt hantera förslaget från Riksantikvarieämbetet. Då förutsätter jag att man hanterar det på ett positivt sätt, därför att för varje dag som går är det en risk att ovärderligt kulturarv går till spillo för att de lagar, regler och bestämmelser som myndigheter har att förhålla sig till och tolka inte skyddar eller ger förutsättningar att bevara det rörliga kulturarvet.

Fru talman! Kulturarv är inte bara det som jag tagit upp här i mitt anförande. Det är mycket bredare än så. Jag har till exempel inte tagit upp stora delar av det immateriella kulturarvet, exempelvis folkmusiken, nyckelharpan och dansen eller Ålarvet vid Ålakusten, som Annicka Engblom

så värtaligt tog upp i sitt anförande. Där vill jag hänvisa till det gemensamma särskilda yttrandet från Centerpartiet, Moderaterna och Liberalerna.

Fru talman! Det finns inte tid för mig att ta upp alla de aspekter av kulturarv som jag hade önskat, utan jag får välja att stanna här.

Prot. 2018/19:64

13 mars

Kulturarvsfrågor

Anf. 66 ARON EMILSSON (SD) replik:

Fru talman! Då ska jag passa på att ge Per Lodenius lite mer tid.

Jag var faktiskt nära att trycka på instämmandeknappen, för det var inte mycket som jag kunde ha avvikande meningar om i Lodenius anförande. Däremot tänker jag ställa en del frågor.

Per Lodenius nämner till exempel att kulturarv finns över hela vårt land och att det ska vi vara stolta och nöjda med. Det kan nog alla skriva under på. Han säger också att civila och ideella krafter ska erkännas, att vi ska stödja de initiativ som de tar och rikta ett stort tack till dem. Det ska vi verkligen göra. Men då öppnar sig också några frågor.

Vi vet att kulturmiljövården är eftersatt i stora delar av landet utanför storstadsregionerna. Det saknas muskler och resurser att skapa nya kulturreservat där både besöksnäringen och kommunen eller ideella civila krafter vill göra detta för att uppmärksamma en unicitet eller en egenskap som finns inbyggd. Medlen är för små för att göra det.

Det saknas också en bredare och mer generell statlig fond för museer ute i landet som är stiftelsedrivna, kommunala eller länsmuseumliknande att söka medel från för att själva kunna täppa till luckor i sin verksamhet.

Vi har förslag om att öka anslaget till bildande av nya kulturreservat och att inrätta en fond för öppna museer i hela landet. Men vi har också ett förslag om att inrätta ett kulturarvs-ROT så att privata fastighetsägare och andra ute i landet kan söka medel för att restaurera kulturhistoriska miljöer om man har fördyrande hantverks- eller miljökostnader.

Det här är reformer som Sverigedemokraterna driver och som skulle komma kulturarvsföreningar, hembygdsföreningar etcetera till del. Centerpartiet har ju sagt nej till dessa, men har man någon ambition att driva frågor i den här riktningen vidare i sina kommande förhandlingar med regeringen?

Anf. 67 PER LODENIUS (C) replik:

Fru talman! Tack, Aron Emilsson, för frågorna! Jag får svara lite mer generellt på frågorna, för det var många detaljer i Aron Emilssons frågor.

När det gäller kulturreservat, om jag uppfattade frågan rätt, vet jag inte om reservat alltid är det rätta i det här fallet. Vad det handlar om är hur man ska kunna bevara varje enskilt kulturarv på sitt sätt. Då måste man se utifrån uniciteten. Det kan till exempel handla om att det rörliga kulturarvet men även fasta kulturarv används till något annat än vad de från början var till för. Det kan vara ett sätt att vårda dem och se till att de finns kvar. Som jag sa i mitt anförande skulle ett kulturarv kunna vara en del av en besöksnäring eller på något annat sätt lyfta en region.

Jag tror inte på en generell fond att söka från, för då måste man styra upp vad pengarna ska användas till. Jag tror mer på mer generella och öppna kommunala och regionala bidrag. Från Centerpartiet vill vi också se att staten tar ett ansvar för kulturarv mer brett och inte bara för de statliga museerna i Stockholms stad, exempelvis. Det finns många kulturarv

runt om i vårt land som skulle kunna ha statligt skydd, exempelvis Glasriktet som jag nämnde i mitt anförande.

Vi i Centerpartiet jobbar väldigt mycket med de här delarna. Men jag ser inte riktigt att Sverigedemokraternas förslag ger riktigt samma skydd och möjligheter. Det är inte den väg som vi i Centerpartiet tror är den rätta att gå.

Anf. 68 ARON EMILSSON (SD) replik:

Fru talman! Då hör jag att det fortfarande ändå finns något slags inneboende vilja och ambition från Centerpartiet, som ju tidigare år har slagits mycket för deviserna stad och land hand i hand, hela Sverige ska leva och så vidare.

Per Lodenius tycker att staten ska ta ett större ansvar för kulturarvssektorn utanför storstäderna, Stockholm, om jag tolkade det rätt, och det ska man göra på olika sätt från statens sida. Då inställer sig den självklara frågan: Hur? Det kan man ju inte läsa i Centerpartiets budgetförslag på utgiftsområde 17 eller i några statliga initiativ, vad jag har kunnat se.

Lodenius efterfrågar också mer av generella bidrag för att kommunerna själva ska kunna leva upp till både medborgarkraven och krav på kulturmiljöhänsyn i plan- och bygglagen, väglagen, järnvägslagen och vad det nu kan vara.

I det sverigedemokratiska budgetförslaget har vi generella fonder och bidrag. Vi har också ett riktat stöd för att kommunerna ska kunna söka antikvarisk kompetens, om länsstyrelserna inte räcker till för att bistå kommunerna när de ska exploatera, upprätta nya detaljplaner, översiktsplaner och liknande. Många kommuner saknar helt nödvändig basal kulturmiljökompetens eller antikvarisk kompetens. Antingen är kommunen för liten med för litet rekryteringsunderlag eller så har man över huvud taget inte resurser att avsätta till detta. Här finns ett stimulansförslag från Sverigedemokraterna som Centerpartiet också säger nej till.

Frågan inställer sig fortfarande, vad man vill se i stället, för det finns inte mycket att läsa kring detta i Centerpartiets budgetförslag.

Anf. 69 PER LODENIUS (C) replik:

Fru talman! Aron Emilsson talar om vilja och ambition. Jag skulle vilja säga att Centerpartiet utför ett gediget arbete och faktiskt är garanten för att hela landet ska kunna leva.

När det handlar om ansvaret för kulturarvet utanför storstaden visar vi i flera olika delar hur vi vill jobba med det. Ett exempel är hur vi vill utveckla kultursamverkansmodellen till en nationell kultursamverkansmodell. Hela landet ska alltså kunna vara med och påverka den nationella kulturpolitiken, och där ska också kulturarvet finnas med.

När det gäller budgeten var det en övergångsbudget som kom i höstas. Till den har vi gjort en enklare budgetförklaring. Vi kommer tillbaka med mer gedigna budgetarbeten, nu också i samarbete med regeringen. Där kommer vi att föra mycket diskussioner och framföra krav på att kulturarvet, tillsammans med allt övrigt för att hela landet ska kunna leva, ska få det stöd och den hjälp det behöver. Jag vill inte säga att det handlar om ett generellt stöd till hela landet när det gäller kulturarvet, utan det handlar om att hitta vad som är av nationellt intresse som staten ska driva. Sedan ska

Anf. 70 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! Kultur kan ses som en tolkning av oss, vår tid, vårt förflutna och våra visioner. Den som tolkar anger tonen i det offentliga samtalet. Museer och arkiv är folkbildande institutioner och bärare av vårt kulturarv. De är institutioner för vårt kollektiva minne och arenor för kulturella möten och uttrycksformer. Historien, och därmed kulturarvet, är en oundgänglig del av kulturpolitiken och av vår förståelse för vilka vi är och i vilka sammanhang vi hör hemma.

Hur vi tolkar kulturarvet beror givetvis på rådande kunskapsläge, och detta kunskapsläge är i sin tur beroende av hur kritiskt vi är beredda att betrakta våra samlingar. Vad är sparat, varför och av vem? Vad har inte ansetts tillräckligt viktigt att spara?

Jag besökte häromveckan Institutet för språk och folkminnen och fick ta del av lite av det fantastiska arkivet för dialekter, personnamn och ortnamn som finns i Uppsala.

Här finns bland annat en samling av medeltida personnamn. För den som likt Aron Emilsson och Sverigedemokraterna inte vill se vinsterna med normkritik är det lätt att dra slutsatsen att en sådan samling ger oss en heltäckande bild av vad människor hette under medeltiden. Men när vi får veta att källorna till stor del är ekonomiska dokument författade av män i de högre klasserna blir bilden en annan.

Genom att synliggöra klass, kön och etnicitet och hur det har spelat roll genom tiderna får vi en mer fullödig bild av vår historia. Låt mig påpeka att det inte innebär en kunskapsrelativisering.

Museer och arkiv bör, med användande av modern teknik, göras till öppna, dynamiska kultur- och forskningscentrum för såväl dagens som morgondagens besökare. De ska uppmuntra professionell forskning om vår historia men också uppmuntra och ge stöd till initiativ av grupper av vanliga orsbor, föreningar och skolklasser som söker sin, sin bygds och sitt samhälls historia. Inga entré- eller kursavgifter får hindra människor att delta i det arbetet eller ta del av vad museerna har att erbjuda. Digitaliseringen ger institutionerna nya möjligheter att arbeta på nya sätt och möta nya målgrupper.

Fru talman! En central fråga när vi pratar om tillgänglighet är förstås också museernas placering. En läsning av de motioner som vi i dag behandlar ger oss en liten inblick i den bredd av museer, samlingar och kulturarvsmiljöer som finns runt om i vårt land. Bakom många av motionerna finns en vilja att säkra ett statligt stöd till en regional, kommunal eller privat verksamhet.

Jag tror att det i de flesta fall finns en viktig poäng i att behålla en bredd i ägandeformer och inriktningar. Den bästa vägen att gå för att kombinera lokalt inflytande och engagemang med en stark finansiering är många gånger genom kultursamverkansmodellen, som vi har debatterat många gånger i kammaren. Nu måste dock staten visa att det finns ekonomiska muskler i modellen och göra en rejäl ekonomisk uppräknig. Även länsstyrelserna behöver få ökade resurser för att kunna stötta bevarandet av viktiga kulturmiljöer.

Därför väljer jag i dag att stå bakom utskottets förslag till beslut om att avslå de motioner som väckts på detta område.

Fru talman! Vänsterpartiet väljer att lyfta fram ett förslag om att synagogor ska få en ersättning som liknar den kyrkoantikvariska ersättningen. Det är ett erkännande av att en våra nationella minoriteters religiösa byggnader också är en del av vårt gemensamma kulturarv.

De svenska judarnas historia ger ett långt historiskt perspektiv på religiös etablering och mångfald i Sverige. Från slutet av 1600-talet har judar bosatt sig i Sverige. Till att börja med var de dock tvungna att konvertera till kristendomen. I 1686 års kyrkolag krävdes bland annat att de måste döpa sig för att kunna bo i landet.

På 1770-talet lät kungen judar komma till Sverige utan att konvertera. Enligt det så kallade judereglementet från 1782 fick de dock endast bosätta sig i Stockholm, Göteborg, Norrköping och Karlskrona. De fick inte gifta sig med icke-judar och inte vittna inför domstol.

Det dröjde nästan hundra år till, till 1870, innan judarna fick liknande medborgerliga rättigheter som alla andra medborgare i Sverige. Men det var först vid sekelskiftet 1900 som de fick rätt till allmän sjuk- och fattigvård.

I mitten av 1800-talet kom en våg av judisk invandring. Bakgrunden var svåra judeförföljelser i Östeuropa, särskilt i Tsarrysland. Hundratusentals judar reste västerut. Av dem stannade ungefär 4 000 personer i Sverige.

Under tiden fram till krigsutbrottet 1939 tog Sverige emot ca 3 000 judar från bland annat Tyskland. Det var ett förhållandevis litet antal, beroende på en restriktiv flyktingpolitik. Det är en riktig skamfläck i vår historia.

Under krigsåren kunde dock en stor andel av de danska och norska judarna söka sin tillflykt till Sverige, och genom olika aktioner, bland annat av Svenska Röda Korset under krigets slutskede 1945 och strax därefter, kunde ca 11 000–13 000 judiska koncentrationslägerfångar transporteras till Sverige.

Fru talman! I Sverige finns i dag sju synagogor varav tre ligger i Stockholm, två i Göteborg och två i Malmö. Vidare finns i Norrköping en synagoga utan verksamhet. Det finns också mindre judiska föreningar på flera orter i landet. Uppskattningsvis finns det 20 000 judar i Sverige, men endast 7 000 är anslutna till en församling. Det är ju inget tvång längre.

Synagogor kan i likhet med andra byggnader som har ett högt kulturhistoriskt värde eller som ingår i ett bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde förklaras som byggnadsminne av länsstyrelsen. Det saknas dock en särskild reglering i kulturmiljölagen för synagogor, vilket vi tar upp i vår motion. Det finns inte heller någon möjlighet att ansöka om ersättning motsvarande den kyrkoantikvariska för vård och underhåll av synagogor – detta trots att de svenska synagogorna är en del av vårt kulturarv och att många av dem besitter stora kulturhistoriska värden, något som är uppenbart för den som tar del av de svenska judarnas och synagogornas historia.

Därför yrkar jag bifall till Vänsterpartiets motion och vår reservation nr 6 i betänkandet.

Anf. 71 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till Kristdemokraternas reservationer nr 12 och 19.

Vi debatterar alltså kulturarvet, som blivit ett eget politikområde. Det handlar om materiella och immateriella kulturarv. Låt mig först ge en liten historisk tillbakablick. Jag har arbetat ganska många år som historielärare och tycker att det är intressant att studera vad det är som har format oss och vårt samhälle.

Låt mig passa på att tacka Vasiliki Tsouplaki för att hon tog upp judarnas historia och situation, vilket var mycket fint.

I det svenska kulturarvet finns det starka trådar bakåt, inte bara till luthersk arbetsmoral utan också till vilja till samförstånd. Tilliten kallas ibland det nordiska guldets, och det sitter djupt. Hederlighet, plikt och ansvar är identitetsvärden hos alla i samhället.

Institutet för språk och folkminnen, Isof, arbetar inom kulturarvsområdet med att öka, levandegöra och sprida kunskaper om språk, dialekter, namn, folkminnen och andra immateriella kulturarv i Sverige.

Är detta en politisk fråga? Ja, självklart, om det är så att vi med hjälp av myndigheter och skyddande lagar kan bidra till att bevara något som annars sakta skulle försvinna ur folks medvetande. En förnyad kulturarvs politik är viktigare än någonsin så att det gemensamma kulturarvet blir en angelägenhet för alla, och det offentliga samtalet vidgas och fördjupas.

Fru talman! Vi har i denna debatt varit i både Nordkorea och Sovjetunionen. Vi har också varit i den samiska kulturen. Annicka Engblom lyfte upp detta. Vi har också rört oss i det rörliga kulturarvet med Per Lodenius och så vidare.

Låt mig plocka ned detta på en annan nivå. Jag växte upp på en ö utanför Göteborg som heter Öckerö.

Förr i tiden, som för mig handlar om när jag växte upp på 50- och 60-talet, fanns det en del original kvar. Det var män och kvinnor som var lite originella och speciella men som fanns inkluderade i samhället. En kvinna som heter Rita Karolén har skrivit på dialekt om dessa original. På detta sätt bevaras en del av det kulturarv som finns på Öckerö och som annars hade tynat bort och glömts av medborgarna där. Jag ska läsa en dikt av Rita Karolén på bohuslänsk dialekt så att ni får en bild av hur det fortfarande kan låta ute på Öckerö. Den handlar om en som heter Rickard, eller Reckart, som vi kallar honom. Den låter så här:

Reckart hade fyllt 84, en rekti öbo, det kan jag bedyra.

Han kör med moped ifrån Norrgård te hamna. Men då kom polisen och bad han å stanna.

Dom sa att hjälm måste han ha på. Ja ja, sa Reckart, det ska la gå.

Så näste gång han skulle te hamna hade han stridshjälmen på när polisen sa: Stanna!

Vad vell i meg nu da, sa Reckart då. Polisen sa: Den hjälmen får du inte ha på.

Den är inte godkänd och inte alls bra. Reckart han trodde knappt det dom sa.

Han swara: Är den godkänd för världskrig, då ska den nog duga å köra te hamna med också.

(Applåder)

Fru talman! Vi i kulturutskottet har besökt Scenkonstmuseet i Stockholm. Jag har sedan varit där vid två tillfällen och kan rekommendera det. Ta gärna med barn! De gillar det interaktiva som erbjuds på museet. Där finns musikinstrument från förr och nutid. Där finns teaterkläder och gamla scenmodeller från teateruppsättningar. Jag nämner detta därför att museerna har en viktig roll när det gäller att bevara både det materiella och det immateriella kulturarvet. Scenkonstmuseet är exempel på hur man kan jobba kreativt och interaktivt med musik, teater, dans och annan kultur.

Vi i Kristdemokraterna och andra parter har i olika omgångar här i riksdagen debatterat hur regeringen under den förra mandatperioden instiftade fri entré på statliga museer. Vi har varit och är kritiska. Jag ser fram emot Riksrevisionens granskning av fri-entré-reformen. Nationalmuseum, som vi har talat med och besökt, har såvitt jag förstår inte fått reformen att gå ihop ekonomiskt.

Fru talman! Vilka värden har samhället byggts på som gjort att det består som ett gott samhälle att leva i? Vilka immateriella kulturarv är det som har påverkat och fortfarande påverkar oss? För när man tänker efter lever vi i ett fantastiskt land, som vi har ärvt från våra fäder. Vi kan tala om sådd och skörd. För dem som byggde landet var det mycket strävande och ibland till och med hunger. Vi lever i en tid av skörd av det som såtts av tidigare generationer med hårt arbete men också goda grundläggande värden som ärlighet och trovärdighet. Det har bland annat funnits normer som har hjälpt människor att bli en del av ett sammanhang, känna tillhörighet och ha en uppgift. Normer är ett ord som ibland får klä skott för att vara konservativt och bakåtsträvande.

Professor Assar Lindbeck intervjuades för en kort tid sedan i tidskriften Forskning & Framsteg om just normer. Han sa:

Normer är viktiga överallt, av två skäl, dels att de har konsekvenser för mänskligt beteende, dels att de fungerar som begränsningar för vårt beteende. Ett normlöst samhälle skulle vara ett ruskigt samhälle. Myndigheter och lagar räcker inte för att kontrollera våra beteenden. Därför är normer viktiga. Normer kan förändras genom exempel som sprids eller via normskapare som föräldrar och skola.

Han fick frågan: Har du hört ordet normkritik? Han svarade:

Ja, men jag har inte förstått betydelsen. Normer är mycket viktiga. Ett normlöst samhälle är inget trevligt samhälle.

Fru talman! Den kristdemokratiska ideologin innefattar förvaltarskaps-tanken. Innebörden är att varje generation är skyldig att förvalta det som lämnats till den av tidigare generationer för att sedan föra det vidare till nästa. Kunskapen om det egna kulturarvet, materiellt eller immateriellt, skänker människor trygghet i deras identitet. Detta är nödvändigt för att vi ska kunna möta och känna respekt för andras kulturer och traditioner.

Kulturarvet är i ständig förändring och uppstår i mötet mellan det gamla och det nya. Genom att kulturarvet formas i samspel med omvärlden blir det också ett viktigt verktyg i kampen mot rasism och främlingsfientlighet. En kultur som värnar mångfald är förutsättningen för en positiv integration. Att värna och vårda det gemensamma kulturarvet är därför en central del i den kristdemokratiska kulturpolitiken. Detta bör göras genom en aktiv medvetenhet om och förmedling av värden.

Nu vill jag att ni lyssnar, för här kommer några väldigt vackra uttryck. Man finner dem bland annat i läroplanen för grundskolan, under det första stycket om värdegrund. Där kan man läsa dessa fantastiska uttryck om vad det är som håller oss samman. Det handlar om en aktiv förmedling av värden: människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män och solidaritet med svaga och utsatta. Det är detta som har byggt och håller samman vårt samhälle. Det är vackra uttryck.

Jag vill avsluta så här: Kulturen håller ihop gemenskaper och skapar förutsättningar för ett gott samhälle. I överensstämmelse, som det står i läroplanen för grundskolan, med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism sker detta genom individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande.

(Applåder)

Anf. 72 ÅSA KARLSSON (S):

Fru talman! Vad är ett kulturarv? Denna fråga är inte helt enkel att svara på. Underförstått i frågan ligger ytterligare frågor. Vad är inte ett kulturarv? Vem är det som har makten att definiera vad ett kulturarv är?

Fru talman! Kulturutskottets betänkande 2018/19:KrU7, som vi nu debatterar, berör ämnen som ligger mig varmt om hjärtat. I betänkandet behandlas 58 yrkanden från 48 motioner från den allmänna motionstiden som handlar om kulturarvsfrågor. I betänkandet finns 21 reservationer och ett särskilt yttrande. Reservationerna handlar om museifrågor, kyrkoantikvariska frågor samt frågor om immateriellt kulturarv och även fornminnen.

Kulturarv är ett enormt brett område och ett mycket viktigt sådant, för kulturarv är något som vi alla bär med oss, oavsett vilka vi är och varifrån vi kommer. Det kulturarv vi har i dag har vi tidigare generationers kulturskapare att tacka för, och de kulturskapare som lever och verkar i dag skapar kulturarv för kommande generationer. Kulturarv är ständigt under förändring, och uppfattningen om vad som är ett kulturarv ändras därför över tid. Kulturarvet speglar hur vi har utvecklats och levt på den plats på jorden som är Sverige.

Sverige är ett väldigt speciellt land, och vi som bor här har mycket som förenar oss men även många delar som skiljer oss åt. Vi bor i ett avlångt land, och förutsättningarna för människor att bo, leva och verka i de olika delarna av landet skiljer sig åt en hel del. Därför är det extra viktigt att vi har ett brett synsätt på vad Sveriges kulturarv är, så att det blir kärnan som förenar oss. För mig som socialdemokrat är det viktigt att kulturarvet ska ena oss och inte splittra oss.

Vi ska inte heller tro att landsgränserna indelar oss människor till att ha helt olika kulturarv. Många av de kulturarv som vi har delar vi med våra grannländer, och andra kulturarv skapas av folk som flyttar till vårt land. Så har det varit ända sedan inlandsisen började smälta bort för 10 000 år sedan.

Kulturutbytet med omvärlden pågår ständigt. Influenserna har genom århundradena blandats och blivit till vårt gemensamma samhälle. Kulturarvet består av gemensamma traditioner, öden och föreställningar men berättar också om strider och klasskonflikter, överflöd och fattigdom, förtryck och kamp för frigörelse och gemensam välfärd.

Vill man öka förståelsen för olika kulturer och kulturarv, för traditioner och stärka sambanden mellan dem är det nödvändigt att främja ett kulturellt utbyte mellan enskilda individer, samhällsklasser och grupper. Vi ska gemensamt skapa kultur och berättelser som binder oss samman och skapar ett bättre samhälle i världen.

Kulturarvet kommer till uttryck i berättelser om vår historia, i materiella och immateriella lämningar och samlingar, i arkitektur, i litteratur, i konsten, teatern, dansen och sångerna genom seklerna. Kulturarvet måste vårdas professionellt och med en kritiskt granskande ansats. För oss socialdemokrater är det en grundläggande kulturpolitisk uppgift att göra tidigare kultur och konst närvarande och levande.

Fru talman! Kulturarvsfrågorna har under de senaste åren lyfts upp till att bli ett eget politikområde. År 2017 debatterades och beslutades det om den första kulturarvsproposition som någonsin lagts fram i Sveriges riksdag. Den innehöll prioriteringar för en förnyad kulturpolitik för att det offentliga kulturarvsarbetet ska kunna utvecklas och komma hela samhället till del.

Samma år, i augusti 2017, trädde den nya museilagen i kraft. Lagen definierar vad ett museum är och innehåller en särskild bestämmelse om museernas självständiga ställning i förhållande till den politiska beslutsnivån. Det övergripande målet för museerna är att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning.

För några veckor sedan hade jag förmånen att besöka Folk och Kultur i Eskilstuna, som är en mäsasamlar kulturutövare, kulturarbetare, kulturintresserade och kulturpolitiker från hela Sverige och även en del från Norden. Där lyftes museilagen fram som något som är mycket bra för museerna. Några av de punkter som lyftes fram var just definitionen av vad ett museum är, förtydligandet av oberoendet samt uppdraget som samlingsförvaltare.

Fru talman! Vet ni att det på museer runt om i landet finns minst 100 miljoner föremål samlade? Museerna har en central roll i förvaltningen av vårt kulturarv, men även i utvecklingen av det då forskningen också är en viktig del av museernas verksamhet.

Mitt hemlän Västerbotten är en del av Sápmi. Åren 1950–1951 gjordes arkeologiska utgrävningar på Gammlplatsen i Lycksele. Då grävdes 25 kranier upp på den gamla marknadsplatsen, där samer hade begravts under större delen av 1600- och 1700-talet. Dessa mänskliga kvarlevor skickades till Historiska museet för undersökningar. Där låg de sedan länge bortglömda. Det skulle ta 66 år innan de fick komma hem till Västerbotten igen, och nu finns de på Västerbottens museum i Umeå.

Den 9 augusti, på internationella dagen för världens ursprungsfolk, ska dessa mänskliga kvarlevor repatrieras, det vill säga åter begravas på sin ursprungliga viloplats. Det är den största repatrieringen någonsin i Sveriges historia. Detta återbördande berör en stor del av de sydsamiska och umesamiska områdena och de släktingar som i dag finns spridda på långt större håll än områdena kring Lycksele. En repatriering innebär ett försökningsarbete, att göra upp med ett smärtsamt förflutet. Frågan är om det är människor eller forskningsmaterial som vi talar om. Ägs inte de döda av de levande människor som vet vilka de var?

Lycksele Sameförening, Lycksele kommun, Svenska kyrkan, Same-tinget, Västerbottens museum och museet i Lycksele samverkar nu för att göra denna ceremoni respektfull och värdig. Samernas historia är en viktig del av kulturarvet i Västerbotten, i Sverige och i Sápmi.

Jag besökte under förra veckan det två dagar långa kulturpolitiska toppmötet under Samiska veckan i Umeå. Där lyfte flera av deltagarna fram vikten av att invånarna i Sverige och övriga länder som ingår i Sápmi måste få kunskap om ursprungsfolket samer och deras historia. De är inte en exotisk del av Sverige och Sveriges historia. De är en stor del av Sveriges kulturarv.

Fru talman! Vi måste också vara medvetna om att kulturarvsfrågorna och kulturarvsbegreppet kan användas för att splittra i stället för att ena. Vi ser hur det finns krafter i vårt samhälle som använder sig av just vårt kulturarv för att sprida hat och främlingsfientlighet och som försöker kidnappa vårt kulturarv och göra det till något som representerar ett Sverige som är så långt bort från de demokratiska värderingar som gör vårt land till vad det är i dag. De försöker använda sig av vårt gemensamma kulturarv för att definiera vem som är svensk och vem som inte är det.

Kulturarvet har i olika tider använts för snäva, ibland extrema, politiska syften, som att förhärliga kungamakt och överhet eller utvalda folkslag. Då har bara utvalda delar av kulturarvet lyfts fram. Sådana inskränkta syften riskerar ständigt att återuppträffa och måste aktivt förebyggas och bekämpas. De kulturarvsvårdande myndigheterna får inte användas för att tillgoda kortsiktiga partipolitiska intressen, särintressen eller trender.

Med hjälp av vårt kulturarv ska vi i stället skapa berättelser och en gemensam bild av Sverige för alla som bor här. Den kanske ser lite olika ut beroende på var i landet man bor, men det är ändå vår gemensamma berättelse. Kulturarvet ska bidra till att människor känner gemenskap.

Fru talman! I betänkandet finns ett antal reservationer från de övriga partierna. Många av dem är tänkvärda och har en god andemening. Men det finns redan ett pågående arbete inom ämnesområdet när det gäller många av dessa reservationer.

Fru talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till kulturutskottets förslag till beslut och avslag på alla motioner och reservationer.

(Applåder)

Anf. 73 ARON EMILSSON (SD) replik:

Fru talman! 11 miljoner kronor till Institutet för språk och folkminnen, 64 miljoner kronor till Riksantikvarieämbetet, 440 miljoner kronor till kyrkoantikvarisk ersättning, 160 miljoner kronor till ett nytt kulturarvs-ROT, 100 miljoner kronor till en kulturarvsfond, 140 miljoner kronor till öppna museer, 50 miljoner kronor till stimulansbidrag till kulturmiljö och kompetens i kommunerna. Detta är några av de behovsprövade insatser som Sverigedemokraterna föreslår men som Socialdemokraterna konsekvent yrkar avslag på. Snarare gapar det socialdemokratiska förslaget till statsbudget tomt när det gäller insatser inom kulturarvsfältet.

Jag hör mycket god vilja från Åsa Karlsson, och jag hör mycket insikt om och insyn i vad som skulle behövas inom kulturarvsfältet. Men detta återfinns inte i socialdemokratisk politik.

Åsa Karlsson nämner att det är svårt att definiera vad kulturarv är. Jag ska erkänna att det är det. Precis som jag nämnde i mitt anförande är det

inte statistiskt, stelnat och låst i konturer, nationer och så vidare. Men det finns sammansättningar av kulturarv som gör att vi redan i dag, och även i den socialdemokratiska budgeten, ändå avsätter resurser till Institutet för språk och folkminnen, till Riksantikvarieämbetet, till Riksarkivet etcetera, som är just kulturarvsvårdande myndigheter, därför att vi som nation har insett att vi har kulturarv som är värda att prioritera. Vi har alltså avgränsat och definierat för att kunna anslå medel. Hur ser Åsa Karlsson på denna fråga? Om vi inte kan definiera något som vi som nation bör prioritera, hur kan vi då fördela och prioritera anslag?

Anf. 74 ÅSA KARLSSON (S) replik:

Fru talman! Kulturarv är ett mycket brett spektrum. Det kan innefatta väldigt många olika saker, som flera av talarna tidigare i dag har lyft fram. Det kan vara immateriellt kulturarv, platser, byggnader, arkitektur, konst och så vidare.

För oss är det väldigt viktigt att vi kan satsa på alla delarna av kulturarvet. Som Aron Emilsson säger är kulturarv någonting som inte är statistiskt utan föränderligt över tid. Nu regerar vi på en M-KD-budget som SD stödde i riksdagen. I den budgeten är det nedskärningar inom kulturutskottets utgiftsområde 17. När vi kommer med en vårändringsbudget framöver hoppas vi att vi i varje fall kan ställa några av de delarna till rätta.

Anf. 75 ARON EMILSSON (SD) replik:

Fru talman! Åsa Karlsson säger återigen att man från Socialdemokraternas sida vill satsa på alla delar. Det är i någon mån omöjligt när vi har ungefär 15 miljarder att fördela till alla våra beredningsområden. Därför sker ändå definitioner, prioriteringar, omfördelningar, omprioriteringar etcetera.

Statskontoret, Riksrevisionen, Myndigheten för kulturanalys samt civilsamhället har alla påvisat att det finns aktuella, belysta särskilda behov som vi som nation någonstans måste gå in och garantera. Det går inte att satsa på allt. Men det går att satsa på utvalda och prioriterade insatser.

De insatserna och de behoven lyser med sin frånvaro även i de socialdemokratiska budgetar som man har lagt fram tidigare innan övergångsbudgeten och M-KD-budgeten under många år i decennier. I praktiken har vissa anslag till kulturarvsområdet snarare minskat. De har inte räknats upp efter inflation, pris- och löneomräkning och så vidare.

Vi i Sverigedemokraterna röstade för vår egen budget i första hand och i andra hand på M-KD-budgeten. Det fanns insatser som den rödgröna regeringen har drivit som är tveksamma, om det var rätt att bara satsa på 17 statliga museer i storstadsområdena, eller om man vill se hela landet, till exempel.

Fru talman! Jag vill bemöta några frågor om en viktig del som Åsa Karlsson nämner. Det gäller satsningar på den samiska kulturen, språket och utbildningsväsendet. Jag kan bara instämma i betydelsen av det. Här har vi satsningar där vi till exempel satsar på det sydsamiska centret Gaaltije. Vi har satsningar för ett nytt nationellt språk- och kulturcentrum för Sápmi. Vi har satsningar på det samiska internationella filminstitutet i Kautokeino som Norge gärna vill att Sverige är med och medfinansierar. Men även dessa insatser säger Socialdemokraterna nej till. Vad vill ni?

Anf. 76 ÅSA KARLSSON (S) replik:

Fru talman! Politik handlar just om prioriteringar. Att vara politiker innebär att vi måste göra prioriteringar. Så är det.

Vi socialdemokrater vill se att hela landet ska få leva. Man ska kunna bo, leva och verka i hela landet och därigenom även kunna ta del av kultur i hela landet. Där har vi sagt att så snart det bara är möjligt vill vi se fri entré även på läns museerna, till exempel. Vi satsar även ute i landet.

Frågan om samerna är väldigt behjärtansvärd. Samerna har genom historien i Sverige behandlats väldigt illa. På samiska veckan under de kulturpolitiska dagarna lyftes den frågan fram väldigt mycket. Vi måste börja belysa samernas situation och se till att folket i Sverige blir mer medvetet om samernas situation.

Det kan ske på många olika sätt. Det är inte staten ensam som har hand om och ansvar för de frågorna. En stor del av dessa frågor ligger även på regionerna och kommunerna. Där måste vi samverka och hjälpas åt tillsammans.

Anf. 77 ANNA SIBINSKA (MP):

Fru talman! I dag ska vi debattera kulturutskottets betänkande KrU7 om kulturarvsfrågor. Vi lever i en tid som präglas av existentiella frågor om identitet, tradition, arv och kultur. Vad måste vi minnas? Vad får vi inte glömma? Vilka röster från det förflutna ska vi lyfta fram?

Nyligen firade vi den internationella kvinnodagen. Varje gång jag går igenom Kvinnorummet i riksdagen känner jag glädje och stolthet. Det är viktigt att berätta om våra kvinnliga pionjärer och förebilder i politiken. För det var inte mer än 100 år sedan som den långa rösträttskampen ledde till att kvinnor äntligen fick rösträtt och blev valbara till riksdagen.

I januari 1922 tog de första kvinnorna plats i den nyvalda riksdagen. I dag är jag en till i den långa kedja av kvinnor som har tagit plats i riksdagen och fortsätter att kämpa för jämställdhet och en bättre värld för alla.

Fru talman! Vad är kulturarvet? I den breda kulturarvspolitiska propositionen som Miljöpartiet initierade i regering beskrevs begreppet som spår och uttryck från det förflutna som tillskrivs värde och som används i samtiden.

Kulturarvet kan bidra till gemenskap och skapa förståelse för samhällets utveckling, vår kultur och vår historia men kan också vara utgångspunkt för kritik av olika samhälls skeenden. Kunskap om och förtrogenhet med kulturarvet är också en fråga om bildning.

Det är institutionernas samlingar, våra gemensamma kulturskatter, enskilda människors språk och levnadssätt, det civila samhället och dess traditioner samt mycket annat som tillsammans utgör kulturarvet.

Hur kulturarvet mer specifikt definieras är inte en fråga för politiker. Det definieras i stället av hur det uppfattas och används. I den mån det behöver definieras och avgränsas ska det göras av professionen och forskningen. Politiken ska skapa organisatoriska ramar och finansiera kulturarvsinstitutionerna medan expertisen ska ansvara för förvaltningen av kulturarvet. Institutionerna ska stå fria från politisk påverkan.

Jag är väldigt stolt över den nya museilagen, som har antagits under förra mandatperioden. Den slår fast museernas oberoende från politiken och formaliserar principen om armlängds avstånd. I lagen stärks också museernas status som kunskapsinstitutioner. Detta är centralt för Miljöpartiet.

Kulturarvet bör tolkas och omtolkas löpande under tidens gång i takt med att ny kunskap tillkommer. Det innebär inte att kulturarvet är flyktigt eller godtyckligt. Tvärtom måste kulturarvet omtolkas med ödmjukhet utifrån den kunskap som vid varje givet ögonblick står till buds. Det som görs i dag kan vara kulturarv i morgon. Därför måste den kultur som skapas i dag förvaltas omsorgsfullt så att den kan komma nya generationer till del.

Vi anser att kulturarvet är en allmän angelägenhet som ska göras tillgänglig för människor. Därför måste museerna och kulturarvsinstitutionerna finnas spridda över hela landet. Samverkan mellan museerna ska utvecklas så att resurserna inom det allmänna museiväsendet kan komma människor till del i hela landet. Vi vill också att lån och utbyten mellan institutioner ska underlättas.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 78 CHRISTER NYLANDER (L):

Fru talman! På SVT sänds nu en dokumentär om hur Sverige en gång befolkades. Det finns också andra tv-program och andra tv-kanaler; det ska man vara noga med att säga. Men denna är fantastisk på så sätt att den beskriver hur isen för ungefär 13 000 år sedan drog sig tillbaka från Sverige, och människor började befolka den här delen av världen.

Några kom söderifrån och började jaga hjortar in i landet och bosatte sig sedan här. Plötsligt mötte de människor som kom norrifrån och österifrån och som också de sökte nya marker och befolkade Sverige. Efter ett tag kom ett gäng från ungefär den plats där Turkiet ligger i dag och lärde oss här att använda jorden och bli jordbrukare. Några tusen år senare kom ett gäng från den ukrainska stäppen och befolkade Sverige.

De spår som finns kvar av all denna mänskliga rörlighet som har skett i den geografi som vi i dag kallar Sverige är det kulturarv vi har att förvalta. Så här har det nämligen fortsatt. Folk har kommit hit, bosatt sig här och mött andra civilisationer. De har blivit utmanade, gift sig med andra, skaffat barn tillsammans och sedan fortsatt att utveckla detta fantastiska land till det vi har i dag.

Resultatet är någon form av kulturarv som är sammanflätat med vår omvärld men som ändå är unikt hos oss i och med vår kombination av det hela. Vårt uppdrag är att förvalta den del av människans arv som finns just här, där vi är just nu. En del av det har vi glömt, och annat har vi en önskan om att bevara. Vi har ett sökande efter det nya som vi gör tillsammans. Detta är vad vi i dag kallar för svenskt kulturarv. Att vårda detta kulturarv innebär att bevara kunskap, idéer, föremål och miljöer som speglar de människor som har bott här under den tid som Sverige har funnits.

Som en del av de centrala bildningsinstitutionerna är museernas roll viktigare i dag än någonsin. Uppgiften är att informera, inte att uppfostra. Det handlar om att hjälpa vårt minne, men också om att hjälpa oss att förstå oss själva och vilka vi är. Det handlar om att bevara och främja det som människor i det här landet har skapat tillsammans under alla tider. Museerna ska förvärva, bevara och främja sina samlingar. De ska också hjälpa oss att tolka dem. Men de ska inte lägga till rätta, utan låta oss själva förstå.

Vi har varit kritiska från Liberalernas sida till mycket av den gångna mandatperiodens museipolitik med exempelvis sammanslagna museer.

Det är rätt bra att det finns en mångfald av röster också i tolkningen, och museernas särart bör därför värnas ordentligt. Man bör låta dem befrukta varandra snarare än att slå samman dem.

Fru talman! Berättelser styr vår tanke. Kulturarvet har ofta fått en särställning när det gäller att hålla ihop ett land och att skapa gemenskap. Ibland har denna tanke gått så långt att man också försöker stoppa andra människor från att tänka fritt. Den som äger berättelserna – medier, kulturarv, museer, forskning och utbildning – är också de som formulerar vad som får lov att tänkas i ett land. Här finns en väldig kraft. Den kan användas positivt, men den kan också användas väldigt negativt. Vi har sett i historien, och vi har sett runt om i världen, hur människor har försökt att använda den kraft som kulturarvet innebär för att forma just sin historia.

Men det finns inte bara en enda berättelse, och det finns inte bara en enda tolkning. Därför är mångfalden av röster så viktig, och därför är det också så viktigt att vi som politiker håller en armlängds avstånd till hur detta ska tolkas.

Fru talman! Berättelsernas kraft förklarar också den förstörelse av kulturarv som sker runt om i världen där varje totalitär regim försöker få makt. I dag tänker vi framför allt på förstörelsen i Syrien, som Isis har ställt till med – denna terrororganisation som har förstört det gemensamma mänskliga kulturarvet på ett sätt som är helt fruktansvärt. Det är en förlust också för hela mänskligheten.

Detta brott, fru talman, är så allvarligt att jag tycker att Sverige och Sveriges regering bör prioritera det. Jag vill att regeringen arbetar internationellt för att terrororganisationen ska ställas till svars, och jag vill att stödet till arkeologer ökas. Därför yrkar jag bifall till reservation 9.

Anf. 79 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Eftersom jag redan har hållit mitt anförande vill jag bara förtydliga att jag yrkar bifall till Kristdemokraternas reservationer nr 12 och 18.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 31.)

§ 21 Riksrevisionens rapport om skyddet mot oegentligheter inom migrationsverksamheten vid utlandsmyndigheterna

Konstitutionsutskottets betänkande 2018/19:KU15
Riksrevisionens rapport om skyddet mot oegentligheter inom migrationsverksamheten vid utlandsmyndigheterna (skr. 2018/19:15)
föredrogs.

Anf. 80 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Fru talman! Var och en av oss som medborgare ska kunna vara trygg i att svenska myndigheter, oavsett om det är på hemmaplan eller på beskickningar i utlandet, arbetar för att allt ska gå rätt till väga. Varje misstanke om att så inte sker ska tas på största allvar.

Prot. 2018/19:64
13 mars

Kulturarvsfrågor

*Riksrevisionens
rapport om skyddet
mot oegentligheter
inom migrations-
verksamheten vid
utlandsmyndigheterna*

Utbildning, kontinuerlig fortbildning och förebyggande arbete är viktiga redskap för att stärka tilliten till och respekten för samhällets funktioner. Öppenhet, medvetenhet och ett starkt engagemang är tre begrepp att ta fasta på.

I dag behandlas konstitutionsutskottets betänkande utifrån skrivelsen från regeringen som handlar om Riksrevisionens rapport om skyddet mot oegentligheter inom migrationsverksamheten vid utlandsmyndigheterna. Skrivelsen är en genomgång av de åtgärder regeringen har vidtagit på området, både sådant som var på gång innan Riksrevisionen började sin granskning och sådant som har hanterats med anledning av densamma.

Drygt hälften av Sveriges utlandsmyndigheter i form av ambassader och konsulat har migrationsverksamhet som handlägger ansökningar om visering och uppehållstillstånd i Sverige. Det är dessa som berörs av granskningen.

Granskningarna välkomnas av regeringen, som i sin skrivelse redogör för de åtgärder som vidtagits och det kontinuerliga arbete som sker för att stärka skyddet mot att oegentligheter eller på annat sätt utnyttjande av ställning förekommer.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på följdmotionen.

Fru talman! Det kan vara på sin plats att poängtera regeringens skrivelse om att skyddet mot oegentligheter överlag fungerar väl. Ett ökat antal migrationsärenden och därmed en ökad belastning på beskickningarna samt – vilket kan noteras – fler variationer av oegentligheter gör att utrikesförvaltningen kontinuerligt ser över och ytterligare stärker sina rutiner.

Syftet är just att stärka arbetet mot att enskilda människor, varav en del är lokalt anställda och rekryterade, utnyttjas eller hamnar i situationer där man för egen vinning drar fördelar av sin tjänsteställning. Riksrevisionen konstaterar dels att det finns en risk att myndigheterna utsätts för påtryckningar, dels att antalet anmälningar om oegentligheter vid myndigheterna ökade kontinuerligt mellan 2014 och 2017. Granskningen tar fasta på dessa år, men det bör betonas att signaler har förekommit också tidigare, redan 2010, och att de åtgärder som de facto har vidtagits av nuvarande regering är tydliga steg framåt.

Enligt Riksrevisionen har ansvarsfördelningen ibland varit otydlig mellan de aktörer som har ansvar för utlandsmyndigheterna. Det har också saknats tillräckliga krav på en intern styrning.

I en motion från Moderaterna påpekas att kontrollrutiner väsentligt behöver stärkas för handläggning av migrationsärenden vid utlandsmyndigheter och att ytterligare kraft ska läggas på efterhandskontroller och utredningar. Jag kan också notera särskilda yttranden från Sverigedemokraterna och Centern, som ytterligare vill betona vikten av att markera detta. Som jag ser det är detta tillgodosett i och med det arbete som pågår i Regeringskansliet.

Fru talman! Såväl utrikesutskottet som socialförsäkringsutskottet, där frågor om Migrationsverket hör hemma, har beretts tillfälle att inkomma med yttranden. Utrikesutskottet konstaterar att en rättssäker, effektiv hantering och en god service är mycket viktigt för alla utländska medborgare som vill komma till Sverige för att leva med sin familj, arbeta, studera, besöka affärskontakter, vara turist eller hälsa på släkt och vänner. Det är

viktigt för att detta ska fungera bra. I yttrandet slås fast att utrikesförvaltningen kontinuerligt ser över och ytterligare stärker sina rutiner.

Socialförsäkringsutskottet å sin sida hänvisar till att UD under de senaste åren har vidtagit en rad åtgärder som syftar till att stärka arbetet med att upptäcka oegentligheter och framhåller också här regeringens arbete på området.

Regeringen delar överlag Riksrevisionens iakttagelser, och Utrikesdepartementet har initierat ett arbete för att säkerställa att skyddet mot oegentligheter omedelbart stärks. Man har också vidtagit åtgärder innan granskningen genomfördes.

Regeringen instämmer i bedömningen att Migrationsverkets roll i utredningar vid utlandsmyndigheterna behöver tydliggöras. Därför har UD och Migrationsverket beslutat om ett samrådsdokument om hur misstänkta oegentligheter ska hanteras. Arbetet fortskrider på ett vad jag kan förstå välordnat och fullt godtagbart sätt. En aktuell notering från fjolåret ger vid handen att det 2018 hanterades 69 000 uppehållstillstånd och över 250 000 viseringsärenden vid utlandsmyndigheterna. Totalt inkom detta år 34 anmälningar om misstänkta oegentligheter. Av dessa kunde de misstänkta oegentligheterna styrkas i två fall, och i ett fall utreds misstänkarna fortfarande. Arbetet kan inte gå ut på annat än att eliminera att sådana fall över huvud taget uppkommer. Men trenden visar att åtgärderna haft avsedd effekt. Att arbetet även fortsättningsvis är prioriterat är av stor vikt.

Fru talman! I sammanhanget kan jag också nämna en skriftlig fråga jag nyligen ställt till civilministern angående utbildning i antikorrupsionsarbete utifrån ett tillkännagivande från konstitutionsutskottet som riksdagen gav förra våren. Där har svar inkommit i dag, och i detta ges ytterligare redogörelser för det breda arbete regeringen initierat för att förtroendet för statsanställda och statens institutioner ska vara fortsatt starkt och orubbat.

Statskontoret har, efter regeringens uppdrag, skapat ett statligt nätverk mot korruption. Inom nätverket deltar ca 230 myndigheter i en kompetenshöjande process för lärande och erfarenhetsutbyte. Publikationerna *En vis-selblåsarfunktion – överväganden och praktiska råd* och *En kultur mot korruption* har tagits fram.

För att återknyta till just utlandsmyndigheterna har UD också beslutat om vad man kallar etiska riktlinjer vid utlandstjänstgöring. Dessa riktlinjer gäller för samtliga utsända vid utlandsmyndigheterna, oavsett huvudman. De ska också vara vägledande för den lokalt anställda personalen. Även honorärkonsuler förväntas beakta vad som sägs i dem. Dessa riktlinjer, som togs fram 2018, ersätter för övrigt de tidigare riktlinjer som infördes 2012.

Transparens och kontinuerlig uppföljning av regelverket är givetvis av stor vikt, och utifrån den skrivelse vi i dag har att ta ställning till handlar det om ett ständigt pågående arbete för fortsatt tillit till, respekt för och trygghet med samhällets funktioner.

(Applåder)

Anf. 81 PER SÖDERLUND (SD):

Fru talman! Riksrevisionens rapport *Skyddet mot oegentligheter inom migrationsverksamheten vid utlandsmyndigheterna* visar att det har förekommit flera allvarliga brister i den verksamheten. Många av riskanalyserna har inte hållit tillräckligt hög kvalitet. Obehörig personal har haft

Prot. 2018/19:64

13 mars

-----

*Riksrevisionens
rapport om skyddet
mot oegentligheter
inom migrations-
verksamheten vid
utlandsmyndigheterna*

tillgång till känsliga it-system. Risker för oegentlighet vid bokningen av intervjutider har upptäckts. Det har funnits risk för oegentligheter vid handläggningen av migrationsärenden på grund av att bestämmelser och stöd har saknats när det gäller vilka kontrollrutiner som bör finnas. Lokalanställd personal har saknat kunskap om eller varit dåligt utbildad i hur de ska hantera oegentligheter.

Riksrevisionen konstaterar slutligen att kontrollen av utlandsmyndigheternas migrationsverksamhet varit så undermålig och skett i så liten utsträckning att den inte bidragit till att upptäcka oegentligheter. Det är alltså omöjligt att avgöra om det låga antalet anmälningar om oegentligheter beror på att kontrollerna varit undermåliga. I värsta tänkbara scenario kan det under lång tid ha förekommit ett flertal oegentligheter och en omfattande korruption vid utlandsmyndigheterna då det de facto saknats reell möjlighet att upptäcka felaktigheter i handläggningen av migrationsärenden. Det framstår som sannolikt att betydligt fler oegentligheter hade kunnat upptäckas och anmälas om rutinerna och förutsättningarna hade varit bättre.

Sammantaget har det stora antalet brister med stor sannolikhet skadat förtroendet för migrationsverksamheten vid utlandsmyndigheterna. Som utskottet anför kan det dock konstateras att regeringen i stora delar följt Riksrevisionens rekommendationer och börjat vidta flera föreslagna åtgärder. Även om vi uppfattar några av dessa åtgärder som något otydliga menar vi att åtgärderna som nu vidtas behöver utvärderas innan riksdagen tar initiativ till ytterligare åtgärder.

Fru talman! Sverigedemokraterna ser mycket allvarligt på de uppgifter som framkommit och har också lämnat in en begäran till konstitutionsutskottet om granskning av regeringens hantering av oegentligheterna inom migrationsverksamheten vid utlandsmyndigheterna. Utifrån den information vi har i dagsläget är det dock svårt att bedöma om det behövs ytterligare åtgärder än de som Riksrevisionen föreslår eller hur resultatet av nyiligen påbörjade åtgärder kommer att utfalla.

Vi föredrar därför att i kommande höstgranskning granska hur regeringens styrning av utlandsmyndigheterna fungerar, särskilt med fokus på frågor som rör oegentligheter, rutiner och styrning. Det kommer då att vara tydligare om de nu påbörjade åtgärderna har fått eller kommer att få önskad effekt. Det kommer också att vara lättare att bedöma vilka eventuella ytterligare åtgärder som behövs för att komma till rätta med problemen.

För att inte störa de påbörjade åtgärderna tror vi att det är viktigt att de får komma på plats och deras effekter utvärderas innan nya åtgärder föreslås. Därför vill vi vänta med att föreslå ytterligare åtgärder för att komma till rätta med de problem som Riksrevisionen påpekat.

I detta anförande instämde Matheus Enholm (SD).

Anf. 82 LINDA YLIVAINIO (C):

Fru talman! När vi nu debatterar regeringens skrivelse om Riksrevisionens rapport om skyddet mot oegentligheter inom migrationsverksamheten vid utlandsmyndigheterna vill jag inledningsvis välkomna den granskning Riksrevisionen gjort och de åtgärder regeringen vidtagit med anledning av den.

Det är en gedigen granskning som Riksrevisionen gjort, och i den uppmärksammas allvarliga brister, risker och sårbarheter inom migrationsverksamheten vid utlandsmyndigheterna. Det är därför mycket angeläget att dessa brister, risker och sårbarheter åtgärdas och hanteras.

Det är därför glädjande att Utrikesdepartementet när Riksrevisionen inledde granskningen faktiskt påbörjade ett arbete med att vidta många åtgärder för att avhjälpa de fel och brister som uppdragats.

Fru talman! I dag hanterar 60 utlandsmyndigheter, alltså ambassader och konsulat, migrationsverksamhet. Det är ett stort antal, med tanke på att 60 av Sveriges ca 100 utlandsmyndigheter bedriver sådan verksamhet. Riksrevisionens rapport beskriver på ett bra sätt hur sårbara och därmed riskexponerade för oegentligheter dessa verksamheter är med tunn personalbemanning, lokalanställda med varierande utbildning, utsända på korta tjänstgöringar och bristande kontinuitet, hög arbetsbelastning och enpersonshandläggning. Frågan kan ställas om vi verkligen klarar av att bedriva migrationsverksamhet i den här omfattningen på ett rättssäkert sätt. Jag är säker på att regeringen överväger det, och jag tror att vi i riksdagen också har skäl att reflektera över denna fråga.

Enligt Riksrevisionens generella erfarenhet är otydlig ansvarsfördelning en faktor som i sig skapar risker. Den otydliga ansvarsfördelningen mellan UD, utlandsmyndigheterna och Migrationsverket är därför sedan tidigare ett känt problem. I arbetet med vårt betänkande har vi fått veta att Ansvarsutredningens förslag 2017 och Statskontorets förslag att ge Migrationsverket huvudansvar för migrationsverksamheten bereds i Regeringskansliet. Det är angeläget att regeringen återkommer till riksdagen med information om hur man avser att hantera denna risk och hur ansvarsfördelningen kan tydliggöras. Det kommer att bli viktigt för riksdagen att följa upp utfallet av denna beredningsprocess.

Fru talman! Regeringen redovisar i sin skrivelse de åtgärder som i övrigt vidtagits för att åtgärda de brister, risker och sårbarheter som Riksrevisionen identifierat när det gäller att hantera risker för oegentligheter samt för att förebygga, upptäcka och hantera anmälda fall av oegentligheter. Det är bra att regeringen nu vidtar åtgärder, men på ett par punkter önskar Centerpartiet att regeringen gått längre. Dessa har jag pekat på i mitt särskilda yttrande i utskottets betänkande.

En fråga handlar om integriteten och den oberoende granskningen i Regeringskansliets internrevision respektive Utrikesdepartementets inspektioner. Regeringen har tyvärr inte valt att följa Riksrevisionens förslag att genomföra dessa fristående från varandra utan avser att fortsätta genomföra samordnade inspektioner. Detta är en viktig aspekt i det bredare arbetet med att säkerställa att oegentligheter upptäcks, och jag beklagar regeringens bedömning i den delen.

En annan viktig fråga handlar om hur anmälda oegentligheter ska hanteras. Riksrevisionen föreslog i rapporten att UD på ett mer systematiskt sätt skulle informera både internt och externt om påstådda och inträffade fall av oegentligheter för att dra lärdomar av detta. Riksrevisionen menar att en systematisk spridning av sådan information om fall och risker skulle möjliggöra för utlandsmyndigheterna att lära av varandra och att utrikesförvaltningens arbete med nolltolerans mot korruption också skulle gynnas. Dessvärre har regeringen bedömt att det räcker med intern informa-

tion. Centerpartiet menar att en ökad öppenhet och transparens även externt skulle stärka det viktiga antikorrupsionsarbetet och ytterligare stärka arbetet med att förebygga och upptäcka oegentligheter.

Med detta sagt, fru talman, kommer det att bli mycket intressant att följa regeringens fortsatta arbete med att öka skyddet mot oegentligheter inom migrationsverksamheten vid utlandsmyndigheterna. Riksrevisionens granskning lämnar många värdefulla bidrag till detta arbete.

En sak är säker: Ännu återstår mycket och systematiskt arbete från regeringens och berörda myndigheters sida för att såväl på kort som på lång sikt angripa de brister, risker och sårbarheter som finns och som tyvärr har ökat över tid.

Anf. 83 ERIK OTTOSON (M):

Fru talman! Till att börja med yrkar jag bifall till Moderaternas reservation.

Fru talman! ”200 visum stulna från ambassad.” ”Misstankar om svarthandel med köplatser för uppehållstillstånd.” ”Godkände visum – misstänks för mutor.” ”Falsa visum utfärdade på svensk ambassad.” Alla de här rubrikerna handlar om svenska ambassader, uppehållstillstånd och visum.

Våra viseringar och uppehållstillstånd har ett stort värde. Det ökar risken för att utlandsmyndigheterna utsätts för påtryckningar från sökande som vill få gynnande beslut eller snabbare handläggning. En av våra ambassadörer har sagt följande rörande uppgifterna om möjligheter att komma före i kön genom att köpa sig till en köplats: ”Det är mycket allvarligt av den enkla anledningen att du inte ska kunna köpa dig före i kön för det första, och för det andra är det så att folk i det läget försöker tjäna pengar på någon i en utsatt situation. Vi har nolltolerans mot korruption och oegentligheter.”

Riksrevisionen har granskat skyddet mot oegentligheter inom migrationsverksamheten vid utlandsmyndigheterna fram till i maj förra året. Den skrev dock redan 2013 en granskningsrapport om statliga myndigheters skydd mot korruption och betonade att det förebyggande arbetet och den interna styrningen och kontrollen behövde stärkas.

Riksrevisionen konstaterar i sin senaste granskning att anmälda och påstådda oegentligheter vid utlandsmyndigheterna har ökat kontinuerligt mellan 2014 och 2017. Granskningen har utgått från frågor som gäller skyddet mot oegentligheter inom migrationsverksamheten vid utlandsmyndigheterna när det gäller hanteringen av risker för oegentligheter, förebyggande av oegentligheter, upptäckt av oegentligheter och hanteringen av anmälda fall av oegentligheter.

Det stämmer, som regeringen uttrycker i sin skrivelse, att Utrikesdepartementet har vidtagit flera åtgärder för att stärka skyddet för oegentligheter inom migrationsverksamheten vid utlandsmyndigheterna under det senaste året. Riksrevisionen bedömer dock att skyddet på de fyra granskade områdena fortfarande är svagt och behöver stärkas. Det gäller särskilt kontrollrutinerna i handläggningen av migrationsärenden, efterhandskontroller av migrationsverksamheten och utredningar av påstådda oegentligheter.

Dessutom skriver Riksrevisionen att ansvaret för migrationsverksamheten vid utlandsmyndigheterna är otydligt uppdelat mellan utlandsmyndigheterna, Utrikesdepartementet och Migrationsverket. Detta påpekades även i Ansvarsutredningens betänkande från 2017. Oklara ansvarsförhållanden leder till särskilda utmaningar i att säkra ett betryggande och gemensamt skydd mot oegentligheter vid utlandsmyndigheterna.

På rekommendationen om att Regeringskansliet bör säkerställa att internrevisionen genomför fristående revisionsbesök vid utlandsmyndigheterna svarar regeringen i stället att det ska avgöras av Regeringskansliets internrevision inför respektive revisionsbesök.

Vi moderater har följt upp Riksrevisionens rapport med en följdmotion där vi noterar att regeringen till viss del har tagit till sig av Riksrevisionens slutsatser samtidigt som vi även anser att det behövs ytterligare åtgärder.

Oegentligheter inom migrationsverksamheten riskerar att skada förtroendet för utlandsmyndigheterna men även att påverka statsförvaltningens legitimitet. Kontrollrutinerna för handläggningen av migrationsärenden vid utlandsmyndigheterna måste förstärkas väsentligt och efterhandskontrollerna och utredningarna om oegentligheter utvecklas och förbättras.

Fru talman! Det ska, som sagt, vara nolltolerans mot korruption och oegentligheter inom migrationsverksamheten vid de svenska utlandsmyndigheterna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 31.)

§ 22 Granskning av rapporter och meddelande om subsidiaritet och proportionalitet m.m.

Konstitutionsutskottets utlåtande 2018/19:KU23

Granskning av rapporter och meddelande om subsidiaritet och proportionalitet m.m. (COM(2018) 490, COM(2018) 491, COM(2018) 703 och dnr 400-2018/19)

föredrogs.

Anf. 84 DANIEL ANDERSSON (S):

Fru talman! Vi har ett ansvar att vara en aktiv och bidragande del i det europeiska samarbetet. Vi är inte bara ett land bland flera länder, utan vi är en aktör som både vill och ska bidra till utvecklandet och stärkandet av de lagar som gör våra gemensamma samhällen bättre.

Därför är det för mig glädjande att få belysa nödvändigheten i just subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna. Detta är en viktig del i att komma framåt i dessa frågor. Vi kan se i granskningen att riksdagen sammanlagt har prövat 876 förslag och tagit fram 74 motiverande yttranden, vilket innebär att vi har haft invändningar mot 8 procent av samtliga förslag som lagts fram.

Vi kan konstatera att riksdagen i hög grad fortsätter med subsidiaritetsprövningarna medan andra parlament väljer att inte pröva i samma utsträckning som tidigare.

*Granskning av
rapporter och
meddelande om
subsidiaritet och
proportionalitet m.m.*

Det vi ska komma ihåg är att genom fördragen har vi fört över befogenheter till unionen, och vi styr dessa genom användandet av just subsidiaritetsprincipen. Därmed har vi, som tidigare nämndes, i 8 procent av fallen tyckt att lagförslag kan tillämpas på ett bättre sätt än vad grundförslaget uttryckte.

Fru talman! Subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna ger oss möjlighet att påverka eller i alla fall, och det är ack så viktigt, uttrycka vår ställning till både hur och var ett beslut bör tas.

För att göra det lite tydligare innebär detta alltså att vi har fått verktyg för att kunna besluta på olika sätt. Det vore dumt om vi inte använde oss av dessa, och vi kan läsa oss till i rapporten att ett bra arbete med prövningarna har gjorts. Men vi ska komma ihåg att användningen av dessa olika prövningssätt stärker både trovärdigheten och legitimiteten gentemot medborgarna när det gäller att vi ledamöter gör vår insats i går och i dag för ett bättre samhälle i morgon – förutsatt att man tillämpar principerna på rätt sätt så att medborgaren känner en större acceptans för politiken. Enligt rapporten upplevs det att tillämpningen har uppnåtts i hög grad.

Fru talman! Sverige är ett land där vi känner en stark tillhörighet och gemenskap. Det är ett land bland flera länder som aktivt ska fortsätta bidra till EU:s gemensamma demokratiska process. Men jag pratar inte om i går eller i dag, utan jag pratar om det samhälle vi kommer att ha i morgon och det samhälle som vi tillsammans ska skapa och som är byggt på samsyn, demokrati och sammanhållning.

Rapporten vittnar i flera delar om att vi som land har föregått med gott exempel genom att pröva de olika lagstiftningarna genom den möjlighet som prövningsmöjligheterna ger oss, och det förvånar mig inte. Som svensk förväntar jag mig inget annat än att vi gör vårt yttersta. Vi ska pröva, och vi ska utmana om möjlighet ges. Vi ska inte göra mindre av det som gör oss mer trovärdiga och som gör att besluten tas så nära medborgaren som det bara går med bästa möjliga effekt.

Fru talman! Konstitutionsutskottet har granskat rapporter och meddelande om subsidiaritets- och proportionalitetsprincipernas tillämpning. Med detta sagt yrkar jag bifall till konstitutionsutskottets ställningstagande att lägga KU23 till handlingarna.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 31.)

Förskolan

§ 23 Förskolan

Utbildningsutskottets betänkande 2018/19:UbU7
Förskolan
föredrogs.

Anf. 85 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Svensk förskola är något vi kan vara stolta över. Många utländska delegationer kommer hit för att titta på hur vår förskola fungerar.

Alliansregeringen stärkte förskolans roll genom att göra den till en egen skolform. Med målmedvetna satsningar stärktes kvaliteten, inte minst pedagogiskt. Det är en utveckling som vi ska vara rädda om.

Den viktigaste förutsättningen för att säkerställa kvalitet är att det finns utbildade förskollärare som kan ansvara för den pedagogiska kvaliteten och utvecklingen. Det är redan i dag brist på förskollärare. Och enligt Skolverkets prognoser kommer det att bli värre. Det behöver utbildas fler förskollärare, och de som i dag jobbar i förskolan måste känna att det är attraktivt att arbeta kvar.

Fru talman! Förskollärare borde ha möjlighet att bli förstelärare. Det skulle höja statusen och locka fler till yrket. Det skulle även vara ett sätt att få befintliga förskollärare att stanna kvar i yrket eftersom de kan känna att det finns möjlighet att göra karriär.

Förskollärarnas kompetens behöver också stärkas. Det är inte minst viktigt för att stärka läroplanens inslag av matematik, naturkunskap och teknik. Förskollärarnas möjligheter och kompetensutveckling måste därför stärkas, och Förskolelyftet behöver permanentas och kompletteras med digital kompetens.

I dag finns ingen kompletterande pedagogisk utbildning för akademiker och yrkesverksamma som vill bli förskollärare. Vi moderater vill att en sådan ska införas, för att underlätta för människor som vill skola om sig till förskollärare. Vi måste ta till vara dem som är intresserade av att jobba i förskolan.

Fru talman! I den utvärdering av förskolan som Skolinspektionen har gjort och som presenterades förra året framkommer att kvaliteten skiftar mellan förskolor. Förskolan är inte likvärdig.

Skolinspektionen är ansvarig för tillsyn av kommunala förskolor. I praktiken innebär det att de gör få fysiska besök på förskolor vid sina kommuninspektioner. De intervjuar ofta ett urval av föräldrar och personal men besöker sällan själva verksamheten. När det gäller fristående förskolor är det kommunerna som ansvarar för tillsynen. Skolinspektionen har i utvärderingar konstaterat att kommunernas tillsyn är av varierande kvalitet.

Vi moderater anser att det är viktigt att kvaliteten i förskolorna följs upp. Om man menar allvar med att vilja ha en likvärdig förskola måste även uppföljningen fungera på ett likvärdigt sätt över hela landet, oavsett vilken huvudman som bedriver verksamheten. Vi anser att det behövs en översyn av hela systemet för tillsyn av förskolor, för att säkerställa att alla barn har tillgång till en förskola av hög kvalitet.

Fru talman! Förskolan utgör ett viktigt första steg i utbildningssystemet. I och med den nya läroplanen stärktes fokuset på lärande. Vi moderater anser att det uppdraget bör stärkas ytterligare genom att förskolan får mätbara kunskapsmål.

När barnen går vidare till förskoleklass är det viktigt att överlämningen sker metodiskt för att garantera att de nya lärarna redan från dag ett känner till barnens behov och förutsättningar. Skolverket bör få i uppdrag att ta fram ett stöd för att kvalitetssäkra överlämningen mellan förskola och förskoleklass.

Förskolans uppgift är att lägga grunden inför skolstarten. Det spelar särskilt stor roll för barn som kommer från studieovana hem. I min hemkommun har man utökat tiden i förskolan för barn som har föräldrar som är arbetslösa. Det är ett sätt att säkerställa att barn från mer socioekonomiskt utsatta hem får bättre förutsättningar att klara skolan. Vi moderater vill att barn till föräldrar som står utanför arbetsmarknaden ska få mer tid i förskolan. Vi vill utöka rätten till förskola till 30 timmar i veckan för barn vars föräldrar får långvarigt försörjningsstöd eller är arbetslösa.

Barn till nyanlända är en annan grupp som har särskilt stort behov av en förskola av hög kvalitet som kan arbeta med språkutveckling. Riksdagen har redan gjort ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att undersöka hur en obligatorisk förskola med språkutveckling kan införas. Förskolan fyller en särskilt viktig roll för de barn som inte talar svenska eller som har föräldrar som inte är svensktalande.

Vi moderater står naturligtvis bakom alla våra reservationer. Men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation nr 4.

Anf. 86 MICHAEL RUBBESTAD (SD):

Fru talman! Vi stöder självklart samtliga 12 reservationer från Sverigedemokraterna. Men jag vill yrka bifall särskilt till reservationerna 4 och 14.

Vi debatterar i dag förskolan och de sextioalet inkomna motionerna på området. Ämnen som berörs är bland annat förskolans inriktning och kvalitet, deltagande i förskola samt annan pedagogisk verksamhet. Något som vi däremot inte berör i tillräcklig utsträckning i dag men som vi behöver återkomma till är arbetsmiljön och arbetsvillkoren för alla anställda inom förskolan runt om i landet. Jag tänker främst på det så kallade Förskoleupproret och de tusentals vittnesmål som berättar om en fullständigt ohållbar vardag.

Även om vi inte berör det i tillräcklig utsträckning just i dag vill jag sända en hälsning till alla personer som ligger bakom upproret: Vi hör er. Vi ser er. Vi tar del av era historier. Och ni har mitt ord på att jag som politiker kommer att göra vad jag kan under mandatperioden för att förbättra er situation.

Såväl SD som M, KD, C och L talar om en obligatorisk språkförskola i någon form i de motioner vi avhandlar i dag. I motionen *Reformagenda för Sverige* från bland andra C och L kan man till exempel läsa att ”inga barn ska börja grundskolan utan att kunna svenska”. Därför föreslog C och L tillsammans med M och KD införande av en obligatorisk språkförskola för nyanlända.

I Sverigedemokraternas motion på området står det att ”många barn med utländsk härkomst växer upp i våra utsatta områden utan att ta del av den svenska kulturen, våra svenska värderingar och vårt sätt att leva”. Sverigedemokraterna vill därför ”att de barn som växer upp i utsatta områden med två utländska föräldrar från tre års ålder obligatoriskt ska gå i förskola”.

SD, M, KD, L och C är alltså överens om att en obligatorisk språkförskola ska införas. Vi har en majoritet i Sveriges riksdag. Men sedan finns också januariöverenskommelsen.

Moderaterna och Kristdemokraterna står fortfarande bakom den gemensamma motionen. Vi i Sverigedemokraterna har valt att ställa oss bakom den och yrka bifall till reservationen. Centern och Liberalerna backar däremot från sin egen motion med hänvisning till att man avser att genomföra förslaget i enlighet med den sakpolitiska januariöverenskommelsen.

Den enda trösten här är att förslagen trots allt är relativt lika, i alla fall på papperet. Men de är uppenbarligen så pass olika att C och L bedömer att de inte kan yrka bifall till sin egen motion och sin egen politik. Jag återkommer till varför jag anser att den nuvarande regeringens politik för förskolan inte är rätt väg att gå.

I den fria lek som ska dominera förskolan tränar sig barnen på social kompetens, samarbete, kreativitet och initiativförmåga. Att barnen utvecklar sin språkliga förmåga är grundläggande för en lyckad skolstart. Vi tycker att man i stället för att erbjuda modersmålsundervisning till barn med utländsk härkomst ska satsa dessa resurser på extra träning i svenska språket. Det är ju det svenska språket barnen ska lära sig för att fungera i samhället och kunna skaffa sig ett arbete i vuxen ålder.

Språket är den enskilt viktigaste faktorn för lyckad integration. Utan ett godtagbart språk är chanserna att lyckas i samhället tyvärr väldigt små. Därför vill vi att samtalsspråket på våra förskolor ska vara svenska. Vi vill också att alla som anställs i våra förskolor ska tala godkänd svenska för att erhålla anställning.

Redan i dag står det inskrivet i skollagen att den som bedriver pedagogisk verksamhet på en förskola ska ha minst *en* utbildad förskollärare. Trots det förekommer det att förskolor helt saknar utbildad personal. Det är inte acceptabelt. Sverigedemokraterna vill därför att Skolverket och SKL utformar nationella riktlinjer med krav på Sveriges kommuner att vidta åtgärder mot de förskolor som inte följer skollagens bestämmelser gällande kompetens. Men vi kan konstatera att en majoritet i denna kammar tyvärr inte anser att förskolor utan utbildad personal är ett tillräckligt stort problem för att man ska agera.

All undervisning och planerad verksamhet i förskolan ska vara evidensbaserad, eller som minst inte strida mot tillgänglig evidens och beprövad erfarenhet. Det innebär att vi inte vill att förskolan bedriver genusstyrande verksamhet. Detta innebär självklart inte att vi ska tvinga in barn i könsstereotyper utan att vi låter barn utvecklas i den riktning som faller dem naturligt.

Inte heller ska politiska trender eller aktuella flugor få genomslag i förskolepedagogiken. Partipolitik ska utövas i de demokratiska arenor vi har för detta, vilket inte är förskolan.

Tidningen Världen idag är en rikstäckande och politiskt obunden nyhetstidning på kristen grund. Tidningen har bland annat nominerats till Stora journalistpriset och har även vunnit Guldspaden. De flesta ledamöter här i kammaren är nog bekanta med den eftersom vi erhåller den i våra postfack ungefär tre gånger i veckan.

För omkring sex månader sedan publicerade tidningen en artikel efter att en anställd barnskötare hade slagit larm. Den handlade om en förskola i Sydsverige där alla barn ska benämnas ”hen”. Vidare slänger man Astrid Lindgren-böcker, och pojkar pressas att bära klänning.

Droppen för barnskötaren i fråga var när en flicka, efter att ha benämnts ”hen” i flera månader, ställde frågan: Är jag en flicka eller en pojke? Barnskötaren besvarade frågan, trots att hon inte fick, och sa: Du är en flicka.

I barnböckerna på förskolan hade ”han” och ”hon” strukits över med Tippex och ersatts med ”hen”. Man slängde Pippi-böcker för att det inte fanns några könsneutrala personer i dem. Dockor, bilar och tågleksaker åkte ut. Där fanns endast leksaker som till exempel lego eftersom dessa inte ansågs falla inom ramen för en viss könsnorm. Mamma och pappa ska benämnas ”förälder”, och man bytte ut ord som ”snögubbe” och ”jultomte” till könsneutrala benämningar som ”snöfigur” och ”julperson”.

När man ställer sig frågan hur detta vansinne har kunnat uppstå behöver man tyvärr inte gå längre än till exempelvis det pressmeddelande som regeringen inför förändringen av läroplanen för grundskolan sände ut. Man skrev: ”Regeringen ändrar också i läroplanen så att begreppen barn och elever används – i stället för begreppen flickor och pojkar.” Vidare ska barn få lära sig att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.

I läroplanen för förskolan kan vi läsa att förskolans arbetslag ska utmana barnen att inte göra könsstereotypa val. I stället för ett jämställdhetsarbete som ger barn lika möjligheter ska pedagogerna i förskolan alltså kliva in och påverka barnens lek och beteende.

Vidare kan det faktum nämnas att regeringen vill att 15-åringar ska kunna genomgå könsbyte utan vårdnadshavarens samtycke eller delaktighet, något som tack och lov har fördömts av Lagrådet.

Jag skulle kunna fortsätta med exempel. De tar tyvärr inte slut. Detta är anledningen till att jag är mycket kritisk till att regeringens politik är den linje som tack vare januariöverenskommelsen ska råda i förskolan när det egentligen finns en majoritet för en helt annan inriktning.

Artikeln som jag hänvisar till är således mycket upprörande att läsa men tyvärr inte speciellt förvånande. Jämställdhet handlar om att vi ska ha samma möjligheter och samma rättigheter, oavsett kön, vilket redan finns lagstadgat. Om vi i stället för att sträva efter könsneutralitet accepterar varandras olikheter kan vi använda våra olika egenskaper för att komplettera varandra och samarbeta. *Det* är jämställdhet på riktigt.

Jag vill avsluta med en retorisk fråga till kammaren: Kommer ni ihåg när vi var små och gick i förskolan och mådde dåligt för att vi inte hade könsneutrala leksaker?

Det gör inte jag heller.
(Applåder)

I detta anförande instämde Jörgen Grubb, Patrick Reslow och Robert Stenkvist (alla SD).

Anf. 87 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Fru talman! Jag har ett par frågor. Det gäller först tillagningskök. Jag har ett långt förflutet ute i en kommun och är nyfiken på hur mycket Sverigedemokraterna har avsatt för detta. Har Sverigedemokraterna någon som helst aning om vad det kostar om man bygger om ett mottagningskök till ett tillagningskök? Hur ser finansieringsförslaget ut?

Det här är ett väldigt populistiskt och trevligt förslag som man kan hålla med om. Det låter jättebra, men det är inte mycket värt om det inte finns pengar avsatta. Jag kan garantera att kommunerna själva inte har medel tillgängliga så att de kan genomföra en sådan omfattande ombyggnation av alla sina förskolor.

Fru talman! Jag har en annan fråga som handlar om evidens, vilket ledamoten talade sig väldigt varm för när det gällde bristen på evidens avseende genuspedagogik.

Ledamoten tog upp modersmålsstödet i förskolan. I era motioner står det ”modersmålsundervisning”. Denna benämning stämmer inte riktigt, för modersmålsundervisning i egentlig mening förekommer inte i förskolan. Däremot har barn rätt till stöd för att utveckla sitt modersmål. Det finns oerhört mycket forskning som pekar på att om man inte utvecklar sitt eget modersmål först är det väldigt svårt att lära sig ett annat språk. Evidensen för att i förskolan få stöd för sitt eget modersmål är väldigt stark. Det verkar ni i detta hänseende välja att bortse från.

Anf. 88 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Tack, Maria Stockhaus, för det första replikskifte jag har i min karriär som politiker i Sveriges riksdag!

Vad gäller tillagningskök har jag tyvärr inte siffrorna framför mig och kan därför inte ge dig några exakta kronor och ören. Jag har dem inte med mig. Sverigedemokraterna har ett stimulansbidrag till kommunerna så att de ska ges möjlighet att påbörja detta arbete. Det handlar helt enkelt om ett samarbete mellan riksdag eller staten och de lokala förskolorna och kommunerna för att de ska kunna genomföra detta.

Det rör sig om lite olika summor för att ställa om ett kök. Det beror på förutsättningarna från början. Det kan röra sig om alltifrån 100 000 och uppåt. Det är väldigt olika från fall till fall. Vi satsar till en början en stimulanspeng för att de ska kunna påbörja detta. Sedan får vi löpande se hur det utvecklas. Kanske behöver vi satsa mer, eller så räcker pengarna och blir till och med över.

När det gäller modersmålsundervisning eller modersmålsstöd finns det enligt mig lika mycket studier som pekar åt det andra hållet och att det inte ger någon direkt effekt. Det beror lite grann på hur man tittar på det. Det finns såklart forskning som stöder detta, men det finns också forskning som säger att det inte ger någon direkt effekt.

Anf. 89 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Fru talman! Som jag trodde är förslaget om tillagningskök ett slag i luften och ren populism. De flesta kommuner runt Stockholm, som jag kommer ifrån, kämpar för att klara av att erbjuda förskoleplats i tid, det vill säga bygga ut antalet förskoleplatser. Ett stimulansbidrag på 100 000 per kök för att ställa om tror jag till att börja med är lågt räknat. Uppskattningen av vad detta kommer att kosta är inte realistisk. Dessutom är frågan

om man ska prioritera förskoleplatser eller tillagningskök. I vissa fall kan maten i större kök ha bättre kvalitet. Att det alltid är bäst med tillagningskök är en floskel.

Jag vill gärna höra av Michael Rubbestad vilken forskning som har kommit fram till att det inte är viktigt att ha modersmålsstöd och att inte lära sig sitt modersmål först. Kan Michael Rubbestad ge namnet på någon forskningsrapport eller någon forskare som har kommit fram till detta?

Anf. 90 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Tack för detta, Maria!

Det kan börja vid 100 000. Det kan såklart också bli betydligt dyrare än så. Det är extremt varierande från fall till fall. Man kan heller inte se på bara Stockholm, som är ett enskilt exempel. Förutsättningarna är olika beroende på var man befinner sig i landet. Det kan också handla om olika avstånd mellan förskolorna. Se bara på Vilhelmina kommun, som är, tror jag, 32 mil bred. Det är ganska långt mellan de olika förskolorna.

Vi riktar ett första stimulansbidrag och får sedan se hur det faller ut. Därifrån kan vi utveckla det. Men vi måste börja någonstans. Vi tror nämligen på idén om tillagningskök.

Vad gäller forskningen kan jag inte här och nu ge dig några konkreta namn. Men om du är intresserad, Maria, kan jag självklart ta fram konkreta exempel och återkoppla. Jag fortsätter gärna diskussionen vid ett senare tillfälle.

Anf. 91 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna om det något tjatiga påpekandet om talmansrollen. Vi talar via talmannen och inte med förnamn, ett "du" eller direkt till ledamoten.

Anf. 92 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Till en början vill jag säga att vi såklart står bakom alla våra motioner, men jag vill särskilt yrka bifall till reservation nr 2.

Det gläder mig väldigt mycket att kunna stå här i Sveriges riksdag och debattera förskolan. Det finns knappt något som är viktigare för våra barns välmående och deras långsiktiga utveckling.

Det är där vi vill börja. Vad innebär egentligen den långsiktiga målsättningen för barnen i förskolan? Det är självklart att de ska må bra. De ska vara trygga. De ska kunna bygga den framtid de själva vill ha. De ska lära sig att bygga utifrån egna förutsättningar och den egna viljan, inte utifrån andra människors krav. Därför är olika typer av pedagogik som stärker människor att kunna se olika perspektiv väldigt bra även i förskolan.

Det som vi har särskilt fokus på från Centerpartiets sida är att vi vill bygga ut förskolan, så att fler kan få bättre förutsättningar. Det är väldigt viktigt. Nu kommer jag från Malmö, men vi ser även på många andra ställen i landet att det finns oerhört många barn i vårt samhälle som inte får de chanser som andra barn har. Det gäller särskilt i våra utanförskapsområden. Vi ser också i utanförskapsområdena att det är bland de barn som kanske behöver förskolan och den pedagogiska utvecklingen som absolut mest som det är "färrest" som faktiskt tar del av den. Det är någonting som vi i Centerpartiet har särskilt fokus på.

Därför vill vi bygga ut förskolan, så att inte minst de barn som inte har samma tillgång till det svenska språket där hemma får bättre förutsättningar framåt i livet. Det är ju barnen som förskolorna är till för och inte samhället. Det får vi inte glömma i våra diskussioner här.

Om vi ska ge alla barn förutsättningar att bygga sin egen framtid innebär det i dagens samhälle att de måste få förutsättningar för att skaffa sig en utbildning. I dag är det väldigt många som hoppar av grundskolan eller gymnasiet. Vi måste skapa en grund för att klara grundskolan för alla barn. Där är förskolan oerhört viktig.

Något annat som vi särskilt vill fokusera på från Centerpartiets sida är språkets roll i grundskolan. Den måste byggas in i förskolan i ännu större omfattning än i dag. Därför vill vi införa en obligatorisk förskola för barn som kommer hit tillsammans med nyanlända. Det är avgörande att inget barn börjar skolan utan att kunna prata svenska. När de inte kan det blir det mycket svårare att klara grundskolan. Att så många hoppar av skolan hänger kraftigt ihop med att många kommit till landet i ung ålder.

Bland dem som kommer till Sverige före skolåldern är det i dag 85 procent som får behörighet i skolan. Det är kanske bättre än man hade kunnat förvänta sig, men det är mindre än bland dem som är födda i Sverige. Det kan inte accepteras. Om man har kommit till Sverige innan skolan börjar borde man få samma möjligheter att klara skolan. Därför vill vi att fler ska få språkstöd i förskolan. Hur det ska utformas får vi såklart komma tillbaka till i de vidare diskussioner som ska föras bland annat med regeringen.

Det är avgörande att vi har en hög kvalitet i skolan och att det blir ett ställe där fler människor vill jobba. Detta hänger såklart ihop. Har personalen en arbetssituation som inte är trygg och där barngrupperna är för stora blir det oerhört svårt att skapa en trygg situation för varje enskilt barn, vilket är grunden för att barnet ska känna att det är på en bra plats. Därför vill vi se över resurserna. Vi vill ha mindre grupper. Det är en del av de avtal vi nu har skapat i samråd med regeringen, och vi ser fram emot att få genomföra detta. Det ska också avsättas pengar till bättre lärmiljöer, så att det blir en stimulerande miljö.

Det handlar inte bara om att det finns pedagoger för de små barnen. Det handlar också om att den vardag de lever i ska vara stimulerande för dem. Det ska vara en trevlig plats. Vi som har tillbringat mycket tid i förskolan med våra egna barn de senaste åren har sett att det finns oerhört stora skillnader mellan förskolor. Det är många förskolor som inte har en miljö där barnen får den kreativa utmaning som de skulle kunna ha. Detta vill vi också utveckla. Det avgörande för oss är att vi får en förskola där varje barn kan utvecklas utifrån sin egen personlighet, känna sig trygg och få en grund för en bra framtid.

I dag saknas det resurser i förskolan. Därför har vi avsatt större resurser i och med våra avtal med regeringen. Vi vill dessutom ge varje kommun större frihet att se över maxtaxan. När det saknas resurser kan det vara så att några av de människor som tjänar mest skulle kunna bidra mer till förskolans utveckling. Det hoppas vi att vi kan få stöd för.

Med det tackar jag för mig och skickar en särskild tacksam tanke till all personal som arbetar i landets förskolor och ger barnen en trygg vardag. (Applåder)

Anf. 93 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Jag ska erkänna att jag ändrade lite grann i ordningen i mitt anförande när jag hörde den mycket provocerande – men vanligt förekommande – sverigedemokratiska retoriken från talarstolen.

Det ställdes en fråga från Sverigedemokraternas företrädare om huruvida det är någon som har saknat genuspedagogiken. Ja, uppenbarligen. Om man har följt nyheterna de senaste fem, sex, sju, åtta åren har man kunnat se att det är sverigedemokrater som har missat genuspedagogiken. Hade vi haft genuspedagogik i förskolan kanske ni inte ens hade tagit plats i dagens riksdag.

När det gäller modersmålsstöd i förskolan undrar jag om det finns en enda forskningsrapport – ni får gärna citera – som visar att barn som inte kan sitt eget modersmål skulle lära sig svenska bättre än barn som lär sig sitt modersmål samtidigt eller först.

Det blir också väldigt provocerande när en representant för ett parti med företrädare som kallar människor för ”horor” på gatorna, kallar människor för ”babbar” eller hänger ut kvinnor på Flashback och uppmanar människor att våldta dem står i den här talarstolen och talar om att genuspedagogiken inte är viktig. Uppenbarligen är den det.

Innan jag går vidare med mitt anförande yrkar jag bifall till vår reservation nr 15.

Den målmedvetna satsningen på förskolan i Sverige har gjort att den internationellt sett intar en särställning vad gäller omsorg, tillgänglighet, kvalitet och pedagogisk utveckling. Dagligen kämpar förskolans personal, med en stor majoritet kvinnlig personal, för att se till att upprätthålla den särställning som svensk förskola har. Men förutsättningarna är inte alltid de bästa för vare sig personalen eller barnen. Jag skulle därför vilja lyfta fram några områden där det behöver ske en förändring.

Förskolan är det första steget i barnens livslånga lärande. Förskolan påverkar barnen i deras självidentitet och uppfattning om vad flickor och pojkar är, får och kan göra. Könsmaktsstrukturer handlar inte bara om hur pojkar och män uppfattar flickor och kvinnor utan också om hur de uppfattar sig själva. Kunskaperna i förskolan om hur könsroller skapas och upprätthålls bör breddas och fördjupas.

Vänsterpartiet menar inte att det endast är fler lagar som behövs. Det behövs också mer kunskap i alla delar av förskolan, såväl hos barnskötare och förskollärare som hos ansvariga rektorer, administratörer och politiker. Det handlar både om genuskunskap och om handledning i hur kunskapen omsätts i det praktiska dagliga pedagogiska arbetet. Det är ett långsiktigt arbete som ständigt pågår och inte kan väljas bort.

Av skollagen och läroplanens uppdrag samt av det professionella åtagandet följer en skyldighet att ge varje barn möjligheter att utveckla alla sina färdigheter utan att hindras av traditionella könsmonster. Det handlar också om att sprida och ge möjligheter att ta del av det goda arbete som kommit igång på flera håll i landet. Det är viktigt att alla huvudmän, anställda och föräldrar får kunskap om läroplanens bestämmelse om jämställdhet i förskolan och att enskilda förskolor omfattas av detta.

Jag skulle vilja citera ett utdrag från en text av förskolläraren Elizabeth: ”Jag älskar mitt jobb. Ändå kan jag ibland fråga mig vad i hela friden jag gör där, varför jag inte redan för länge sedan flytt fältet. Men jag vet att jag är kvar för att jag brinner starkt för det jag gör när jag är där och för att

jag lever på ett hopp om bättre förutsättningar. --- Likt spelpjäser i ett maktspel arbetar jag tillsammans med mina kollegor vidare. Mot dåliga löner och alla odds fortsätter vi, allt i hopp om att någon över oss i sista stund kan rädda det sjunkande skepp vi befinner oss i. Med de barn som ska bli vår framtid.”

Många andra av de lärare som nu är engagerade i Förskoleupproret instämmer i detta. Förskoleupproret består av pedagoger i förskolan som kämpar för bättre förutsättningar i förskolan. De vill ha mindre barngrupper, högre personaltäthet, planeringstid samt mindre kringuppgifter. Förskoleupproret lyfter även fram frågor om buller i förskolan, bristande resurser och arbetsmiljön i övrigt.

Personalen i förskolan arbetar i allt större barngrupper. Det har blivit fler barn i förskolan med allt längre vistelsetider, samtidigt som personalen har allt fler uppgifter som ska hinnas med, såsom administration, disk, städning, tvätt och andra sysslor. Vi har en läroplan som ska följas, med allt större krav på den pedagogiska verksamheten och på dokumentation. Samtidigt ska personalen finnas där för alla barn och se till att varje barns individuella behov tillgodoses. Det finns dessutom i dag inga regleringar för hur stora barngrupperna får vara.

Fru talman! Många pedagoger i förskolan kan vittna om en hög ljudnivå. Ljudnivån är så pass hög att pedagogernas hörsel tar skada, och hörselnedsättning som tinnitus är vanligt förekommande. Dessutom är det en stressfaktor för både barn och personal. Många barn går i dag i förskolan i alldeles för små lokaler, vilket leder till både onödiga konflikter och hög ljudvolym.

Ett citat från Arbetsmiljöverket: ”Höga ljudnivåer på förskolan är ytterligare ett arbetsmiljöproblem som drabbar både vuxna och barn. Ett forskningsprojekt från Umeå, där 17 förskolor ingick, visade att ljudnivån inom förskolan ligger över 70 decibel i snitt under en arbetsdag, vilket är mycket tröttande och kan skapa stressreaktioner. Det är samtidigt en varierande ljudbild med plötsliga toppar i form av skrik, slammer, omkullvälta stolar och bullriga leksaker. Det är inte ovanligt att personal drabbas av ljudtrötthet, tinnitus och stress.”

Med dagens bristande resurser till förskolan saknas det ofta pengar till vikarier, material och utflykter. Vikarier sätts ofta inte in vid sjukdom eller semester, utan då blir det upp till dem som arbetar i förskolan – som redan har hög arbetsbelastning med höga ljudnivåer och för stora barngrupper – att själva lösa situationen. Personalen i förskolan förväntas dessutom kunna ge barnen det stöd de behöver utan att få extra resurser, handledning eller utbildning.

Vad leder detta till? Självklart leder det till höga sjukskrivningstal på grund av stressrelaterade problem. Frågan är vad som kostar samhället mest i slutändan – välfärdsarbetare som blir sjukskrivna och barn som trängs i för små lokaler med för lite personal eller rejäla satsningar på vår fantastiska förskoleverksamhet runt om i landet.

Fru talman! Jag skulle vilja lyfta upp en sista fråga. Den handlar om barnomsorg på obekvämt arbetstid.

Arbetsmarknaden och våra arbetstider ser olika ut, och lagstiftningen har tyvärr inte hängtt med. Det finns i dag inget krav på kommunerna att erbjuda barnomsorg på obekvämt arbetstid, det vill säga kvällar, nätter och

helger. På en del förskolor är arbetstiderna inte ens anpassade efter att föräldrarna arbetar heltid. Någon av föräldrarna, oftast mamman, förutsätts gå ned till deltid för att hinna ta sig till och från jobbet och lämna och hämta barnen när förskolan har öppnat och innan den stänger. Det finns många som försöker fixa omsorgen på annat sätt för att inte förlora jobbet. Det kan handla om att ta hjälp av släkt, vänner och grannar eller till och med att ta med barnen till jobbet.

Detta är inte en hållbar situation. Brist på barnomsorg på obekvämt arbetstid går stick i stäv med den så kallade arbetslinjen, som många partier här brukar slå sig för bröstet för. Vi borde i stället uppmanera småbarnsföräldrar att arbeta för att försörja sina familjer, och vi borde skapa trygghet, kontinuitet och pedagogisk utveckling. Det kan bara ske om vi också har barnomsorg på obekvämt arbetstid.

Regeringen bör därför överväga en översyn av regelverket kring barnomsorg på obekvämt arbetstid och uppmana kommunerna att tillgodose behoven.

(Applåder)

Anf. 94 JIMMY LOORD (KD):

Fru talman! Jag är både pappa och politiker. Låt mig berätta vad jag som förälder ser som förskolans viktigaste uppdrag. Det kanske kommer att låta banalt i någons öron, men så här är det för mig: Jag tycker att förskolans främsta uppgift är att vara en trygg plats där mitt barn kan lära sig genom lek så som barn gör. Att förskolan ska göra det möjligt för mitt barn att springa glatt i det gröna – eller kanske lite mer det vita den här årstiden – och leka med andra barn. Att det på förskolan ska finnas en tröstande famn om ett knä skulle råka skrapas upp.

För den som har föräldraperspektivet hamnar barnet alltid i centrum. Som förälder vill man också att varje barn ska vara tryggt med att det finns en pedagog som ser just det barnet. Föräldern ska också kunna vara trygg med detta – att man behandlar varje barn som en unik människa.

Har man föräldrarnas perspektiv på förskolan – alltså underifrånperspektivet – oroar man sig också för att många förskolor har svårt att klara av att ge en god omsorg, inte minst på grund av de stora barngrupperna. Förskolepersonal toppar just nu statistiken för sjukskrivningar.

Några ledamöter har redan hänvisat till Förskoleupproret. Jag vill också göra det. Förskoleupproret har samlat berättelser från personalen som visar glappet mellan ambitioner och verklighet.

Så här berättar en pedagog: ”28 år i yrket. Älskar mötet med barnen. Det enda som håller mig kvar. När jag började var vi 15 barn i gruppen och 3,5 personal. Nu är vi uppe i 23 barn och 3 personal. 18 barn på småbarn. Hur ska man orka? Sedan alla kringuppgifter man ska hinna med också. Jag sover dåligt. Har dåligt samvete nästan jämt. Jag pratade inte med det barnet idag!! Jag dokumenterade inte promenaden idag! Jag glömde nämna att A slog huvudet idag!! Jag glömde kissa själv idag!”

Fru talman! Jag kan inte nog understryka vikten av mindre barngrupper i förskolan och god personalbemanning.

Barn är olika. För att alla föräldrar ska hitta ett alternativ som passar just dem och deras barn måste det finnas en väl utbyggd barnomsorg med olika alternativ. Det bör finnas en mångfald av barnomsorgsformer med olika inriktning och huvudmän: förskolor, familjedaghem, öppna förskolor

och fritidshem. Det ställer förstås krav på kommunerna att erbjuda likvärdiga villkor för alla godkända barnomsorgs- och förskoleverksamheter.

Målet för förskolan och annan barnomsorg bör vara att möta varje barns behov av trygg omsorg, stimulans, lek, gemenskap och utveckling.

Målet för Kristdemokraterna är att föräldrarna ska kunna välja den omsorg som är bäst för just deras barn, att det finns olika barnomsorgsformer samt att all barnomsorg håller hög kvalitet.

Fru talman! Barnomsorgspengen är en välkommen och efterlängtd reform. Reglerna innebär att makten över barnomsorgen flyttas närmare föräldrarna, där den rätteligen bör ligga. Dessvärre ger regelverket stort utrymme för kommunerna att på olika sätt förhindra verksamhet som föräldrarna egentligen efterfrågar. Reformen har inte heller marknadsförts, vilket gör att det är få föräldrar som känner till vilka möjligheter som finns. Det behövs bättre information till föräldrarna om barnomsorgspengen och hur den kan användas. Kommunernas skyldighet att informera om barnomsorgspengen behöver därför skärpas.

Fru talman! För en förälder är barnen det viktigaste. Vi vill att de ska ha det absolut bästa. Föräldrar ska kunna känna sig trygga med att det finns tid och en famn att krypa upp i för deras tvååring. Förskolepersonalen ska kunna känna sig trygg med att ha goda förutsättningar att utföra sitt fantastiska arbete. Vidare har barngruppernas storlek betydelse för barns utveckling och lärande. Här, fru talman, har vi fortfarande en väg att gå.

Jag vill avslutningsvis yrka bifall till vår reservation 28, samtidigt som jag förstås ställer mig bakom alla Kristdemokraternas reservationer.
(Applåder)

Anf. 95 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Många kollegor har intygat hur viktig och central förskolans verksamhet är i Sverige. Över 500 000 barn är inskrivna i denna viktiga verksamhet, och vi som är föräldrar till barn i förskolan vet vilken ovärderlig insats barnskötare och förskollärare gör dagligen runt om i landet.

Det som lägger lite begränsningar för riksdagen är att det är kommunerna eller enskilda aktörer som bedriver förskoleverksamhet. Det är till slut de som i vardagen och lokalt kan påverka till exempel barngruppernas sammansättning, satsningar på kompetens, löneutvecklingen och inte minst arbetsmiljöfrågan. Men det är klart att vi från riksdagens och statens sida har ett stort ansvar när det gäller läroplanen och kunskapsinriktningen, för att lärande blandas med lek och för att verksamheten förbereder för förskoleklass och så småningom för skolan.

Det är viktigt att vi ser till att klara rekryteringen av kompetens, inte minst när det gäller förskollärare, och att vi blir bättre på att följa upp kvaliteten inom förskoleverksamheten. I praktiken ligger nämligen ansvaret helt och hållet på den lokala nivån.

Det centrala är naturligtvis att alla barn ska ges möjlighet att gå i förskolan. Det är också, som några har varit inne på, viktigt att föräldrar kan välja förskola, oavsett om den är kommunal eller enskild. Därför måste förskolepengen, informationen och hela systemet fungera så att man som förälder kan göra ett aktivt val som passar en själv.

Även förslaget om språkförskola har nämnts lite kort. Detta var initialt ett förslag som Liberalerna lanserade inför valet. Vi välkomnar naturligtvis att flera partier så småningom anslöt sig till vårt förslag.

Det stämmer inte som Sverigedemokraterna har sagt att vi backar från vårt eget förslag. I stället för att följa upp en motion och göra ett allmänt tillkännagivande, det vill säga en uppmaning till regeringen att eventuellt återkomma med någonting om ett eller två år, har vi som en konsekvens av överenskommelsen med Socialdemokraterna och Miljöpartiet fått in den punkten i avtalet. Jag kan försäkra Sverigedemokraterna om att vi redan nästa vecka ska diskutera denna punkt med ansvarigt statsråd.

Jag känner mig därför absolut trygg med denna hantering. Den obligatoriska språkförskolan kommer att införas under denna mandatperiod. Den är oerhört viktig – pedagogiskt, integrationspolitiskt och inte minst för jämställdheten. En bra förskoleverksamhet och barnomsorg är också viktigt för att fler kvinnor, inte minst utrikesfödda, snabbare ska komma ut på arbetsmarknaden.

När det gäller kvaliteten, fru talman, har vi från Liberalernas sida också föreslagit en nationell förskoleinspektion. Detta kommer vi naturligtvis att fortsätta driva, även utanför det så kallade januariavtalet. I takt med att andelen behöriga, utbildade förskollärare sjunker och barngrupperna blir större och större, och mot bakgrund av stress, arbetsmiljöfrågor och utbyte av förskolechefer som inte klarar av sitt uppdrag, är det helt klart att kvalitetsfrågan blir ännu viktigare.

När det gäller kompetensfrågan och rekryteringen till förskolan är det bekymmersamt att endast ungefär 40 procent av dem som arbetar inom svensk förskola har förskolläraryt utbildning. Det är klart att det finns skillnader. Vissa kommuner är duktiga och har 55, 60 eller 65 procent behöriga förskollärare, men vi har också några allvarliga exempel där man är nere på 20 procent förskollärare och försöker fylla på med barnskötare men också med obehörig personal.

Detta tycker jag är mycket allvarligt. Det kräver en permanent nationell satsning på läslyft, läraryft och kompetens, om vi ska kunna upprätthålla den kvalitet som vi är stolta över. För det är korrekt som flera ledamöter har varit inne på: Vi ska vara stolta över svensk förskola. Personalen gör en fantastisk insats, men det finns stora utmaningar.

Avslutningsvis, för att markera hur viktigt lärandet i förskolan är och hur viktigt det är att vi ökar andelen högskolebehöriga förskollärare i verksamheten, som styrs av en skärpt läroplan där kompetens och utbildningsnivå är helt avgörande för kvaliteten i förskolan, vill jag också yrka bifall till vår reservation 13 i betänkandet.

Anf. 96 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S):

Fru talman! Jag hämtade min dotter på förskolan i fredags eftermiddag. Det var snöblåst och väldigt kallt. Jag förberedde mig mentalt och fysiskt för att senare ansluta mig till Women's March för att uppmärksamma den internationella kvinnodagen. Jag satte mig framför min dotter, såg henne djupt i ögonen och berättade för henne hur bra hon är, att hon är värdefull, att hon aldrig ska göra något bara för att det förväntas av henne, att hon ska stå upp för sig själv och göra det hon gillar och att hon är stark. Hon tittade mig i ögonen och sa: Mamma, jag vet; jag har muskler. Och så spände hon armarna. Såklart du har, sa jag. Du är superstark!

Det samtal vi hade var väldigt genuint. Det kan tyckas vara ett onödigt samtal att ha med en sexåring, men det är det inte. Varje dag måste jag som förälder påminna mig om hur jag uttrycker mig inför mina barn och om att inte göra skillnad på deras prestationer, förmågor, brister eller vad det än må vara, att inte förstärka vissa egenskaper mer än andra och framför allt att inte uppmuntra beteenden som jag som vuxen ser som normativa. Att utmana min förförståelse och inte applicera traditionella, subjektiva uppfattningar på mina egna barn är något jag får jobba med varje dag.

Fru talman! Varför berättar jag då detta? Jo, denna fredagseftermiddag gjorde jag faktiskt skillnad på mina barn – inte för att vara elak utan för att jag vet att deras förutsättningar är olika. Jag hade inte samtalet med min son. Jag hade det med min dotter, för jag vet att hon är en av dem som varje dag kommer att få påminnas om att det som är rätt och riktigt för henne inte alltid är rätt och riktigt utifrån vad samhället, kompisarna eller andra tycker.

Här har förskolan en otroligt viktig roll. Det handlar om att utgå från varje enskilt barn, stimulera och främja kreativitet och nyfikenhet, stödja barnen så att de vågar göra det som stärker deras självkänsla och det som är kul samt att inte begränsa dem, oavsett vilka de är.

Fru talman! I dag debatterar vi alltså utbildningsutskottets betänkande om förskolan, UbU7. Jag vill med detta yrka bifall till utskottets förslag.

Precis som många föregående talare har sagt har vi en fantastisk förskola – en förskola i världsklass. Det är en förskola som förenar lek och lärande, som bygger sin verksamhet på forskning, beprövad erfarenhet och kunskap, som ser till varje barns enskilda behov och som erbjuder barnen trygghet och omsorg. Förskolan ska vara kompensatorisk och bidra till att utjämna skillnader, ge barn rätt förutsättningar att klara kommande skolgång och bidra positivt till allas livsresa.

I betänkandet lyfts motioner med yrkanden där det påpekas att förskolan fyller en viktig roll för de barn som aldrig eller sällan möter svenska språket i hemmet. Riksdagen har på förslag från utskottet riktat ett tillkännagivande till regeringen om att se över hur en obligatorisk förskola med språkutveckling kan införas från tre års ålder. Samtidigt är det viktigt att det görs insatser som främjar språkutveckling hos föräldrarna. För det arbetet har det i budgetpropositionen 2018 avsatts medel för att SKL ska ge kommuner vägledning i hur de kan samordna öppen förskola och insatser för svenska språket under föräldraledigheten.

Fru talman! Vi socialdemokrater vill fortsätta utveckla och ta förskolan vidare in i framtiden. Sedan 2017 ingår förskolan i satsningen Samverkan för bästa skola, där Skolverket har i uppdrag att stödja förskolor med särskilt svåra förutsättningar att förbättra verksamheten. Detta är ett viktigt kvalitetsarbete som kommer att bidra till att ge huvudmännen möjlighet att se över förskolans utvecklingsbehov och erbjuda utbildning och handledning för att nå högre måluppfyllelse. Det ökar jämlikheten och likvärdigheten i förskolan.

I många förskolor går utvecklingen åt rätt håll. I andra går personalen på knäna. Förskolan står inför utmaningar kopplade till ojämlikhet, personalbrist och stora barnkullar. Det är utmaningar som politiken behöver prioritera och lösa. Vi behöver utbilda fler förskollärare och barnskötare och ge dem som arbetar i förskolan bättre förutsättningar.

Därför har regeringen gjort stora satsningar på förskolan under förra mandatperioden. Vi har bland annat byggt ut förskolläraryrket, lagt förslag om en mer attraktiv barnskötarutbildning, reviderat förskolans läroplan och inkluderat förskollärarna i kompetensutvecklingsinsatser som Läslyftet och fortbildningsinsatser inom de nationella skolutvecklingsprogrammen. Vi är tydliga med att professionen ska stärkas. På så sätt stärks också lärandet inom förskolan med utgångspunkt i att främja alla barns individuella behov, utveckling och lusten att lära.

Det är i förskolan vi sätter grunden för det livslånga lärandet, och undervisningen ska bygga på att stimulera och utmana barnen utifrån läroplanens mål. Det är i förskolan alla barn, också de som inte har föräldrar som går i Women's March på internationella kvinnodagen och som inte tar samtalet om manlighetsnormer, ska få sina världar vidgade, få lära sig att de duger som de är och få möta de första bilderna till samhällets, marknadens och populärkulturens könsnormer. Det är i förskolan alla barn grundlägger sin känsla för hur vi som människor bemöter varandra med värme, generositet och respekt för varandras personer.

De nationella riktmärken för barngruppernas storlek som alliansregeringen skrotade har återinförts, och varje år satsar vi 830 miljoner kronor på att minska barngruppernas storlek. Detta är ett arbete som vi kommer att fortsätta.

Det har haft effekt. Enligt Skolverkets statistik har vi nu de minsta barngrupperna på decennier, en högre personaltäthet och en ökning av andelen anställda med förskollärexamen. Men det finns fortfarande utmaningar på området.

Mer behöver göras. Vi är inte nöjda. Vi vet att barn som har gått i en förskola med hög kvalitet blir bättre förberedda för skolan, har bättre språkkunskaper och visar större social kompetens än barn som inte har deltagit i förskolans verksamhet. Detta gäller särskilt barn med tuffa uppväxtvillkor och annan socioekonomisk bakgrund. Förskolans kompensatoriska roll kan inte nog understrykas.

För att kunna möta barnen och deras behov krävs det att man genomför insatser, strukturerar arbetet och ger tid till det kollegiala lärandet. Det handlar om att ge pedagogerna tid att vara pedagoger och att ge möjligheter till god omsorg och omhändertagande, i kombination med fler resurser, speciallärare och specialpedagoger samt ett intensifierat arbete för att förstärka och bygga på den kompetens som finns. Samtidigt behöver också det pedagogiska ledarskapet stärkas.

Forskning visar att förskolans kvalitet är tätt kopplad till ett tydligt och tillgängligt pedagogiskt ledarskap. Därför har vi jobbat för att förskolans chefer ska ha samma yrkestitel som i övriga skolformer och samma rätt att gå den statliga rektorsutbildningen från och med i höst.

Fru talman! För oss socialdemokrater är prioriteringen solklar: En förskola av hög kvalitet är en förutsättning för ett starkare samhälle och ett tryggare Sverige.

Och visst gör det skillnad. Det bästa med att vara utbildningspolitiker och förälder med barn i förskolan är när man ser att de politiska beslut man tar faktiskt kommer till sin rätt – när barnen trallar på en sång om veckans alla dagar, när de övar på det sociala samspelet genom experiment med matematiken eller skapar konst, eller i alla fall försöker skapa konst, genom att spraya på snön med färgat vatten. De verkar i ett sammanhang. De

lär sig i sin vardag. När de talar om drömmar och vad de i framtiden vill jobba som, och när de tillåts och uppmuntras att tänka fritt och brett, så att de inte fastnar i strukturer och normer som den vuxna världen format – då vet man att vi har bidragit till vår gemensamma framtid.
(Applåder)

Prot. 2018/19:64

13 mars

Förskolan

Anf. 97 MATS BERGLUND (MP):

Fru talman! Vi har nog alla varit med om det någon gång – att i vuxen ålder återvända till platsen för ett barndomsminne. Vi blir överraskade och nästan överrumplade när vi inser att det där berget vi besteg som små egentligen bara var en liten kulle, eller att det stora fältet som vi sprang oss trötta på kanske bara var en liten gräsmatta. Det som var så stort då, det som var ett äventyr när vi var små, visar sig när vi är i vuxen ålder bara vara ganska litet.

Jag kom att tänka på detta när jag förberedde mig för den här debatten. Med i sammanhanget ganska små insatser görs enorm skillnad i Sveriges förskolor. En människas livsbana kan styras i radikalt olika riktningar beroende på väldigt små puffar eller knuffar i tidig ålder.

Att ge en förskollärare lite mer tid med barnen eller att satsa lite extra på barn med särskilda behov är kanske i det stora hela inget revolutionerande. Men för det enskilda barnet som en dag ska bli vuxen kan den där lilla knuffen vara det som behövs för att styra resten av livet i rätt riktning. Den som får rätt start och uppmuntran att växa utifrån sina egna förutsättningar har goda chanser att klara skolan, få ett jobb och bli den vuxen hen vill vara.

Om vi i stället ignorerar vittnesmålen om bristande resurser och för stora barngrupper – ja, det ger också en liten knuff, fast kanske i fel riktning. Men en liten knuff för den som är liten får stora konsekvenser när liten blir stor.

Ett barn som glöms bort i tidig ålder riskerar att redan i unga år hamna efter i skolan, kanske inte ens lämnar grundskolan med gymnasiebehörighet och kommer sannolikt att få svårt att få jobb. Ekonomerna Ingvar Nilsson och Anders Wadeskog har visat att en enda ung person som hamnar lite snett och vid sidan av som ung, som inte får en ärlig chans i skolan, riskerar att kosta samhället uppemot 15 miljoner – ett enda barn. Ett felbeslut i dag kan stå oss väldigt dyrt under lång tid framöver. Det är därför som Miljöpartiet i regering så hårt har prioriterat förskolan och vill att vi ska fortsätta göra det.

Ett av Gustav Fridolins och Miljöpartiets första beslut var att återinföra de riktmärken för barngruppers storlek som togs bort under den tidigare regeringen. Därtill infördes ett statsbidrag på nästan 1 miljard för att uppmuntra kommunerna och de fristående huvudmännen att arbeta för att nå riktmärkena.

Fortfarande är det mycket arbete kvar, det ska sägas, men vi ser att detta har haft resultat. Barngruppernas storlek har börjat minska.

Men vi har mycket kvar. Vi behöver gasa på. Miljöpartiet vill ta in förskolan i de olika nationella statsbidragen och även ge ett statsbidrag för jämlik finansiering likt det som på Skolkommissionens förslag har införts för skolan. Om arbetet inte går tillräckligt snabbt är vi inte heller främmande för att börja ta fram ett lagförslag om barngruppers storlek. En sådan lag kan dock vara svår och komplicerad och riskerar att försvåra för

förskolerektorernas flexibilitet att planera den pedagogiska verksamheten. Det bästa vore naturligtvis att vi klarar oss utan lag, men är en lag vad som krävs för att få ned barngrupperna till den storlek forskningen kräver behöver vi nog börja arbeta med det.

Vi vet att om barngrupperna blir för stora blir arbetet för förskollärare och barnskötare svårt. Det pedagogiska innehållet i deras arbete riskerar att prioriteras ned. Mindre barngrupper är en stor prioritet för Miljöpartiet. Det hänger ihop med övriga prioriteringar som framkommer i detta betänkande och av de motioner som vi har väckt under den allmänna motions-tiden.

Fru talman! Låt mig ägna lite tid åt att prata om dem.

För det första måste fler vilja jobba i förskolan. Då spelar resurserna och arbetsmiljön stor roll. Vi behöver stärka yrkesprogrammen i gymnasiet så att fler väljer att läsa en grundläggande utbildning för att bli barnskötare. Många kommuner bygger upp utbildningar för att de som arbetar som barnskötare men saknar utbildning ska få den möjligheten. Vi behöver också se till att fler totalt, framför allt fler män, väljer att bli förskollärare. Därför behöver förskollärarytbildningen byggas ut, och möjligheterna att kombinera arbete i förskolan med utbildning till förskollärare behöver bli bättre.

För det andra är ledarskapet helt avgörande för arbetssituationen för förskollärare och barnskötare. I sommar blir förskolans rektorer också i lagens mening rektorer. Tidigare har de varit förskolechefer. Ansvaret som följer av att leda en läroplansstyrd verksamhet ska förtydligas. Förskolans roll som starten i ett sammanhållet skolsystem blir tydlig. Krav ställs på att förskolans rektorer ska genomgå rektorsutbildning på samma sätt som rektorerna i grundskolan och gymnasiet. Det är bra. Det kräver också att rektorsutbildningarna tar in fler delar som handlar om riktigt små barns lärande.

För det tredje handlar det om övergångar mellan de olika stadierna i skolan. Sverige behöver ett mer sammanhållet skolsystem, som börjar i förskolan. Förskoleklassen är en brygga till grundskolan, och grundskolans stadier hålls samman inför ett medvetet gymnasieval.

Förskoleklassen kan här spela en väldigt bra och viktig roll när den förenar förskolans pedagogik med början i grundskolan. Detta vill vi stärka genom att implementera de bra förändringar i läroplanerna som gjorts men också genom att se till att förskollärare och grundskollärare får fortsätta att samverka i förskoleklassen.

Vi ställer naturligtvis upp på januariavtalets skrivning om att bereda en tioårig grundskola, men vi vill att förskollärare fortsatt ska vara behöriga att undervisa sexåringar. Det är inte rimligt att frånta akademiskt utbildade i små barns lärande mandatet att undervisa sexåringar. Med tanke på den svenska förskolepedagogikens goda utvärderingar är det inte heller rationellt att minska den lekfulla pedagogikens utrymme för de yngsta barnen. Barn lär när de leker.

För det fjärde handlar det om jämlikheten. En mycket stor del av alla barn i Sverige går i förskola. Men det finns de som inte tar plats i förskolan, och de är fler i de grupper som skulle ha allra störst nytta av förskolan. Därför var det bra att Gustav Fridolin i regeringen slöt avtal med SKL om att ha fler öppna förskolor med språkundervisning för föräldrar. Det ger en väg in i förskolan. Vi ser också fram emot att utveckla det vi har kommit

överens med Socialdemokraterna, Centern och Liberalerna om rörande språkförskola för nyanlända barn.

För det femte handlar det om det pedagogiska innehållet. Den tidigare läroplanen var en bra grund, men eftersom 20 år har gått sedan den formulerades kom den att fungera allt sämre som praktiskt verktyg för att planera förskoledagarna. Därför var det bra att Miljöpartiet drev på för en reviderad läroplan för förskolan, som nu träder i kraft. Den tydliggör ansvaret för förskollärare och barnskötare. Den understryker vikten av utevistelse och pedagogisk verksamhet utomhus. Och den förstärker arbetet med jämställdhet och genus.

Det kanske allra viktigaste är att den gör högläsning till en naturlig del av varje förskola. Samtidigt som läroplanen träder i kraft får alla svenska förskolor ett litet förskolebibliotek med anpassad och bra litteratur som fungerar att använda för högläsning. Alla barn ska bekanta sig med läsning och språket tidigt. Det ger intresse för läsande och det som ofta är den första stora läransträngningen för ett barn: att lära sig läsa. Barn som har blivit lästa för, som har börjat möta sidorna, orden och bokstäverna i böckerna och som har förstått vilken rik värld som ryms i böckerna längtar självklart efter att lära sig läsa själva. De kan då tidigt i skolan ta det viktiga steget från att lära sig läsa till att kunna läsa för att lära, det som är helt avgörande när man börjar närma sig mellanstadiet. Därför spelar läsningen redan i förskolan en väldigt stor roll.

På ett lite större plan är läsandet en övning i praktisk solidaritet. När du läser ställer du dig själv i någon annans skor, i den värld som författaren har tänkt ut. Det tror jag att vi alla behöver göra lite oftare. Det understryker en annan del av förskolans uppdrag och verklighet: att ge barn utrymme att växa och att lära sig tillsammans. Det kräver att förskolan har stöd av specialpedagogisk kompetens och kan möta barn med olika behov och barn från olika miljöer. Men det är precis det arbete som Sveriges kunniga och kompetenta förskollärare, rektorer och barnskötare gör varje dag.

Fru talman! Med denna beskrivning av våra prioriteringar och det vi vill yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

(forts. § 32)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.56 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då val och votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 24 Val till riksdagens råd för Riksrevisionen

Tredje vice talmannen meddelade att konstitutionsutskottet och finansutskottet hade berett val av riksdagens råd för Riksrevisionen som ersätter Riksrevisionens parlamentariska råd.

Av det sammantagna antalet ledamöter och suppleanter i rådet skulle hälften nomineras av konstitutionsutskottet bland dess ledamöter och suppleanter och den andra hälften av finansutskottet bland dess ledamöter och suppleanter.

Konstitutionsutskottet hade enhälligt nominerat tre ledamöter och fem suppleanter. Finansutskottet hade enhälligt nominerat fem ledamöter och tre suppleanter.

Valen skulle gälla för tiden från och med den 1 april till dess nya val förrättats under början av nästa valperiod.

Från konstitutionsutskottet hade följande skrivelse kommit in:

Till riksdagen

Riksdagen väljer för valperioden riksdagens råd för Riksrevisionen som enligt 13 kap. 8 § riksdagsordningen, i dess lydelse fr.o.m. den 1 april 2019, består av en riksdagsledamot från varje partigrupp som avses i 3 kap. 5 § riksdagsordningen samt suppleanter. Val bereds av konstitutionsutskottet och finansutskottet (tilläggsbestämmelse 13.8.1, i dess lydelse fr.o.m. den 1 april 2019).

Konstitutionsutskottet föreslår enhälligt att riksdagen, för tiden fr.o.m. den 1 april 2019 till dess nya val förrättats under början av nästa valperiod, till ledamöter i riksdagens råd för Riksrevisionen väljer

Mia Sydow Mölleby (V)

Bengt Eliasson (L)

Anna Sibinska (MP)

Konstitutionsutskottet föreslår vidare enhälligt att riksdagen, för tiden fr.o.m. den 1 april 2019 till dess nya val förrättats under början av nästa valperiod, till suppleanter i samma råd för samma tid väljer

Ida Karkiainen (S)

Marta Obminska (M)

Fredrik Lindahl (SD)

Linda Ylivainio (C)

Tuve Skånberg (KD)

Stockholm den 12 mars 2019

På konstitutionsutskottets vägnar

Karin Enström

Från finansutskottet hade följande skrivelser kommit in:

Till riksdagen

Riksdagen väljer för valperioden riksdagens råd för Riksrevisionen som enligt 13 kap. 8 § riksdagsordningen i dess lydelse fr.o.m. den 1 april 2019 består av en riksdagsledamot från varje partigrupp som avses i 3 kap. 5 § riksdagsordningen samt suppleanter. Val bereds av konstitutionsutskottet och finansutskottet (tilläggsbestämmelse 13.8.1).

Finansutskottet föreslår enhälligt att riksdagen, för tiden fr.o.m. den 1 april 2019 till dess nya val förrättats under början av nästa valperiod, till ledamöter i riksdagens råd för Riksrevisionen väljer

Ingemar Nilsson (S)
Jan Ericson (M)
Sven-Olof Sällström (SD)
Sofia Nilsson (C)
Jakob Forssmed (KD)

Finansutskottet föreslår vidare enhälligt att riksdagen, för tiden fr o.m. den 1 april 2019 till dess nya val förrättats under början av nästa valperiod, till suppleanter i riksdagens råd för Riksrevisionen väljer

Ida Gabrielsson (V)
Johan Pehrson (L)
Karolina Skog (MP)
Stockholm den 12 mars 2019
Fredrik Olovsson
Ordförande i finansutskottet

Till riksdagen

Riksdagen väljer för valperioden riksdagens råd för Riksrevisionen som enligt 13 kap. 8 § riksdagsordningen i dess lydelse fr.o.m. den 1 april 2019 består av en riksdagsledamot från varje partigrupp som avses i 3 kap. 5 § riksdagsordningen samt suppleanter. Bland rådets ledamöter väljer riksdagen en ordförande och en eller flera vice ordförande. Val bereds av konstitutionsutskottet och finansutskottet (tilläggsbestämmelse 13.8.1).

Finansutskottet föreslår enhälligt att riksdagen, för tiden fr.o.m. den 1 april 2019 till dess nya val förrättats under början av nästa valperiod, bland de valda ledamöterna i riksdagens råd för Riksrevisionen till ordförande väljer Ingemar Nilsson (S) och till vice ordförande i riksdagens råd för Riksrevisionen väljer Jan Ericson (M).

Stockholm den 12 mars 2019
Fredrik Olovsson
Ordförande i finansutskottet

§ 25 Val av ledamöter i riksdagens råd för Riksrevisionen

Val av åtta ledamöter i riksdagens råd för Riksrevisionen företogs.

Enligt enhälliga förslag av konstitutionsutskottet och finansutskottet utsågs för tiden fr.o.m. den 1 april till dess att nytt val förrättats under början av nästa valperiod till

ledamöter i riksdagens råd för Riksrevisionen

Ingemar Nilsson (S)
Jan Ericson (M)
Sven-Olof Sällström (SD)
Sofia Nilsson (C)
Mia Sydow Mölleby (V)
Jakob Forssmed (KD)
Bengt Eliasson (L)
Anna Sibinska (MP)

§ 26 Val av suppleanter i riksdagens råd för Riksrevisionen

Val av åtta suppleanter i riksdagens råd för Riksrevisionen företogs.

Enligt enhälliga förslag av konstitutionsutskottet och finansutskottet utsågs för tiden fr.o.m. den 1 april till dess att nytt val förrättats under början av nästa valperiod till

suppleanter i riksdagens råd för Riksrevisionen

Ida Karkiainen (S)
Marta Obminska (M)
Fredrik Lindahl (SD)
Linda Ylivainio (C)
Ida Gabrielsson (V)
Tuve Skånberg (KD)
Johan Pehrson (L)
Karolina Skog (MP)

§ 27 Val av ordförande och vice ordförande i riksdagens råd för Riksrevisionen

Val av ordförande och vice ordförande i riksdagens råd för Riksrevisionen företogs.

Enligt ett enhälligt förslag av finansutskottet utsågs för tiden fr.o.m. den 1 april till dess att nytt val förrättats under början av nästa valperiod till

ordförande i riksdagens råd för Riksrevisionen

Ingemar Nilsson (S)

vice ordförande i riksdagens råd för Riksrevisionen

Jan Ericson (M)

§ 28 Val av ordförande och ersättare för ordföranden i Valprövningsnämnden

Val av ordförande och ersättare för ordföranden i Valprövningsnämnden företogs.

Enligt ett enhälligt förslag av valberedningen valdes, för innevarande valperiod till dess att nytt val genomförts då nästa riksdagsval vunnit laga kraft, till

ordförande i Valprövningsnämnden

Annika Sandström

ersättare för ordföranden i Valprövningsnämnden

Svante O. Johansson

Val av sex ledamöter i Valprövningsnämnden företogs.

Sedan kammaren godkänt valberedningens gemensamma lista var följande personer valda, för innevarande valperiod till dess att nytt val genomförts då nästa riksdagsval vunnit laga kraft, till

ledamöter i Valprövningsnämnden

Ida Karkiainen (S)

Bengt-Anders Johansson

Linus Sköld (S)

Ewa Thalén Finné

Mattias Bäckström Johansson (SD)

Jessica Wetterling (V)

§ 30 Val av suppleanter i Valprövningsnämnden

Val av sex suppleanter i Valprövningsnämnden företogs.

Sedan kammaren godkänt valberedningens gemensamma lista var följande personer valda, för innevarande valperiod till dess att nytt val genomförts då nästa riksdagsval vunnit laga kraft, till

suppleanter i Valprövningsnämnden

Agneta Börjesson

Eva Bengtson

Sanne Lennström (S)

Krister Hammarbergh

Michael Rubbestad (SD)

Joakim Johansson

§ 31 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU33 Extra ändringsbudget för 2019 Kapitalhöjning i Europeiska investeringsbanken

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU35 Möjlighet för företag i Förenade kungariket att under viss tid driva värdepappersrörelse utan krav på tillstånd

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU8 Kompletterande bestämmelser till EU:s hamntjänstförordning

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU17 Kompletterande bestämmelser till lagen om tobak och liknande produkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU10 Kommissionens meddelande om den inre marknaden i en värld som förändras

Punkt 1 (Övergripande om den inre marknaden)

Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. (SD)

Votering:

251 för utskottet

58 för res.

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 30 C, 23 V, 20 KD, 14 L, 13 MP

För res.: 58 SD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 4 SD, 1 C, 5 V, 2 KD, 6 L, 3 MP

Karolina Skog (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU9 Höjda och miljödifferenterade vägavgifter inom eurovinjett-samarbetet

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Utredning av lämplig förfarandeordning m.m.)

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

252 för utskottet

58 för res.

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 30 C, 23 V, 20 KD, 14 L, 14 MP

För res.: 58 SD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 4 SD, 1 C, 5 V, 2 KD, 6 L, 2 MP

SkU11 Företag, kapital och fastighet

Punkt 1 (Företagande och investeringar, allmänna frågor)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

3. res. 3 (C)

4. res. 5 (KD)

Förberedande votering 1:

30 för res. 3

20 för res. 5

260 avstod

39 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 2:

58 för res. 2
30 för res. 3
222 avstod
39 frånvarande
Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

116 för utskottet
58 för res. 2
136 avstod
39 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 13 L, 14 MP
För res. 2: 58 SD
Avstod: 62 M, 30 C, 23 V, 20 KD, 1 L
Frånvarande: 11 S, 8 M, 4 SD, 1 C, 5 V, 2 KD, 6 L, 2 MP

Punkt 3 (Beskattning vid generationsskifte)

1. utskottet
2. res. 7 (M)
Votering:
248 för utskottet
61 för res. 7
40 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 58 SD, 30 C, 23 V, 20 KD, 14 L, 14 MP
För res. 7: 61 M
Frånvarande: 11 S, 9 M, 4 SD, 1 C, 5 V, 2 KD, 6 L, 2 MP

Punkt 4 (Skogskonton m.m.)

1. utskottet
2. res. 8 (SD)
Votering:
202 för utskottet
57 för res. 8
49 avstod
41 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 62 M, 23 V, 14 L, 14 MP
För res. 8: 57 SD
Avstod: 29 C, 20 KD
Frånvarande: 11 S, 8 M, 5 SD, 2 C, 5 V, 2 KD, 6 L, 2 MP

Punkt 5 (Styrelsearvoden)

1. utskottet

2. res. 11 (C)

Votering:

280 för utskottet

30 för res. 11

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 58 SD, 23 V, 20 KD, 14 L, 14 MP

För res. 11: 30 C

Frånvarande: 11 S, 8 M, 4 SD, 1 C, 5 V, 2 KD, 6 L, 2 MP

Punkt 9 (Boendebeskattning)

1. utskottet

2. res. 17 (V)

Votering:

199 för utskottet

23 för res. 17

88 avstod

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 20 KD, 14 L, 14 MP

För res. 17: 23 V

Avstod: 58 SD, 30 C

Frånvarande: 11 S, 8 M, 4 SD, 1 C, 5 V, 2 KD, 6 L, 2 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU12 Punktskatt

Punkt 1 (Energiskatt)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

223 för utskottet

58 för res. 1

30 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 62 M, 23 V, 20 KD, 14 L, 14 MP

För res. 1: 58 SD

Avstod: 30 C

Frånvarande: 10 S, 8 M, 4 SD, 1 C, 5 V, 2 KD, 6 L, 2 MP

Punkt 4 (Skatt på drivmedel m.m.)

1. utskottet
2. res. 8 (L)

Votering:

189 för utskottet
14 för res. 8
108 avstod
38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 62 M, 23 V, 14 MP

För res. 8: 14 L

Avstod: 58 SD, 30 C, 20 KD

Frånvarande: 10 S, 8 M, 4 SD, 1 C, 5 V, 2 KD, 6 L, 2 MP

Punkt 5 (Beskattning av biodrivmedel)

1. utskottet
3. res. 10 (C)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 6 (Bonus–malus-system)

1. utskottet
2. res. 11 (M, KD)

Votering:

227 för utskottet
82 för res. 11
2 avstod
38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 56 SD, 30 C, 23 V, 14 L, 14 MP

För res. 11: 62 M, 20 KD

Avstod: 2 SD

Frånvarande: 10 S, 8 M, 4 SD, 1 C, 5 V, 2 KD, 6 L, 2 MP

Punkt 8 (Trängselskatt)

1. utskottet
2. res. 15 (V)

Votering:

258 för utskottet
23 för res. 15
29 avstod
39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 62 M, 58 SD, 1 C, 19 KD, 14 L, 14 MP

För res. 15: 23 V

Avstod: 29 C

Frånvarande: 10 S, 8 M, 4 SD, 1 C, 5 V, 3 KD, 6 L, 2 MP

Prot. 2018/19:64
13 mars

Punkt 9 (Kemikalieskatt)

1. utskottet

2. res. 16 (SD)

Votering:

253 för utskottet

58 för res. 16

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 62 M, 30 C, 23 V, 20 KD, 14 L, 14 MP

För res. 16: 58 SD

Frånvarande: 10 S, 8 M, 4 SD, 1 C, 5 V, 2 KD, 6 L, 2 MP

Punkt 11 (Flygets beskattning)

1. utskottet

2. res. 18 (M, KD, L)

Votering:

157 för utskottet

96 för res. 18

58 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 30 C, 23 V, 14 MP

För res. 18: 62 M, 20 KD, 14 L

Avstod: 58 SD

Frånvarande: 10 S, 8 M, 4 SD, 1 C, 5 V, 2 KD, 6 L, 2 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU13 Mervärdesskatt

Punkt 1 (Skattesatser)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

3. res. 2 (SD)

4. res. 3 (C)

5. res. 4 (KD)

Förberedande votering 1:

30 för res. 3

20 för res. 4

261 avstod

38 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 2:

58 för res. 2

30 för res. 3

223 avstod

38 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 3:

63 för res. 1

58 för res. 2

189 avstod

39 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Daniel Riazat (V) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Leila Ali-Elmi (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

127 för utskottet

62 för res. 1

122 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 23 V, 14 MP

För res. 1: 62 M

Avstod: 58 SD, 30 C, 20 KD, 14 L

Frånvarande: 10 S, 8 M, 4 SD, 1 C, 5 V, 2 KD, 6 L, 2 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU15 Avskaffad skattereduktion för fackföreningsavgift

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

287 för utskottet

23 för res.

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 62 M, 58 SD, 30 C, 19 KD, 14 L, 14 MP

För res.: 23 V

Frånvarande: 10 S, 8 M, 4 SD, 1 C, 5 V, 3 KD, 6 L, 2 MP

FöU5 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

Punkt 2 (Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

252 för utskottet

59 för res. 1

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2018/19:64
13 mars

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 S, 61 M, 30 C, 23 V, 20 KD, 14 L, 14 MP
För res. 1: 1 M, 58 SD
Frånvarande: 10 S, 8 M, 4 SD, 1 C, 5 V, 2 KD, 6 L, 2 MP

Punkt 4 (Översyn av signalspaningslagen)

1. utskottet
2. res. 3 (M, KD, L)

Votering:

215 för utskottet

96 för res. 3

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 58 SD, 30 C, 23 V, 14 MP

För res. 3: 62 M, 20 KD, 14 L

Frånvarande: 10 S, 8 M, 4 SD, 1 C, 5 V, 2 KD, 6 L, 2 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU7 Kulturarvsfrågor

Punkt 3 (Uppåkra Arkeologiska Center)

1. utskottet
2. res. 4 (SD)

Votering:

253 för utskottet

58 för res. 4

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 62 M, 30 C, 23 V, 20 KD, 14 L, 14 MP

För res. 4: 58 SD

Frånvarande: 10 S, 8 M, 4 SD, 1 C, 5 V, 2 KD, 6 L, 2 MP

Punkt 5 (Statlig ersättning till synagogor)

1. utskottet
2. res. 6 (V)

Votering:

288 för utskottet

23 för res. 6

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 62 M, 58 SD, 30 C, 20 KD, 14 L, 14 MP

För res. 6: 23 V

Frånvarande: 10 S, 8 M, 4 SD, 1 C, 5 V, 2 KD, 6 L, 2 MP

Punkt 6 (Museernas roll som självständiga institutioner)

1. utskottet
2. res. 7 (M)

Votering:

249 för utskottet

62 för res. 7

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 58 SD, 30 C, 23 V, 20 KD, 14 L, 14 MP

För res. 7: 62 M

Frånvarande: 10 S, 8 M, 4 SD, 1 C, 5 V, 2 KD, 6 L, 2 MP

Punkt 9 (Värna museers särart)

1. utskottet
2. res. 9 (L)

Votering:

296 för utskottet

14 för res. 9

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 62 M, 57 SD, 30 C, 23 V, 20 KD, 14 MP

För res. 9: 14 L

Frånvarande: 10 S, 8 M, 5 SD, 1 C, 5 V, 2 KD, 6 L, 2 MP

Punkt 12 (Det kyrkliga kulturarvet)

1. utskottet
2. res. 11 (SD)

Votering:

251 för utskottet

58 för res. 11

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 29 C, 23 V, 20 KD, 14 L, 14 MP

För res. 11: 58 SD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 4 SD, 2 C, 5 V, 2 KD, 6 L, 2 MP

Punkt 13 (Kostnadsansvar vid arkeologiska undersökningar)

1. utskottet
2. res. 12 (KD)

Votering:

277 för utskottet

20 för res. 12

14 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 S, 62 M, 58 SD, 30 C, 23 V, 14 MP
För res. 12: 20 KD
Avstod: 14 L
Frånvarande: 10 S, 8 M, 4 SD, 1 C, 5 V, 2 KD, 6 L, 2 MP

Punkt 19 (Säkra det immateriella kulturarvet)

1. utskottet
2. res. 18 (KD)
Votering:
291 för utskottet
20 för res. 18
38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 S, 62 M, 58 SD, 30 C, 23 V, 14 L, 14 MP
För res. 18: 20 KD
Frånvarande: 10 S, 8 M, 4 SD, 1 C, 5 V, 2 KD, 6 L, 2 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU15 Riksrevisionens rapport om skyddet mot oegentligheter inom migrationsverksamheten vid utlandsmyndigheterna

1. utskottet
2. res. (M)
Votering:
192 för utskottet
61 för res.
58 avstod
38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 S, 1 M, 30 C, 23 V, 20 KD, 14 L, 14 MP
För res.: 61 M
Avstod: 58 SD
Frånvarande: 10 S, 8 M, 4 SD, 1 C, 5 V, 2 KD, 6 L, 2 MP

KU23 Granskning av rapporter och meddelande om subsidiaritet och proportionalitet m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

Förskolan

§ 32 (forts. från § 23) **Förskolan** (forts. UbU7)

Anf. 98 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Fru talman! Min replik handlar om bidraget för att minska barngrupperna i förskolan.

Jag tror att vi alla har tagit del av larmrapporter om stora barngrupper, och alla ser allvarligt på frågan. Jag skulle önska att vi hade ett trollspö som skulle kunna minska barngrupperna i en enda handvändning.

Jag ägnade lite tid mellan voteringarna åt att – för säkerhets skull – titta på regelverket när det gäller hur man ska söka det bidrag som den tidigare regeringen satsade pengar på för att minska barngrupperna. Skolverket har redovisat att barngrupperna har minskat, men man kan fråga sig om de verkligen har minskat på riktigt. Det är det vi vill; vi vill ju inte att detta ska vara ett slag i luften.

Det finns ingenting i regelverket när det gäller att söka eller att återredovisa som ställer krav på personaltäthet eller på att grupperna ska åtskiljas i de olika lokalerna. Det tycker jag är problematiskt. Risken – speciellt i kommuner som dem runt Stockholm, där det råder brist på platser – är att detta i praktiken inte innebär att man har minskat barngrupperna. I stället är barngrupperna bibehållna, men på papperet har man ritat om organisationen.

Jag skulle vilja höra ledamotens synpunkter eller reflektioner när det gäller detta.

Anf. 99 MATS BERGLUND (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Maria Stockhaus för frågan och för att hon tar upp problemet med barngruppernas storlek.

Det är naturligtvis oerhört viktigt att försöka få ned barngruppernas storlek; det är av pedagogisk betydelse. Detta arbete har inte varit särskilt lätt. Vi har inlett ett arbete och bland annat tillsatt medel om ungefär 1 miljard kronor för att detta ska ske.

Som vi har sett i utskottets betänkande och i texterna som har med det att göra har det än så länge gått lite för långsamt. Barngrupperna minskar inte i den takt vi vill, och vi måste helt enkelt gasa på detta arbete med mera pengar. Om det är så att regelverket inte fungerar kanske vi behöver överväga att sätta in nya regler eller stifta en lag om barngruppernas storlek. Det får vara mitt svar så här långt.

Anf. 100 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Fru talman! Det är inte första gången som den tidigare regeringen och, misstänker jag, tyvärr även den regering som sitter nu – det är ju samma partier som ingår i den – brister när det gäller att följa upp satsningar som man gör för att se att de verkligen ger de resultat som man vill att de ska ge. Detta är heller inte det enda ställe där det brister.

Skolverket tar den statistik som kommer från kommunerna. Det finns inget regelverk kring hur man ska rapportera barngruppernas storlek. Jag har själv besökt flera förskolor som har tagit del av detta bidrag där det de facto inte har inneburit någon minskning av barngrupperna eller någon ökning av personaltätheten. De har helt enkelt gjort en omorganisation på papper och kunnat ta del av dessa bidrag i och med att det inte finns någon ordentlig uppföljning av hur bidraget har använts eller om detta i praktiken ute på förskolorna har inneburit minskade barngrupper.

Om man satsar 1 miljard – vilket är en ganska avsevärd summa pengar – på att minska barngrupperna i förskolan, vilket vi alla är överens om är viktigt, tycker jag att man har en skyldighet att följa upp att pengarna verkligen kommer till nytta.

Jag är rädd för att detta är ett populistiskt slag i luften som låter bra. Det låter som mycket pengar, men när man väl besöker förskolorna där ute ser man att det faktiskt inte innebär en bättre situation för de förskollärare och barnskötare som jobbar där och heller inte en bättre situation för barnen.

Vad jag har sett finns det inga förslag på att följa upp detta mer noggrant, utan man nöjer sig med den uppföljning som Skolverket kommer med. Det är 1 miljard kronor som får bristfällig uppföljning – jag tycker att det är ansvarslost.

Anf. 101 MATS BERGLUND (MP) replik:

Fru talman! Naturligtvis är det så att vi vill pressa ned antalet barn i förskolegrupperna. För pedagogiken och för att förskolans verksamhet ska fungera är det helt centralt att det blir ett lärande i pedagogiken och att lärandet inte försvinner iväg. Pedagogiken störs om grupperna är för stora – då blir det svårt att få den pedagogik som vi behöver i förskolan att fungera.

Pedagogiken blir inte bättre för att vi har siffror på ett papper, utan vi måste få ned antalet i barngrupperna i verkligheten ute på förskolorna. Det har ju sett ut så här tidigare, och vi har inlett ett arbete för att göra detta.

Jag håller med Maria Stockhaus om att detta bör utvärderas och undersökas så att vi får en verklig effekt av dessa pengar. Precis som Maria Stockhaus säger är 1 miljard mycket pengar, men möjligen är det inte tillräckligt. Vi behöver helt enkelt intensifiera arbetet så att vi får ett verkligt resultat. Det är helt centralt för att förskolorna ska ha sin pedagogiska verksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 27 mars.)

§ 33 Studiestöd

Utbildningsutskottets betänkande 2018/19:Ubu15

Studiestöd

föredrogs

Anf. 102 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M):

Fru talman! Jag vill inleda med att säga att Sverige är ett fantastiskt land när det gäller möjligheten att studera på i stort sett alla nivåer. Det finns bra former av studiemedel. Dock måste studiemedlen anpassas efter verkligheten, och det är det som det handlar om här.

Själv har jag ett 30-årigt förhållande med Centrala Studiestödsnämnden, CSN. Jag har väldigt nöjd med förhållandet tidigare. Nu är det lite tuffare, nu kommer återkrav. Men det har gjort att jag kunnat läsa en lång utbildning på universitet, så det är samtidigt något som är väldigt bra.

Frågan om studiemedel berör många människor. Därför är det många motioner, vilket är väldigt roligt. Betänkandet innehåller över 30 yrkanden och 11 reservationer, så det är ett stort intresse för frågan. Jag står förstås

bakom alla reservationer från Moderaterna, men jag yrkar bifall bara till reservation nr 5, som vi har tillsammans med KD.

I takt med att samhället har förändrats har även arbets- och studielivet förändrats. Förr läste man ofta en utbildning direkt efter gymnasiet. Man arbetade ofta på samma arbetsplats och hade kanske samma yrke hela livet. Man kanske också skaffade barn efter att man hade studerat.

Så ser det inte alltid ut längre. Det är ganska mycket som har förändrats. Vi måste anpassa oss till förändringarna i samhället, till hur arbetsmarknaden ser ut, till olika innovationer och också till hur livet förändras. Då måste också studiemedlen följa dagens förutsättningar.

Fru talman! Vi behöver stärka möjligheterna till vidareutbildning och omställning genom att se över studiemedelssystemet. Det måste ändras så att det passar även för äldre. Om man har en högskoleexamen ska man ha möjlighet att läsa in ytterligare en examen, och det ska också kunna ske senare i livet. Man kanske vill ha en ny utbildning eller en vidareutbildning. Det kan också vara så att ens första utbildning startar ganska sent. Men då måste man förstås ha en möjlighet till finansiering.

Majoriteten avstyrker våra motioner, som jag tycker är väldigt bra och angelägna, med hänvisning till att det kanske kommer att vidtas olika åtgärder. Men vi känner oss väldigt otåliga. Vi tycker inte att det kan vänta längre, utan vi vill påskynda dessa viktiga förändringar. Därför har vi väckt de här, tycker jag, bra motionerna.

Vi talar om ett omställningspaket. Där ingår till exempel en höjning av fribeloppet, en ökning av antalet extra studieveckor för den som fyllt 40 år från 40 till 60 veckor och en höjning av åldersgränsen för studiemedel till 60 år från dagens åldersgräns 56 år som infördes 2013. Vi vill också ge möjlighet till tilläggsloan för studerande över 25 år som har barn och även ge möjlighet för den som sedan tidigare har en högskoleutbildning att få studiemedel.

Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 5.
(Applåder)

Anf. 103 MICHAEL RUBBESTAD (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Sverigedemokraternas två reservationer på området, reservationerna 2 och 8.

När man läser de inkomna motionerna är det ganska lätt att se en röd tråd. Flera partier talar om att möjligheten till studier senare i livet behöver förbättras. Men förslagen skiljer sig åt så pass mycket att ingen majoritet för något förslag uppstår, vilket resulterar i att det i princip inte blir någon förändring alls.

Jag skulle vilja hänvisa till en historia som jag då och då får återberättad för mig om Finland 1985. Där låste man mer eller mindre in ett antal styrande politiker i ett rum och lät dem inte komma ut förrän de hade kommit överens. Jag skulle gärna se att vi gör samma sak.

Vi är olika partier med olika ingångsvärden, men vi är samtidigt alla överens om att Sverige ska behålla och stärka sin roll som kunskapsnation och att ett av många mål vi alla siktar på är möjligheten till studier senare i livet och längre upp i åldrarna, för att bara ta ett exempel.

Låt oss då ta fasta på det faktum att vi har samma mål och sätta oss ned för att diskutera vilken väg som är bäst för att komma dit. Jag är övertygad om att vi ska kunna komma överens för lärares, för elevers och för Sveriges framtid. Min och mina partikamraters dörr står alltid öppen för diskussioner.

Sverige ska vara ett land där människor kan bo, verka och ha barnen i skola även utanför de större orterna. Därför föreslår vi att examinerade lärare som tar anställning i områden som av EU definieras som glesbygd ska få 15 procent av sin studieskuld avskriven varje år som de arbetar i glesbygden.

Här är återigen en sådan fråga där andra partier från både vänster och höger är inne på en liknande linje, även om det talas om exempelvis olika procentsatser. Det här är en satsning som behöver göras för att åtgärda exempelvis lärarbristen i våra glesbygder och för att kunna bevara eller återskapa en levande landsbygd.

På landsbygden är det ofta svårt att rekrytera läkare och sjuksköterskor, vilket hotar såväl vårdens kvalitet som patientsäkerheten. Att locka läkare till landsbygden är en utmaning inte bara i Sverige utan även i andra delar av världen. I landsbygdsområden i USA finns ett system där läkare kan förbinda sig att arbeta ett visst antal år och som bonus få sin studieskuld reducerad.

Vi anser att systemet är intressant och vill därför att det ska kostnads-kalkyleras och utredas för motsvarande svenska förhållanden. Ett motsvarande system kan även appliceras på sjuksköterskor för att de ska vilja söka sig till mindre attraktiva orter och till glesbygden.

Den internationella samarbetsorganisationen OECD granskar varje år utbildningssektorn i sina medlemsländer. En faktor som organisationen tittar på är den så kallade utbildningspremien, det vill säga hur mycket du tjänar på att plugga vidare jämfört med att börja jobba direkt efter gymnasiet. Sverige brukar hamna i botten, och den senaste undersökningen var tyvärr inget undantag. Sverige har den klart lägsta utbildningspremien av samtliga OECD-länder och är därmed det land där det lönar sig minst att skaffa sig en högre utbildning.

I mitt anförande i debatten om stu di e st ö d i december förra året ställde jag den retoriska frågan om vi har ett problem med så kallad felutbildning i Sverige. Med det begreppet menas att en person har utbildningskvalifikationer som överstiger de kompetenskrav som finns för en tjänst, samtidigt som personen saknar kompetens för att ta anställning inom de yrken där det behövs arbetskraft. I dag vill jag svara på den frågan. Och svaret är, tyvärr, ja. Åtta av tio studenter uppger att de studerar för att få jobb, så motivationen och viljan är således inte problemet. Men studier visar på en betydande felutbildning hos den svenska arbetskraften. Statistiken visar att fyra av tio högskoleutbildningar är rena förlustaffärer. Man studerar helt enkelt fel inriktning om målet är att få ett jobb.

En kvantitativ utbyggnad av det svenska utbildningssystemet ser Sverigedemokraterna därför inte som en garanti för att matchningsproblemen på arbetsmarknaden blir lösta. Den lägre utbildade riskerar snarare att bli utan jobb, samtidigt som andra utbildar sig inom områden där det inte finns jobb eller något behov och i stället får arbeten som inte ställer krav på kompetens som motsvarar utbildningsnivån.

Felutbildning innebär också med stor sannolikhet att lönepremien påverkas negativt. Om många på arbetsmarknaden har formellt högre kvalifikationer än vad som krävs för aktuella jobb kommer lönerna att vara förhållandevis låga för dessa personer. Med andra ord blir utbildningspremien låg, vilket ytterligare bidrar till arbetsmarknadens matchningsproblem. Ni känner säkert igen detta från mitt anförande i december förra året.

Sverigedemokraterna föreslår därför, som *en* del av lösningen, att man ska uppmuntra studenter att gå de utbildningar där det finns ett stort behov på arbetsmarknaden och som är viktiga för Sveriges ekonomi och framtida utveckling genom att ge studenterna på sådana utbildningar mer i studiebidrag. Vi föreslår därför ett påslag på studiebidraget med 1 000 kronor i månaden för dessa utbildningar.

Det kommer att belasta statskassan en del, ja, men om vi lyckas med att få fler studenter att välja dessa utbildningar är vi övertygade om att vinsterna på sikt kommer att vida överstiga kostnaderna och felutbildningarna att minska. Vilka utbildningar som avses är ju såklart ett levande dokument baserat på arbetsmarknadens rådande behov och prognoser. Men det kan enligt vår uppfattning röra sig om exempelvis vissa ingenjörs- och it-relaterade utbildningar, sjuksköterskor eller lärare.

Individens incitament för att välja utbildning utifrån arbetsgivarnas behov behöver stärkas. Ett sätt är förslaget om förhöjt studiestöd för bristyrken, ett annat är avskrivningar av studielån för lärare som tar anställning i glesbygd. Efterfrågade yrken och utbildningar blir mer attraktiva genom att utbildningspremien stiger. Först då kan utbildningen komma i takt med omvärlden.

(Applåder)

I detta anförande instämde Jörgen Grubb, Patrick Reslow och Robert Stenkvist (alla SD).

Anf. 104 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nr 9. Vi står givetvis bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar vi endast bifall till den.

Oavsett vem man är, varifrån man kommer eller vilka föräldrar man har ska man ha goda möjligheter att studera i Sverige och även kunna lyckas på arbetsmarknaden, för jobb är något av det allra viktigaste, om inte det absolut viktigaste, för att bryta utanförskap och få fler människor in i samhället.

För att få människor i arbete krävs en rad reformer. Det handlar bland annat om utbildning och att ge bättre förutsättningar att studera såväl på gymnasial nivå som i vuxenutbildning, högre utbildning och även vidare i det svenska utbildningssystemet.

Att tillhandahålla ett högkvalitativt utbildningssystem är en av politikens viktigaste roller. Det är viktigt för individens möjligheter att få ett arbete men också för förutsättningarna att personligen bilda sig. För samhället är det helt avgörande att människor får möjlighet till en utbildning av hög kvalitet för att kunna möta de behov som finns på arbetsmarknaden och för att lyckas med de stora utmaningar som vi i dag har på arbetsmarknaden på grund av missmatchning; till exempel misslyckas var fjärde rekrytering.

Att stärka utbildningarnas kvalitet är helt avgörande, men det behövs också ett studiemedelssystem som gör att människor vill, vågar och kan ta steget vidare till studier.

Centerpartiet har några viktiga punkter vad gäller studiemedel. En är med i det januariavtal som Centerpartiet har tecknat med Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Liberalerna. Det handlar om att skapa förutsättningar för människor att kunna studera högre upp i åldrarna och att kunna om­skola och vidareutbilda sig.

Med dagens utveckling med automatisering och digitalisering samt en pensionsöverenskommelse som visar att vi kommer att behöva jobba högre upp i åldrarna för att finansiera vår gemensamma välfärd, med allt vad det innebär, behöver det vara möjligt för människor att ställa om eller vidareutbilda sig. Det är en helt avgörande fråga för svensk konkurrenskraft och för den svenska arbetsmarknaden. Därför är jag glad över att det finns med i den överenskommelse vi har tecknat med regeringen och Liberalerna. Senast i budgeten 2021 ska reformer införas för att möta detta.

Centerpartiet har mer politik för studiemedel än bara möjligheten att studera högre upp i åldrarna och möjligheten till om- och vidareutbildning. Vi vill se ett flexibelt studiemedelssystem som ger möjlighet att stimulera människor att studera i snabbare takt än normalt. Det handlar också om att personer som har gått gymnasiesärskola eller av andra skäl behöver kunna studera i långsammare takt ges förutsättningar till detta i det svenska studiemedelssystemet.

En viktig fråga som är aktuell och som den tidigare regeringen under förra mandatperioden tog tag i efter den parlamentariska socialförsäkringsutredningen handlar om möjligheten för studenter att vara deltidssjukskrivna under studietiden. Det är en helt avgörande fråga där Centerpartiet under en längre tid har drivit på. Nu finns det en statlig utredning på remiss, men det är en bit kvar innan detta kan genomföras på riktigt och göra skillnad för studenterna.

Jag hoppas att denna fråga hålls vid liv och att detta genomförs. Frågan om att skapa förutsättningar för deltidssjukskrivning har diskuterats alltför länge i kammaren, och nu måste det bli lite politisk verkstad för studenterna.

Vad gäller deltidssjukskrivning under studier måste dessutom lärosätenas möjlighet att möta upp dessa studenters behov av att studera på deltid förbättras.

Fru talman! Centerpartiet vill även att det ska ges förutsättningar att kunna bo och leva i hela landet. Dagens svenska studiemedelssystem är ett av de mest urbaniserande system vi har i samhället. Studenter får förmånliga lån och bidrag och i de allra flesta fall en högkvalitativ utbildning om de flyttar från gles- och landsbygd till stora städer för att vidareutbilda sig. För många, dock alltför få, innebär det också att man får en högre lön och därmed bättre privatekonomi genom att ta steget att flytta från gles- och landsbygd till stora städer för högre utbildning.

Centerpartiet har ett förslag kopplat till detta, och det var även med i landsbygdskommitténs betänkande. Det handlar om en avskrivning av studieskulden för de personer som läser en högre utbildning och sedan flyttar tillbaka hem eller flyttar till glesbygden.

Härmed skapas en förutsättning för att det ska löna sig att studera och sedan flytta till de områden som kanske har svårast att lyckas med rekryteringar av samhällsviktiga funktioner. Det kan handla om läkare, sjuksköterskor och lärare i offentlig sektor. Det kan också handla om företag som behöver få tag i en civilingenjör eller annan tekniskt utbildad person för att kunna ta nästa steg och utveckla sin verksamhet och därmed bidra till lokalsamhället.

Att ta ytterligare steg för att skapa incitament för människor att bo och leva i hela landet är helt avgörande för att vi ska få ett utbildningssystem som möter de behov som finns i hela landet. I och med att studiemedelsystemet är ett av de mest urbaniserande finns det skäl att överväga reformer just för detta system.

Fru talman! Studiemedelsystemet spelar en viktig roll i Sverige. Det skapar förutsättningar för människor att kunna utbilda sig. Det är bra att det kommer reformer i januariavtalet som ger möjlighet att studera högre upp i åldrarna och att om- och vidareutbilda sig. Men det behöver göras mer, och jag har lyft upp några områden i detta anförande.
(Applåder)

Anf. 105 JIMMY LOORD (KD):

Fru talman! Utbildning och bildning har en avgörande betydelse för ett gott samhälle och för människors personliga utveckling. Utbildning ska också möta arbetsmarknadens behov av kvalificerad och välutbildad arbetskraft.

I Sverige är givetvis målet att alla ska kunna förverkliga sina drömmar så långt det bara är möjligt. Vi vill att alla ska ha tillgång till en utbildning, och i Sverige har vi ett unikt system där det är avgiftsfritt att studera. Det ska vi vara stolta över.

Studietiden är förstås förenad med levnadsomkostnader. Sverige har även här ett unikt system att värna om och vara stolt över. Genom att minska ekonomiska hinder ska alla invånare ha möjlighet till utbildning oavsett vem man är, var man kommer från och vilka familjeförhållanden man har.

Fru talman! Möjligheterna till fortsatta studier ska inte vara begränsade till ett visst åldersintervall i yngre år. I stället måste det finnas möjlighet att påbörja helt nya studier eller att komplettera tidigare utbildning under hela livet. Det innebär att vi behöver en vuxenutbildning som är väl utbyggd. Därigenom ökar vi dessutom förutsättningarna att tillgodose arbetsmarknadens behov av utbildad arbetskraft.

Alla delar av studiestödet, det vill säga studiebidrag under gymnasie-studier, bidrag till elever med funktionsnedsättning, lärlingsersättningar och studiemedel med bidragsdel och lånedel, ska bidra till att utjämna ekonomiska skillnader och skapa goda förutsättningar såväl för enskilda som mellan grupper i samhället.

Det finns ett egenvärde i att studenter etablerar sig tidigt på arbetsmarknaden, och därför är det positivt att studenter får möjlighet att arbeta under studietiden, så länge studierna inte blir lidande.

Fru talman! I dag begränsar fribeloppet studenternas egna beslut om hur mycket tid och möjlighet de har att arbeta vid sidan av studierna. Därför menar vi att fribeloppet bör slopas.

Fru talman! Vi vill också stärka möjligheterna till vidareutbildning och omställning för att underlätta för en omstart senare i livet. Jag förväntas arbeta lite längre än mina föräldrar, och det innebär att vi också måste ge möjlighet till omstarter.

Vi behöver bli bättre på matchning och kompetensförsörjning, och den enskildes egna jobbchanser måste förbättras genom möjlighet till vidareutbildning och omställning. Bland annat bör man se över hur studiemedelssystemet kan ändras så att den som är äldre eller har högskoleexamen får ökad möjlighet att studera även senare i livet.

I dag kan studenter få studiemedel i högst sex år för studier på heltid på högskoleutbildningar och andra eftergymnasiala utbildningar oavsett om studierna leder till en examen eller inte.

Tidsgränserna för studiemedel på eftergymnasial nivå bör anpassas bättre till utbildningarnas längd. Det antal månader med studiemedel som det ska finnas en generell rätt till bör bli färre än i dag. Samtidigt ska studerande på längre utbildningar och studerande som önskar bygga på en examen på grundnivå ges möjlighet att få ytterligare studiemedel. Vissa studerande bör alltså kunna få studiemedel under en längre period än i dag. På så sätt ökar drivkraften för välplanerade och effektiva studier.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till KD:s reservation nr 6. Samtidigt står jag såklart bakom alla våra reservationer.

Anf. 106 MATTIAS VEPSÄ (S):

Fru talman! För oss socialdemokrater är kampen för allas rätt till god utbildning en viktig del av jämlikhetspolitiken.

Jag är övertygad om att det inom var och en av oss ryms en kraft som kan frigöras och att politikens uppgift måste vara att underlätta, så att vi alla ges möjlighet att förverkliga våra livsdrömmar. En framgångsrik politik river murar och bygger inte återvändsgränder.

I kväll debatterar vi studiestöd – en grundläggande del av vårt utbildningssystem – som ger tusentals människor runt om i hela landet en möjlighet till studier och kunskap. I betänkandet lyfts flera olika förslag fram som på olika sätt vill förändra studiestödssystemet.

Jag vill inledningsvis passa på att yrka bifall till utskottets förslag.

För att bättre förstå vilka politiska ingångar vi från de olika partierna har i denna debatt tror jag att det är viktigt att ge en bakgrund till hur vi ser på studiestödet.

Fru talman! Vi lever i oroliga tider, och sådant som vi tar för givet i dag kan vara ifrågasatt i morgon. Därför är just denna debatt viktig.

Jag tänker nu ta chansen att ge er här i kammaren och alla som tittar hemma mina bästa argument i denna debatt. Här följer topp tio av mina argument för ett rättvist studiestöd:

1. För att pengar inte ska avgöra.
2. För att studierna ska få stå i fokus under studietiden.
3. För att kunna ställa om när det krävs.

4. För att ungdomar enklare ska kunna ta steget ut i vuxenlivet på ett tryggt sätt.
5. För att din lycka är vår gemensamma vinst.
6. För att alla oavsett bakgrund ska ha rätt att plugga.
7. För att det är en gemensam investering.
8. För att hoppet mellan jobb inte ska kännas oöverstigitligt.
9. För att alla ska ha samma möjlighet till bildning och kunskapssökande.
10. För att det handlar om jämlikhet. Studiestödet förverkligar det livslånga lärandet, frigör människor och möjliggör för oss alla att delta på lika villkor.

Prot. 2018/19:64
13 mars

Studiestöd

Fru talman! Socialdemokraternas uppfattning är att ett generöst och väl fungerade studiemedelssystem ska bidra till att utjämna skillnader. På en allt tuffare arbetsmarknad måste ökad konkurrens mötas med högre utbildningsambitioner.

Vi vet följande: För att få ett jobb i dag krävs gymnasieexamen i nästan varje fall. När gamla jobb försvinner ersätts de med nya som ofta kräver mer kunskap och kanske helt andra erfarenheter än tidigare. Kunskap måste vinnas igen. Kompetensutveckling i arbetslivet och livslångt lärande, där alla ges reella möjligheter att delta utifrån sina egna villkor, är en förutsättning om vi vill minska skillnader och skapa framtidstro.

Jag menar att den politiska skillnaden här i kammaren kokar ned till synen på vår gemensamma roll och vårt ansvar för dem som står längst ifrån inflytande, utbildning och en plats på arbetsmarknaden.

Vi socialdemokrater är stolta över att vi under den förra mandatperioden gav alla rätt till komvux, byggde ut Kunskapslyftet, som gav tusentals unga och vuxna en chans till utbildning och omställning, och höjde studiebidraget så att studenterna fick en bättre ekonomi.

Men vi är inte nöjda, utan vi vill mer. Inom ramen för januariavtalet, som lyftes fram här i talarstolen tidigare och som Liberalerna, Centerpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna står bakom, är vi överens om att Kunskapslyftet ska byggas ut, att möjligheten att vidareutbilda eller omskola sig högre upp i åldrarna ska utökas och att vi vill se mer generösa villkor inom studiemedelssystemet för att detta ska bli sant.

Fru talman! Med Moderaternas och Kristdemokraternas budget, som stöds av Sverigedemokraterna, monteras nu en viktig del av det rekryterande studiemedelssystemet, studiestartsstödet, ned. När utskottet debatterade budgeten här i kammaren i december var utvärderingen från CSN ännu inte presenterad. Ändå var det viktigt för dessa partier att ta bort satsningen.

Stödet infördes för att nå kortutbildade grupper som står allra längst ifrån möjligheten till utbildning och sedan arbete. I CSN:s rapport kan man läsa att förra året studerade 4 919 personer med studiestartsstöd, att användningen av de medel som avsatts ökade från 5 till 28 procent jämfört med 2017 och att 66 procent av samtliga studerande hade högst grundskoleutbildning.

Den samlade bedömningen är att studiestartsstödet har rekryterat mellan 40 och 55 procent av de studerande och att hälften av de deltagande i dag läser yrkesutbildningar inom bristyrken.

För det första kan vi alltså konstatera att satsningen inte har nått full potential ännu men att den verkar träffa rätt målgrupper. Kortutbildade och arbetslösa personer får genom detta ett bidrag som gör det möjligt att läsa vidare eller komma in på arbetsmarknaden.

För det andra kan vi konstatera att det för Moderaterna och Kristdemokraterna, med stöd av Sverigedemokraterna, var viktigare att sänka skatten allra mest för dem som redan hade.

Fru talman! Vi lever i ett klassamhälle. Under den förra mandatperioden lade vi därför om den förda politiken, från skattesänkningar till dem som redan hade mycket till satsningar på fler lärare och mindre barngrupper i skolan och på likvärdighet mellan skolor. Vi byggde ut Kunskapslyftet och höjde studiemedlen. För det råkar vara på det sättet att om politiken inte har rättvisa för ögonen ökar skillnaderna, och då växer klassamhället.

Utbildningspolitiken ska fungera för dem som av olika skäl inte har gjort rätt val från början eller som saknar rätt kunskaper, men den måste också funka för dem som har god studieerfarenhet eller höga betyg.

Vi socialdemokrater står upp för och försvarar rätten till ett generöst studiemedelssystem. Vårt mål är människans frihet och allas möjlighet att delta fullt ut i det livslånga lärandet.

(Applåder)

I detta anförande instämde Emma Hult (MP).

Anf. 107 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna pratar om att vi vill ta bort studiestartsstödet. Vi anser att vi givetvis ska ha många olika medel för att man ska komma igång med studier, men samtidigt måste vi hushålla med de medel vi har. Det visade sig vara ett krångligt och snårigt system som kommunerna inte vill använda, och vi vill därför ta bort det och satsa på andra, mer fungerande utbildningar.

Anf. 108 MATTIAS VEPSÄ (S) replik:

Fru talman! Tack för redovisningen av skälen till att ni vill ta bort stödet, Marie-Louise Hänel Sandström! Återigen: Det går till dem som står allra längst från arbetsmarknaden och som saknar rätt utbildning för att få de jobb där vi i dag har ett stort behov på arbetsmarknaden.

Moderaterna säger att de vill göra prioriteringar i statens finanser. Det är viktigt också för oss i socialdemokratin att ha ordning och reda på plus och minus så att vi gör satsningar som stärker samhället.

Då undrar jag varför det var så viktigt att sänka skatten för dem som har allra mest pengar och bekosta det på ett sätt som gör att de som står allra längst från utbildning och arbete faktiskt får betala för dessa skattesänkningar.

Jag råkar ha sammanfattningen av er budgetmotion framför mig där ni tar upp bland annat utökat jobbskatteavdrag, höjd brytpunkt – som handlar om den skatt som de som har allra mest pengar betalar – sänkt skatt för pensionärer, återinfört gåvoskatteavdrag, underlättande av generationsskiften i företag, höjt RUT och avskaffande av flygskatten. På punkt efter

punkt handlar alltså er politik om att sänka skatten för dem som har det allra bäst ställt och bekosta det genom att dra ned på denna satsning på studiestartsstödet som enligt CSN:s rapport faktiskt når rätt målgrupper. Landets kommuner och anordnare säger att om de hade fått behålla detta hade de troligtvis använt det i lika stor utsträckning som under 2018. Men de säger också att de skulle vilja växla upp användningen av det. Det beror också på att vi har ändrat regelsystemet, så att det blir enklare att använda dessa pengar.

Jag undrar på vilket sätt det blir bättre att sänka skatten för dem som har det allra bäst ställt och låta dem som behöver insatser mest stå utan sådana.

Anf. 109 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Vi vill ha något som fungerar och satsar 100 miljoner extra för 2019 på olika former av studiestöd. När vi såg att systemet inte fungerade – det var mycket kritik mot det både från Arbetsförmedlingen och från kommuner som sa att folk inte sökte detta – ansåg vi att vi måste finansiera detta på ett annat sätt och ge andra möjligheter, till exempel lärlingsutbildningar, lära på jobbet och så vidare. Det handlar inte om att vi inte vill att folk ska komma i utbildning. Självklart vill vi det. Och självklart vill vi att de som står långt från arbetsmarknaden ska komma in. Därför satsar vi också mycket på andra former av stöd.

Men vi såg att detta var oekonomiskt. Då tycker vi inte att det är en bra finansiering. Vi ska satsa på positiva saker som hjälper de människor som står långt från arbetsmarknaden och ska in till exempel på sina första studier.

Anf. 110 MATTIAS VEPSÄ (S) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret. Men jag måste säga att jag saknar svar på just den fråga som jag ställde: På vilket sätt ska vi hjälpa de kortutbildade, de nyanlända och de arbetslösa att faktiskt få denna möjlighet att komma in?

Som jag sa i mitt anförande håller jag med om att denna satsning inte är fullt utnyttjad. Men vi ser i utvärderingar från CSN att det går åt rätt håll. Allt fler kommuner finns i detta system, och allt fler individer finns i detta system. När man tittar på vad de själva säger är de mycket nöjda. De säger: Tack så mycket, jag fick en chans att faktiskt gå från arbetslöshet till utbildning.

Vi ser att väldigt många av dem hamnar i bristyrken, till exempel som undersköterskor. Eller också kan de kanske komma ut i skolan. En viktig fråga för oss att diskutera i utbildningsutskottet är att fler vuxna kommer ut till skolan.

Jag saknar som sagt svar på de frågor som är stora i dag, om hur vi ska ge de grupper som behöver det allra mest en chans att komma in i studielössystemet och på arbetsmarknaden.

(Applåder)

Anf. 111 MATS BERGLUND (MP):

Fru talman! Studiemedelssystemet syftar till att alla ska ha en reell möjlighet att studera på högskolor, på universitet eller på yrkeshögskolor men också på Komvux och på våra folkhögskolor.

Även om studenttiden kan vara en rätt tuff tid ekonomiskt – här kan inte minst bostadssituationen och läget på bostadsmarknaden med höga boendekostnader ställa till det för många studenter – är studiemedelssystemet en grund för tanken att ingen ska behöva avstå från studier för att de inte har råd.

Vi har ett starkt system i Sverige. Det är i grunden ett generöst system som vi har och som står sig bra i ett internationellt perspektiv. Det är viktigt att vi har ett inkluderande system, ett demokratiskt system och ett generöst och begripligt system. Ett brett och inkluderande utbildningssystem stärker individen, samhället, arbetsmarknaden men självklart också demokratin.

Vi lever i ett kunskapsbaserat samhälle, där arbetsmarknaden efterfrågar en stor andel utbildad personal. Det gemensamma, samhället, har en uppgift att utbilda utifrån arbetsmarknadens behov. Men vi behöver också en bredd. Ämnen som i för stor utsträckning faktiskt väljs bort i dag, till exempel inom humaniora, behövs inte bara i sin inriktade roll inom den egna arbetsmarknaden utan också för att vi ska kunna tolka vår omvärld.

Det finns alltså ett syfte med att alla studenter inte enbart läser strömlinjeformade och riktade utbildningar utan att vi har ett utbildnings- och studiemedelssystem som är tillåtande, så att studenter vågar läsa kanske en eller ett par terminer eller några kurser utanför ramen för den tänkta examen.

Det är också därför som jag med stolthet konstaterar att regeringen har genomfört en höjning av studiemedlen. Vi har höjt bidragsdelen med ungefär 300 kronor i månaden och därmed gett en något större ram för studenterna att leva på sina studiemedel.

Fru talman! Det finns många fördelar med att studenter har möjlighet att arbeta vid sidan om sina studier. De får en tydligare koppling till arbetsmarknaden och kommer sannolikt också att ha betydligt större möjligheter att etablera sig och få ett arbete efter examen. Men vi vet också – det ser jag i min roll som universitetslärare – att arbetet stressar studenterna, hindrar dem från att koncentrera sig på sina heltidsstudier och i alltför många fall håller dem borta från obligatoriska seminarier och föreläsningar. När studenter missar viktiga lektioner finns det en risk att examen skjuts fram i tiden eller, i värsta fall, kanske aldrig blir av.

Jag tror därför att förslaget om ett åldersdifferentierat fribelopp, som syftar till att snabba på studietakten för yngre studenter och möjliggöra fortbildning och omställning för äldre, skulle kunna vara ett mycket bra sätt om det utformas på rätt sätt.

Miljöpartiet har också under lång tid drivit frågan om det livslånga lärandet och just möjligheten till omställning längre in i arbetslivet och högre upp i åldrarna. Jag är därför glad över att vi i överenskommelsen med Socialdemokraterna, Centern och Liberalerna har med en punkt som handlar om just detta, alltså att studiemedelssystemet ska möjliggöras för fler äldre genom höjda åldersgränser. Det kommer vi att genomföra senast inför 2021.

Fru talman! Med detta relativt korta inlägg yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på samtliga motioner och reservationer. (Applåder)

Prot. 2018/19:64
13 mars

Studiestöd

I detta anförande instämde Emma Hult (MP).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 27 mars.)

§ 34 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 12 mars

2018/19:131 Åtgärder för ett bättre fungerande återvändande

av *Katarina Brännström* (M)

till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

2018/19:132 En ansvarsfull migrationspolitik

av *Katarina Brännström* (M)

till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

§ 35 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 12 mars

2018/19:375 Säkerhet kring tjänstehubb på energimarknaden

av *Hans Rothenberg* (M)

till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2018/19:376 Jakt på varg

av *John Widegren* (M)

till miljö- och klimatminister *Isabella Lövin* (MP)

2018/19:377 Kronofogden

av *Ulla Andersson* (V)

till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2018/19:378 Arbetsmiljöproblem på statliga bolag

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till näringsminister *Ibrahim Baylan* (S)

2018/19:379 Riksrevisionens granskning av statsägda Almi

av *Margareta Cederfelt* (M)

till näringsminister *Ibrahim Baylan* (S)

2018/19:380 Svenskt stöd via banker till Somalia

av *Anders Österberg* (S)

till statsrådet *Per Bolund* (MP)

Prot. 2018/19:64
13 mars

2018/19:381 Behovet av häkte i Västerås
av *Roger Haddad* (L)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
2018/19:382 Ett avskaffande av preliminärskatten
av *Robert Hannah* (L)
till finansminister Magdalena Andersson (S)
2018/19:383 Möjligheten till skyltning utmed större allmänna vägar
av *Tina Acketoft* (L)
till statsrådet Tomas Eneroth (S)
2018/19:384 Konsttillhörighetslagen
av *Barbro Westerholm* (L)
till socialminister Lena Hallengren (S)
2018/19:385 Landsförräderibrott för IS-terrorister
av *Robert Hannah* (L)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

§ 36 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 13 mars

2018/19:338 Handläggningstiderna på Näringsdepartementet
av *Lars Püss* (M)
till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

§ 37 Kammaren åtskildes kl. 17.17.

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till och med § 14 anf. 17 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 16 anf. 27 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 19 anf. 58 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 23 anf. 86 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

TUULA ZETTERMAN

/Olof Pilo

§ 1	Avsägelse	1
§ 2	Anmälan om kompletteringsval	1
§ 3	Utökning av antalet suppleanter	1
§ 4	Val av extra suppleanter	2
§ 5	Anmälan om fördröjt svar på interpellation	2
§ 6	Anmälan om granskningsrapport	2
§ 7	Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 8	Ärende för bordläggning	3
§ 9	Extra ändringsbudget för 2019 Kapitalhöjning i Europeiska investeringsbanken	3
	Finansutskottets betänkande 2018/19:FiU33	3
	(Beslut fattades under § 31.)	3
§ 10	Möjlighet för företag i Förenade kungariket att under viss tid driva värdepappersrörelse utan krav på tillstånd	3
	Finansutskottets betänkande 2018/19:FiU35	3
	(Beslut fattades under § 31.)	3
§ 11	Kompletterande bestämmelser till EU:s hamntjänstförordning	3
	Trafikutskottets betänkande 2018/19:TU8	3
	(Beslut fattades under § 31.)	3
§ 12	Kompletterande bestämmelser till lagen om tobak och liknande produkter	3
	Socialutskottets betänkande 2018/19:SoU17	3
	(Beslut fattades under § 31.)	3
§ 13	Kommissionens meddelande om den inre marknaden i en värld som förändras	4
	Näringsutskottets utlåtande 2018/19:NU10	4
	Anf. 1 TOBIAS ANDERSSON (SD)	4
	Anf. 2 ÅSA ERIKSSON (S)	5
	Anf. 3 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	7
	Anf. 4 ÅSA ERIKSSON (S) replik	8
	Anf. 5 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	8
	Anf. 6 ÅSA ERIKSSON (S) replik	9
	Anf. 7 LOTTA OLSSON (M)	9
	Anf. 8 LORENA DELGADO VARAS (V)	10
	Anf. 9 ARMAN TEIMOURI (L)	11
	Anf. 10 MATHIAS TEGNÉR (S)	12
	Anf. 11 LOTTA OLSSON (M) replik	13
	Anf. 12 MATHIAS TEGNÉR (S) replik	14
	Anf. 13 LOTTA OLSSON (M) replik	14
	Anf. 14 MATHIAS TEGNÉR (S) replik	14
	(Beslut fattades under § 31.)	15
§ 14	Höjda och miljödifferenterade vägavgifter inom eurovinjettsamarbetet	15
	Skatteutskottets betänkande 2018/19:SkU9	15
	Anf. 15 ERIC WESTROTH (SD)	15

Anf. 16 HILLEVI LARSSON (S).....	16
Anf. 17 BORIANA ÅBERG (M).....	17
Anf. 18 PER ÅSLING (C)	18
(Beslut fattades under § 31.)	19
§ 15 Företag, kapital och fastighet	19
Skatteutskottets betänkande 2018/19:SkU11	19
Anf. 19 SOFIA WESTERGREN (M)	19
Anf. 20 BO BROMAN (SD).....	20
Anf. 21 PER ÅSLING (C)	22
Anf. 22 TONY HADDOU (V).....	23
Anf. 23 HAMPUS HAGMAN (KD).....	24
Anf. 24 PATRIK LUNDQVIST (S).....	25
Anf. 25 JOAR FORSSELL (L)	26
(Beslut fattades under § 31.)	28
§ 16 Punktskatt	29
Skatteutskottets betänkande 2018/19:SkU12	29
Anf. 26 BORIANA ÅBERG (M).....	29
Anf. 27 DAVID LÅNG (SD).....	30
Anf. 28 HELENA VILHELMSSON (C)	32
Anf. 29 TONY HADDOU (V).....	34
Anf. 30 HAMPUS HAGMAN (KD).....	35
Anf. 31 JOAR FORSSELL (L)	36
Anf. 32 HILLEVI LARSSON (S).....	37
(Beslut fattades under § 31.)	39
§ 17 Mervärdesskatt	39
Skatteutskottets betänkande 2018/19:SkU13	39
Anf. 33 KJELL JANSSON (M)	39
Anf. 34 ERIC WESTROTH (SD)	40
Anf. 35 PER ÅSLING (C)	41
Anf. 36 HAMPUS HAGMAN (KD).....	42
Anf. 37 JOAR FORSSELL (L)	43
Anf. 38 SULTAN KAYHAN (S).....	44
(Beslut fattades under § 31.)	45
§ 18 Avskaffad skattereduktion för fackföreningsavgift.....	46
Skatteutskottets betänkande 2018/19:SkU15	46
Anf. 39 TONY HADDOU (V).....	46
Anf. 40 PETER PERSSON (S)	47
Anf. 41 JÖRGEN BERGLUND (M)	48
Anf. 42 PETER PERSSON (S) replik.....	49
Anf. 43 TREDJE VICE TALMANNEN.....	49
Anf. 44 JÖRGEN BERGLUND (M) replik	49
Anf. 45 PETER PERSSON (S) replik.....	49
Anf. 46 JÖRGEN BERGLUND (M) replik	50
Anf. 47 DAVID LÅNG (SD).....	50
Anf. 48 HAMPUS HAGMAN (KD).....	51
Anf. 49 JOAR FORSSELL (L)	51
(Beslut fattades under § 31.)	53
§ 19 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet.....	53
Försvarsutskottets betänkande 2018/19:FöU5	53

Anf. 50 PÅL JONSON (M).....	53
Anf. 51 ROGER RICHTOFF (SD)	54
Anf. 52 PÅL JONSON (M) replik.....	55
Anf. 53 ROGER RICHTOFF (SD) replik	55
Anf. 54 PÅL JONSON (M) replik.....	56
Anf. 55 ROGER RICHTOFF (SD) replik	56
Anf. 56 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	57
Anf. 57 ALLAN WIDMAN (L)	57
Anf. 58 ROGER RICHTOFF (SD) replik	58
Anf. 59 ALLAN WIDMAN (L) replik.....	59
Anf. 60 ROGER RICHTOFF (SD) replik	59
Anf. 61 ALLAN WIDMAN (L) replik.....	59
Anf. 62 NIKLAS KARLSSON (S)	60
(Beslut fattades under § 31.).....	60
§ 20 Kulturarvsfrågor	60
Kulturutskottets betänkande 2018/19:KrU7	60
Anf. 63 ANNICKA ENGBLOM (M).....	60
Anf. 64 ARON EMILSSON (SD).....	62
Anf. 65 PER LODENIUS (C)	65
Anf. 66 ARON EMILSSON (SD) replik.....	67
Anf. 67 PER LODENIUS (C) replik	67
Anf. 68 ARON EMILSSON (SD) replik.....	68
Anf. 69 PER LODENIUS (C) replik	68
Anf. 70 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	69
Anf. 71 ROLAND UTBULT (KD)	71
Anf. 72 ÅSA KARLSSON (S).....	73
Anf. 73 ARON EMILSSON (SD) replik.....	75
Anf. 74 ÅSA KARLSSON (S) replik.....	76
Anf. 75 ARON EMILSSON (SD) replik.....	76
Anf. 76 ÅSA KARLSSON (S) replik.....	77
Anf. 77 ANNA SIBINSKA (MP).....	77
Anf. 78 CHRISTER NYLANDER (L).....	78
Anf. 79 ROLAND UTBULT (KD)	79
(Beslut fattades under § 31.).....	79
§ 21 Riksrevisionens rapport om skyddet mot oegentligheter inom migrationsverksamheten vid utlandsmyndigheterna	79
Konstitutionsutskottets betänkande 2018/19:KU15	79
Anf. 80 PER-ARNE HÅKANSSON (S)	79
Anf. 81 PER SÖDERLUND (SD).....	81
Anf. 82 LINDA YLIVAINIO (C)	82
Anf. 83 ERIK OTTOSON (M).....	84
(Beslut fattades under § 31.).....	85
§ 22 Granskning av rapporter och meddelande om subsidiaritet och proportionalitet m.m.	85
Konstitutionsutskottets utlåtande 2018/19:KU23	85
Anf. 84 DANIEL ANDERSSON (S)	85
(Beslut fattades under § 31.).....	86
§ 23 Förskolan.....	86
Utbildningsutskottets betänkande 2018/19:Ubu7	86
Anf. 85 MARIA STOCKHAUS (M).....	86

Anf. 86 MICHAEL RUBBESTAD (SD).....	88
Anf. 87 MARIA STOCKHAUS (M) replik.....	91
Anf. 88 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik.....	91
Anf. 89 MARIA STOCKHAUS (M) replik.....	91
Anf. 90 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik.....	92
Anf. 91 TREDJE VICE TALMANNEN.....	92
Anf. 92 NIELS PAARUP-PETERSEN (C).....	92
Anf. 93 DANIEL RIAZAT (V).....	94
Anf. 94 JIMMY LOORD (KD).....	96
Anf. 95 ROGER HADDAD (L).....	97
Anf. 96 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S).....	98
Anf. 97 MATS BERGLUND (MP).....	101
(forts. § 32).....	103
Ajournering.....	103
Återupptaget sammanträde.....	103
§ 24 Val till riksdagens råd för Riksrevisionen.....	104
§ 25 Val av ledamöter i riksdagens råd för Riksrevisionen.....	105
§ 26 Val av suppleanter i riksdagens råd för Riksrevisionen.....	106
§ 27 Val av ordförande och vice ordförande i riksdagens råd för Riksrevisionen.....	106
§ 28 Val av ordförande och ersättare för ordföranden i Valprövningsnämnden.....	106
§ 29 Val av ledamöter i Valprövningsnämnden.....	107
§ 30 Val av suppleanter i Valprövningsnämnden.....	107
§ 31 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	107
FiU33 Extra ändringsbudget för 2019 Kapitalhöjning i Europeiska investeringsbanken.....	107
FiU35 Möjlighet för företag i Förenade kungariket att under viss tid driva värdepappersrörelse utan krav på tillstånd.....	107
TU8 Kompletterande bestämmelser till EU:s hamntjänstförordning.....	107
SoU17 Kompletterande bestämmelser till lagen om tobak och liknande produkter.....	107
NU10 Kommissionens meddelande om den inre marknaden i en värld som förändras.....	108
SkU9 Höjda och miljödifferenterade vägavgifter inom eurovinjettsamarbetet.....	108
SkU11 Företag, kapital och fastighet.....	108
SkU12 Punktskatt.....	110
SkU13 Mervärdesskatt.....	112
SkU15 Avskaffad skattereduktion för fackföreningsavgift.....	113
FöU5 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet.....	113
KrU7 Kulturarvsfrågor.....	114
KU15 Riksrevisionens rapport om skyddet mot oegentligheter inom migrationsverksamheten vid utlandsmyndigheterna.....	116

KU23 Granskning av rapporter och meddelande om subsidiaritet och proportionalitet m.m.	116	Prot. 2018/19:64
§ 32 (forts. från § 23) Förskolan (forts. UbU7)	116	13 mars
Anf. 98 MARIA STOCKHAUS (M) replik	116	-----
Anf. 99 MATS BERGLUND (MP) replik	117	
Anf. 100 MARIA STOCKHAUS (M) replik	117	
Anf. 101 MATS BERGLUND (MP) replik	118	
(Beslut skulle fattas den 27 mars.).....	118	
§ 33 Studiestöd	118	
Utbildningsutskottets betänkande 2018/19:Ubu15	118	
Anf. 102 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M)	118	
Anf. 103 MICHAEL RUBBESTAD (SD)	119	
Anf. 104 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	121	
Anf. 105 JIMMY LOORD (KD).....	123	
Anf. 106 MATTIAS VEPSÅ (S).....	124	
Anf. 107 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	126	
Anf. 108 MATTIAS VEPSÅ (S) replik	126	
Anf. 109 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	127	
Anf. 110 MATTIAS VEPSÅ (S) replik	127	
Anf. 111 MATS BERGLUND (MP).....	128	
(Beslut skulle fattas den 27 mars.).....	129	
§ 34 Anmälan om interpellationer	129	
§ 35 Anmälan om frågor för skriftliga svar	129	
§ 36 Anmälan om skriftligt svar på fråga	130	
§ 37 Kammaren åtskildes kl. 17.17	130	